РЕСПУБЛИКА
ТАТАРСТАН

СОВЕТ
БОЛЬШЕКИБЯЧИНСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ
САБИНСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА

422065, Республика Татарстан, Сабинский район,
с. Большие Кибячи, ул.Ф.Энгельса, 21
тел. (84362) 42-6-24

ТАТАРСТАН
РЕСПУБЛИКАСЫ

САБА МУНИЦИПАЛЬ
РАЙОНЫ ОЛЫ КИБӘЧЕ АВЫЛ
ҖИРЛЕГЕ СОВЕТЫ

422065, Татарстан Республикасы, Саба районы,
Олы Кибәче авылы, Ф.Энгельс урам, 21 йорт
тел. (84362) 42-6-24

e-mail: Bkib.sab@tatar.ru

РЕШЕНИЕ
25.04.2025

КАРАР
№8

Татарстан Республикасы Саба муниципаль
районы Олы Кибәче авыл җирлегенең
төзекләндерү кагыйдәләрен раслау турында

«Россия Федерациясендә җирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 елгы 131-ФЗ номерлы Федераль закон, «Татарстан Республикасы Саба муниципаль районының Олы Кибәче авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге Уставы нигезендә, шулай ук җирлек территориясендә төзекләндерү объектларын чисталыкта һәм тәртиптә тотуга, тулаем төзекләндерү дәрәҗәсен арттыруга бердәм таләпләр билгеләү максатларында, Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Олы Кибәче авыл җирлеге Советы

Карар кылды:

1. Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Олы Кибәче авыл җирлегенең төзекләндерү кагыйдәләрен расларга (кушымта итеп бирелә).

2. Үз көчен югалткан дип танырга:

- Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Олы Кибәче авыл җирлеге Советының «Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Олы Кибәче авыл җирлеген төзекләндерү кагыйдәләрен раслау турында» 07.11.2017 елгы №19 карары;

-Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Олы Кибәче авыл җирлеге Советының «Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Олы Кибәче авыл җирлеге Советының 07.11.2017 ел, №19 карары белән расланган Олы Кибәче авыл җирлеген төзекләндерү кагыйдәләренә үзгәрешләр кертү турында” 24.09.2018 елгы №19 карары;

- Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Олы Кибәче авыл җирлеге Советының «Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Олы

Кибәче авыл җирлеге Советының 07.11.2017 елгы №19 карары белән расланган Олы Кибәче авыл җирлеген төзекләндерү кагыйдәләренә үзгәрешләр кертү турында” 13.05.2019 елгы №13 карары;

- Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Олы Кибәче авыл җирлеге Советының «Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Олы Кибәче авыл җирлеге Советының 07.11.2017 елгы №19 карары белән расланган Олы Кибәче авыл җирлеген төзекләндерү кагыйдәләренә үзгәрешләр кертү турында” 17.08.2020 елгы №16 карары;

- Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Олы Кибәче авыл җирлеге Советының «Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Олы Кибәче авыл җирлеге Советының 07.11.2017 елгы №19 карары белән расланган Олы Кибәче авыл җирлеген төзекләндерү кагыйдәләренә үзгәрешләр кертү турында” 25.02.2021 елгы №8 карары.

3. Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Олы Кибәче авыл җирлегенең төзекләндерү кагыйдәләрен «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәге Татарстан Республикасының рәсми хокукый мәгълүмат порталында http://pravo.tatarstan.ru адресы буенча һәм түбәндәге адрес буенча урнашкан мәгълүмат стендларында бастырып чыгарырга:

- авыл клубында түбәндәге адрес буенча: ТР, Саба районы, Кече Кибәче авылы, К. Маркс урамы, 50А йорт;

- ТР, Саба районы, Олы Кибәче авылы, Ф. Энгельс урамы, 21 йорт адресы буенча Олы Кибәче авыл җирлеге бинасында;

- авыл клубында түбәндәге адрес буенча: ТР, Саба районы, Төбәк авылы, Ленин урамы, 28 йорт.

Авыл җирлеге башлыгы А.К.Сафин

Расланган
Татарстан Республикасы Саба муниципаль
районы Олы Кибәче авыл җирлеге
Советының 25.04.2025 ел №8 карары белән

Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Олы Кибәче авыл җирлегенең төзекләндерү кагыйдәләре

I. Гомуми нигезләмәләр

1. Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Олы Кибәче авыл җирлегенең төзекләндерү кагыйдәләре (алга таба текст буенча – кагыйдәләр) «Россия Федерациясендә җирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законны үтәү йөзеннән, әйләнә-тирә мохитне саклау, халыкның санитар-эпидемиологик иминлеге турындагы Федераль законнар, Россия Федерациясенең, Татарстан Республикасының башка норматив хокукый актлары һәм муниципаль норматив хокукый актлар нигезендә эшләнде.

2. Әлеге кагыйдәләрне барлык физик һәм юридик затлар, аларның оештыру-хокукый формасына карамастан, үтәү мәҗбүри.

3. Әлеге кагыйдәләр «Татарстан Республикасы Саба муниципаль районының Олы Кибәче авыл җирлеге» муниципаль берәмлегенең бөтен территориясендә (алга таба текст буенча – авыл җирлеге) гамәлдә була һәм таләпләрне билгели:

1) алар урнашкан биналарны (торак йортларны да кертеп), корылмаларны һәм җир кишәрлекләрен карап тоту буенча тиешле биналарның, корылмаларның һәм корылмаларның фасадларының һәм коймаларының тышкы күренешенә карата;

2) төзекләндерү һәм аларны башкару ешлыгы буенча эшләр исемлегенә;

3) биналар (алардагы урыннар) һәм корылмалар милекчеләренең янәшәдәге территорияләрне төзекләндерүдә катнашу тәртибен билгеләүгә;

4) авыл җирлеге территориясен төзекләндерүне оештыру буенча (урамнарны яктыртуны, территорияләрне яшелләндерүне, урам исемнәре һәм йорт номерлары белән күрсәткечләр куюны, кече архитектура формаларын урнаштыруны һәм карап тотуны да кертеп).

4. Территорияләрне төзекләндерү элементларын проектлау һәм урнаштыру шәһәр төзелеше һәм җир законнары, махсус нормалар һәм кагыйдәләр, дәүләт стандартлары, муниципаль берәмлекнең Генераль планы, җирдән файдалану һәм төзелеш алып бару кагыйдәләре, билгеләнгән тәртиптә расланган проект документациясе нигезендә гамәлгә ашырыла.

5. Әлеге кагыйдәләр авыл җирлеге территориясендә көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын җыюны, алып китүне, ташуны, утильләштерүне һәм эшкәртүне оештыру мөнәсәбәтләрен җайга салмый.

Төп төшенчәләр

6. Әлеге кагыйдәләрне гамәлгә ашыру максатларында түбәндәге төшенчәләр кулланыла:

арборицидлар-агач-куакларның чүп үләннәренә каршы кулланыла торган химик матдәләр;

Сосновский балтырганы - эре үләнчел үсемлек, зонтиклар семьялыгының балтырган ыругы төре. Үсемлек озак төзәлми торган көчле пешүләр китереп чыгарырга сәләтле;
Гербицидлар -үсемлекләрне юк итү өчен кулланыла торган химик матдәләр;
җирле әһәмияттәге автомобиль юлы – транспорт чаралары хәрәкәте өчен билгеләнгән һәм автомобиль юлының бүленгән полосасы чикләрендәге җир кишәрлекләрен һәм аларда яисә алар астында урнашкан конструктив элементларны (юл полотносы, юл өслеге һәм шуңа охшаш элементларны) һәм аның технологик өлеше булган юл корылмаларын, – саклагыч юл корылмаларын, ясалма юл корылмаларын үз эченә алган транспорт инфраструктурасы объекты, җитештерү объектлары, автомобиль юлларын төзекләндерү элементлары;
архитектур яктырту -әлеге Кагыйдәләрдә каралган очракларда кичке вакытта сәнгати-сәнгатьле визуаль мохит формалаштыру, караңгылыктан җирлек территориясендә урнашкан аерым бинаны яисә корылманы, биналар комплексын, мәдәни мирас объектларын, төзекләндерү элементларын, архитектура-ландшафт объектларын ачыклау һәм образлы интерпретацияләү өчен кулланыла;
фасадның архитектура үзенчәлекләре –бинаның, әйләнә-тирә шәһәр төзелеше мохитенең, фасадның конструктив һәм эстетик сыйфатларын чагылдыра торган үзенчәлекле характеристикалары (стиль һәм композицион бөтенлеге, ритм, тигезлек һәм пропорциональлек, визуаль кабул итү, ачык һәм ябык пространстволар балансы).;
фонсыз конструкцияләр – тышкы мәгълүмат чарасын әзерләү ысулы, бу очракта конструкция аерым хәрефләрдән, билгеләүләрдән, билгеләрдән, декоратив элементлардан тора;
территорияне төзекләндерү -гражданнарның яшәү шартларының уңайлылыгын тәэмин итүгә һәм арттыруга, җирлек территориясенең санитар һәм эстетик торышын саклап калуга һәм яхшыртуга, торак пунктлар территориясен һәм аның территориясендә урнашкан объектларны, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрне, җир кишәрлекләрен, биналарны, корылмаларны, янәшәдәге территорияләрне карап тотуга юнәлдерелгән әлеге Кагыйдәләрдә билгеләнгән чаралар комплексын гамәлгә ашыру эшчәнлеге;
вертикаль яшелләндерү -биналарның һәм корылмаларның фасад өслекләреннән, балконнарны, лоджияләрне, галереяларны, терәк диварларны һ. б. кертеп, аларда стационар һәм мобиль яшеллекләр урнаштыру өчен файдалану;
витрина -фасадның бер өлешен алып торган тоташ пыяла рәвешендәге пыялалы уем (тәрәзә, витраж) ;
төзелгән төзелешнең тышкы архитектура күренеше -авыл җирлеге биналары һәм территорияләре фасадларының архитектура-сәнгать һәм шәһәр төзелеше үзенчәлекләре, алар җирлекнең тышкы образын формалаштыра;
яктыртуның тышкы ысулы -мәгълүмати конструкцияне яктырту ысулы, ул вакытта мәгълүмат кыры аңа юнәлтелгән, еракта урнаштырылган яктылык чыганагы белән яктыртыла;
квартал эчендәге (җирле) машина юлы -магистраль урамнардан торак йортлар төркемнәренә һәм кварталның башка урыннарына транспорт һәм җәяүлеләр хәрәкәте өчен билгеләнгән автомобиль юлы;
төзекләндерүне торгызу -юлның, хуҗалык юлының, тротуарның бөтен киңлегенә асфальт түшәмәне сыйфатлы торгызуны, кире бордюр ташын урнаштыруны, туфракның уңдырышлы катламын торгызуны, тырма астындагы газоннарны

ремонтлауны, газон үләннәре чәчүне һәм бозылган яшел үсентеләр утыртуны, реклама конструкцияләрен һәм төзекләндерүнең башка элементларын торгызуны үз эченә алган эшләр комплексы;
газон – махсус сайлап алынган үлән орлыкларын чәчү нәтиҗәсендә барлыкка килә торган үлән капламы, ул утыртулар, парк корылмалары өчен фон һәм ландшафт композициясенең мөстәкыйль элементы булып тора, шулай ук табигый үлән үсемлекләре;
декоратив-монументаль сәнгать -төзекләндерү элементлары, шул исәптән декоратив-сәнгати бизәлешне кулланып, күпләп була торган биналар һәм корылмалар, гомуми файдаланудагы территорияләр өчен махсус билгеләнгән кече архитектура формалары;
декоратив-сәнгать бизәлеше -монументаль яки декоратив скульптура, монументаль яки декоратив рәсем сәнгате, мурал, мозаика, орнамент, стрит-арт, инсталляция, барельеф, нәфис металл һәм башка төрләр рәвешендәге декоратив-монументаль сәнгать элементлары, алар объектның матурлыгын һәм имиджын арттыруга йогынты ясый;
мәгълүматны тапшыруның динамик ысулы -мәгълүматны электрон саклагычлардан һәм таблодан файдаланып тапшыруның мәгълүматны алыштыруны күздә тоткан ысулы;
йорт хуҗалыгы -ишегалды корылмалары булган индивидуаль торак йорт һәм әлеге йорт урнашкан җир кишәрлеге;
ишегалды корылмалары -җир кишәрлегендә урнашкан вакытлыча ярдәмче корылмалар (баз, Күгәрчен оялары, сарайлар һ. б.).;
бина -бердәм күләмле төзелеш системасын тәшкил итүче (төзелешкә бер рөхсәт нигезендә төзелгән) капиталь төзелеш объекты, ул автоном рәвештә яшәргә, реконструкцияләнергә һәм эксплуатацияләнергә мөмкин;
яшел утыртмалар -табигый һәм ясалма агач-куак һәм үлән үсемлекләре җыелмасы (паркларны, урманнарны, махсус сакланылучы табигый территорияләрне, бульварларны, скверларны, бакчаларны, газоннарны, чәчәклекләрне, шулай ук аерым торган агачларны һәм куаклыкларны да кертеп);
җир кишәрлеге – Җир өслегенең аны индивидуаль билгеләнгән әйбер буларак билгеләргә мөмкинлек бирә торган характеристикалы өлеше;
җир эшләре – җир казуга, туфрак салуга, камилләштерелгән яисә туфрак катламы бозылуга йә юлларны һәм тротуарларны камилләштерелгән җәюгә (салуга) бәйле эшләр;
инженерлык коммуникацияләре -инженер-техник тәэмин итү челтәрләре: сүүткәргеч, канализация, җылыту, торбаүткәргечләр, электр тапшыру, элемтә линияләре һәм авыл җирлеге территориясендә булган йә салына торган башка инженерлык корылмалары;
түбәләрне яшелләндерү -биналарның һәм корылмаларның түбәләреннән архитектура-ландшафт объектлары (газоннар, чәчәк бакчалары, бакчалар, агачлар һәм куаклар белән мәйданчыклар һ. б.) төзү өчен файдалану;
яңгыр канализациясе (яңгыр канализациясе) – үзара технологик бәйләнгән инженерлык корылмалары комплексы (улаклар, яңгыр кабул итү җайланмалары, лотоклар һәм торбалар), ул яңгыр суларын, кар суларын, су сибү-юу һәм дренаж суларын ташу өчен билгеләнгән.;
җемелдәүче яктылык -яктылык агымы характеристикаларын (төс, яктылык, кабыну чираты һ. б.) алыштыра торган яктылык-динамик эффект;

тышкы яктырту -тәүлекнең караңгы вакытында торак пунктның магистральләрен, урамнарын, мәйданнарын, паркларын, скверларын, бульварларын, ишегалларын һәм җәяүлеләр юлларын яктырту өчен билгеләнгән элементлар җыелмасы;
килеп туган төзелешнең тышкы архитектура күренешен бозу -урнаштыруга рөхсәт ителә торган һәм рөхсәт ителми торган тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларының тибына һәм төренә карата таләпләрне, шул исәптән авыл җирлегендә барлыкка килгән төзелешнең тышкы архитектура күренешен саклап калу кирәклеген исәпкә алып, әлеге кагыйдәләрдә билгеләнгән тышкы күренешкә яисә урнаштыру урынына карата таләпләрне үтәмәү;
рөхсәтсез чүплек -юридик яки физик затлар эшчәнлеге барышында барлыкка килгән каты көнкүреш, эре габаритлы, төзелеш калдыкларын, башка чүп-чарны 50 кв. м дан артык мәйданда һәм 30 куб. м дан артык күләмдә үз белдеге белән (рөхсәтсез) ташлау (урнаштыру) яки җыю;
стационар булмаган сәүдә объекты -күчмә корылмалардан тыш, җир кишәрлегенә нык бәйле булмаган вакытлы корылма яисә вакытлы конструкциядән гыйбарәт булган сәүдә объекты (павильон һәм киоск).;
яшелләндерү – үсемлек компонентларын актив кулланып муниципаль берәмлек мохитен формалаштыруны тәэмин итүче һәм шулай ук инженер әзерлекләренең төрле төрләре буенча эшләр уздыру белән бәйле комплекслы процесс (вертикаль планлаштыру, террасалаштыру, төпләү һ.б.) һәм яшелләндерелгән территорияләрне төзекләндерү: турыдан-туры агачлар утырту, шул исәптән эре үлчәмлеләрне, куаклар, үлән газоннары, чәчәклекләр, альринарий, рокарийлар ясап, махсуслаштырылган бакчалар булдырып һ.б.)
гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр -гомуми файдаланудагы территорияләрдә урнашкан скверлар, парклар, бакчалар һәм бульварлар;
чикләнгән файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр – предприятиеләрнең, оешмаларның, учреждениеләрнең яшелләндерелгән территорияләре;
махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләр - санитария зоналары, су саклау зоналары, зиратларны яшелләндерү, үсентеләр питомниклары;
махсус сакланылучы табигать территорияләре - махсус табигатьне саклау, фәнни, мәдәни, эстетик, рекреацион һәм савыктыру әһәмиятенә ия, җирле үзидарә органнары карарлары белән тулысынча яисә өлешчә хуҗалык файдалануыннан алынган һәм алар өчен махсус саклау режимы билгеләнгән табигать комплекслары һәм объектлары урнашкан җир, су өслеге һәм алар өстендәге һава киңлеге кишәрлекләре;
җәмәгать транспортын көтү тукталышы -җәмәгать транспортын туктату, пассажирларны утырту һәм төшерү зонасы һәм җәмәгать транспортында пассажирларны көтү зонасы булган махсус җиһазландырылган мәйданчык;
пыялалы фасад – фасадның бөтен яссылыгын яисә аның шактый өлешен биләп торучы тоташ пыяладан эшләнгән фасад;
ачык яктырту ысулы -мәгълүмати конструкцияне яктырту ысулы, ул вакытта яктылык чыганагының аның таралуына каршылыклары булмый;
объектны архитектур яктырту паспорты -җирлек территориясендә урнашкан аерым бинаны яисә корылманы, биналар комплексын, мәдәни мирас объектларын, төзекләндерү элементларын, архитектура-ландшафт объектларын бәйрәм (вакыйга) яктыртуны кертеп, бердәм архитектура-сәнгати яктыртуны билгели торган һәм аның тышкы бизәлешенә таләпләр билгели торган билгеләнгән тәртиптә килештерелгән документ;

биналар һәм корылмалар фасадларының, шул исәптән капиталь булмаган фасадларның (фасадларның төсле чишелеше) колористик чишелеше паспорты - фасадларның (фасад элементларын да кертеп) Бердәм архитектура һәм төсле чишелешен билгели торган, аның тышкы бизәлешенә таләпләр билгели торган билгеләнгән тәртиптә килештерелгән документ;
җәяүлеләр зоналары -авыл җирлеге территориясенең җәяүлеләр йөрү һәм мәдәни-көнкүреш максатларында, транзит хәрәкәт итү максатларында халык йөри торган һәм билгеле бер характеристикаларга ия булган кишәрлекләре: тиз йөрешле урамнан тыш һәм җир өсте җәмәгать транспорты тукталышлары булу, хезмәт күрсәтү объектларының, тарихи һәм мәдәни ядкарьләрнең, рекреацияләрнең күп булуы һ.б., җәяүлеләр агымының гомуми тыгызлыгы югары булу. Җәяүлеләр зоналары эспланадаларда, җәяүлеләр урамнарында, торак пункт мәйданнарының җәяүлеләр өлешләрендә формалашырга мөмкин;
йорт яны территориясе – яшелләндерү һәм төзекләндерү элементлары булган күпфатирлы йорт урнашкан җир кишәрлеге, әлеге йортка хезмәт күрсәтү, эксплуатацияләү һәм төзекләндерү өчен билгеләнгән башка объектлар һәм күрсәтелгән җир кишәрлегендә урнашкан объектлар;
янәшәдәге территория-мондый җир кишәрлеге төзелгән һәм чикләре Татарстан Республикасы Законында билгеләнгән тәртип нигезендә җирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре белән билгеләнгән очракта бинага, төзелешкә, корылмага, җир кишәрлегенә янәшә урнашкан гомуми файдаланудагы территория;
тышкы мәгълүмат чарасын урнаштыру проекты (паспорт) – муниципаль хокукый акт белән расланган, төзекләндерү элементының, атап әйткәндә, тышкы мәгълүмат чарасының тышкы кыяфәтен һәм урнаштыруның төгәл урынын билгели торган һәм аны идентификацияләү өчен кирәкле башка белешмәләрне үз эченә алган билгеләнгән рәвештәге документ;
территорияне санитар чистарту – билгеле бер территориядән каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны җыю, чыгару һәм утильләштерү (зарарсызландыру) ;
яктылык тартмасы -тышкы мәгълүмат чарасын әзерләү ысулы, бу очракта конструкция эчке яктыртулы бер күләмнән яисә күләм элементларыннан гыйбарәт;
махсуслаштырылган оешмалар -төзелгән муниципаль контрактлар нигезендә авыл җирлеге территориясен төзекләндерү өлкәсендә эшчәнлекнең махсус төрләрен гамәлгә ашыручы төрле оештыру-хокукый рәвештәге юридик затлар;
территорияләрне карап тоту -җир кишәрлегендә урнашкан биналарның, корылмаларның, кече архитектура формаларының, коймаларның, төзелеш мәйданчыкларының, яшел утыртмаларның, җир асты инженерлык коммуникацияләренең һәм аларның конструктив элементларының фасадларын, транспорт инфраструктурасы объектларын вакытында ремонтлауга һәм карап тотуга бәйле чаралар комплексы;
җирле әһәмияттәге юлларны карап тоту -юлның, юл корылмаларының, юлларны комплекслы төзекләндерү элементларының транспорт-эксплуатация торышын саклап кала торган эшләр комплексы;
тышкы мәгълүматны урнаштыру чарасы (вывеска) – «кулланучылар хокукларын яклау турында» Федераль законның 9 статьясы нигезендә күрсәтү мәҗбүри булган мәгълүматны, атап әйткәндә, фирма оешманың исеме (атамасы), урнашкан урыны (адресы) һәм эш режимы, шулай ук мәгълүматны үз эченә алган оешманың исеме (атамасы), ул закон көчендә урнаштырылырга тиеш яки эшлекле әйләнеш гадәте көчендә урнаштырыла һәм реклама белән бәйле максатларны күздә тотмый.

«Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары» һәм «тышкы мәгълүмат чарасы" төшенчәләре тәңгәл;
суперграфика -фасадларны архитектур-сәнгати бизәүнең аның визуаль кабул итүен көчәйтә торган алымнарының берсе (рәсем, орнамент, барельеф, мозаика) ;
тактиль өслек -өске катламның фактурасы сизелерлек үзгәрә торган өслек;
территорияләрне җыештыру -җитештерү һәм куллану калдыкларын, башка чүп-чарны, карны җыюга, махсус билгеләнгән урыннарга чыгаруга, шулай ук халыкның экологик һәм санитар-эпидемиологик иминлеген тәэмин итүгә һәм әйләнә-тирә мохитне саклауга юнәлдерелгән башка чараларга бәйле эшчәнлек төре;
күрсәткечләр – урам исемнәре, йортлар һәм җир кишәрлекләре, подъездлар һәм фатирлар номерлары, янгын гидранты, грунт геодезия билгеләре, магистраль камералары һәм суүткәргеч челтәре коелары, канализация, җир асты газүткәргече корылмалары, полигонометрия билгесе күрсәткечләре, бинаның фасадында урнаштырыла торган күрсәткечләр, аерым торучы стелалар рәвешендә урнаштырыла торган туризм өлкәсендәге объектларның, мәгариф объектларының, дәүләт һәм муниципаль учреждениеләрнең урыны, урнашуы турында гомумиләштерелгән мәгълүмат;
торак пунктның урамнары һәм юллары – торак пункт эстетикасына югары таләпләр куела торган гомуми файдаланудагы территорияләр. Урамнар һәм гомумшәһәр юллары исемлеге җирлекнең муниципаль хокукый актлары белән раслана;
вәкаләтле органнар -авыл җирлеге Башкарма комитетының үз компетенциясе чикләрендә аерым вәкаләтләр тапшырылган очракта авыл җирлеге территориясен төзекләндерүне оештыруны, координацияләүне һәм тикшереп торуны гамәлгә ашыручы функциональ һәм территориаль органнары һәм җирле үзидарәнең башка органнары;
фасад -бинаның тышкы ягы (төп, ян, ишегалды). Бинаның төп фасады иң зур күз күреме зонасына ия, кагыйдә буларак, ул магистраль һәм/яки башка әһәмияттәге урамнарны кабул итүгә юнәлдерелгән;
фон конструкцияләре -хәрефләр, билгеләр һәм декоратив элементлар фон өслегендә урнаштырыла торган тышкы мәгълүмат чарасы ясау ысулы;
фриз -фасадны яисә горизонталь полоса рәвешендәге козырекны уратып алучы декоратив элемент;
фронтон -бинаның түбә дәрәҗәсеннән югарырак чыгып торган фасадының соңгы каттагы тәрәзәләрнең яки чыгып торган элементларның өске тамгасыннан фасадның өске тамгасына кадәр үлчәнә торган соңгы өлеше;
төзекләндерү элементлары -декоратив, техник, планлаштыру, конструктив җайланмалар, яшелләндерү элементлары, төрле җиһазлар һәм бизәкләр, шул исәптән биналар, корылмалар, корылмалар фасадлары, кече архитектура формалары, капиталь булмаган стационар булмаган корылмалар һәм корылмалар, территорияне төзекләндерүнең состав өлешләре буларак кулланыла торган мәгълүмат щитлары һәм күрсәткечләр.

II. Төзекләндерүгә гомуми таләпләр, территорияләрне карап тотуны һәм җыештыруны оештыру

7. Җирлекнең бөтен территориясе һәм анда урнашкан барлык биналар (торак йортларны да кертеп) һәм корылмалар (алга таба - биналар, корылмалар) төзекләндерелергә, карап тотылырга һәм җыештырылырга тиеш.

8. Гомуми файдаланудагы территорияләрне, шул исәптән мәйданнар, урамнар, юллар, җирле әһәмияттәге автомобиль юллары, яр буйлары, скверлар, бульварлар, пляжлар, башка объектлар белән җир кишәрлекләрен карап тотуны һәм җыештыруны вәкаләтле органнар үз вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашыралар.

9. Физик һәм юридик затлар, барлык оештыру-хокукый рәвешләренә карамастан, милек хокукындагы, башка әйбер йә мәҗбүри хокуктагы (алга таба - җир кишәрлекләренең хокук ияләре) җир кишәрлеге территориясен һәм янәшәдәге территорияне, шулай ук гамәлдәге законнарда һәм әлеге Кагыйдәләрдә каралган күләмдә биналарны, корылмаларны мөстәкыйль рәвештә яисә җәлеп итү юлы белән карап тотуны һәм җыештыруны гамәлгә ашыралар.Махсуслаштырылган оешмаларның үз акчалары исәбенә.

Бина, корылма милек хокукында яисә башка әйбер йә мәҗбүри хокукта берничә затныкы булган очракта, җыештырылырга тиешле территория милек хокукындагы яисә күчемсез мөлкәт объектына башка хокуктагы өлешкә пропорциональ рәвештә билгеләнә.

Җир кишәрлеге территориясендә төрле затларга караган берничә бина, корылма булган очракта, территорияне карап тоту һәм җыештыру чикләре якларның килешүе белән билгеләнергә мөмкин.

Килешү булмаганда, җыештырылырга тиешле территория биналарның, корылмаларның барлык милекчеләре яисә башка хуҗалары (файдаланучылары) арасында тигез өлешләрдә билгеләнә.

Физик яисә юридик зат белән җир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, белән җир кишәрлегенең фактта барлыкка килгән чиге буенча территория, шулай ук аның тирәсендәге территория җыештырылырга тиеш.

Әгәр бина, корылма берничә затның милек хокукында яисә башка әйбер йә мәҗбүри хокукында булса, фасадның эчтәлеге якларның килешүе белән билгеләнергә мөмкин.

Килешү булмаганда, фасадны карап тоту милек хокукындагы яисә күчемсез милек объектына башка хокуктагы өлешкә пропорциональ рәвештә гамәлгә ашырыла.

10. Җирле әһәмияттәге автомобиль юлларын карап тоту һәм җыештыру муниципаль заказны урнаштыру нәтиҗәләре буенча әлеге төр эшләрне башкаруга конкурста җиңгән махсуслаштырылган оешмалар тарафыннан гамәлгә ашырыла.

11. Күпфатирлы йортларның һәм янәшәдәге территорияләрнең йорт яны территорияләрен карап тоту һәм җыештыру күпфатирлы йортлар белән идарә итү ысулларының берсе нигезендә гамәлгә ашырыла: торак милекчеләре ширкәте йә торак кооперативы яисә башка махсуслаштырылган кулланучылар кооперативы, идарәче оешма, каты коммуналь калдыкларны оештырганда һәм чыгарганда коммуналь оешмалар, карап тоту һәм тоту эшләрен башкаручы затлар һәм күпфатирлы йортта гомуми мөлкәтне ремонтлауга – күпфатирлы йорт белән әлеге йорттагы урыннар милекчеләре турыдан-туры идарә иткәндә (алга таба - идарәче оешмалар).

12. Индивидуаль торак йортларның һәм янәшәдәге территорияләрнең территорияләрен карап тоту һәм җыештыру мондый йортларның милекчеләре (яллаучылары) тарафыннан гамәлгә ашырыла.

13. Яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын карап тоту һәм карау:

1) бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә-җир кишәрлегенең милекчеләре яисә башка хокук ияләре;
2) гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр чикләрендә-вәкаләтле орган йә муниципаль заказны урнаштыру нәтиҗәләре буенча шушы эшләрне башкаруга конкурста җиңгән махсуслаштырылган оешма;
3) чикләнгән файдаланудагы (предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр) һәм махсус билгеләнештәге (санитария зоналары, су саклау зоналары, зиратлар, питомниклар) яшелләндерелгән территорияләр чикләрендә-әлеге объектларның хуҗалары;
4) йорт яны территорияләре чикләрендә-күпфатирлы йортлардагы торак урыннар милекчеләре яисә идарәче оешмалар;
5) җир өсте коммуникацияләренең, шул исәптән электр челтәрләренең, яктырту челтәрләренең, радиолинияләрнең саклау зоналарында - күрсәтелгән коммуникацияләр хуҗалары;
6) җир асты коммуникацияләренең саклау зоналарында (әгәр урнаштыру рөхсәт ителгән булса) - күрсәтелгән коммуникацияләрнең хуҗалары.

14. Урамнардан һәм юллардан җир асты суларын һәм җир өсте суларын агызу өчен билгеләнгән кюветларны, торбаларны, дренаж корылмаларын җыештыру һәм чистарту, яңгыр канализациясе коллекторларын һәм яңгыр кабул итү коеларын чистарту аларны эксплуатацияләүче оешмалар тарафыннан башкарыла.

15. Диспетчерлык пунктлары территорияләрен, җәмәгать транспортының борылу мәйданчыкларын карап тоту һәм җыештыру пассажир транспортын эксплуатацияләүче оешмалар тарафыннан башкарыла.

16. Җәмәгать транспортын көтү павильоннарын карап тоту һәм җыештыру вәкаләтле территориаль органнар тарафыннан муниципаль заказны урнаштыру нәтиҗәләре буенча әлеге төр эшләрне башкаруга конкурста җиңгән махсуслаштырылган оешмалар белән шартнамәләр нигезендә тәэмин ителә.

17. Автомобиль юлларының юл буенда яисә алар янында урнашкан сервис объектлары (кибетләр, кафелар, кунакханәләр, АЗСлар, СТО, ял мәйданчыклары) өчен бүленгән территорияләрне карап тоту һәм җыештыру мондый объектларның хуҗасы (милекчесе) тарафыннан башкарыла.

18. Җәмәгать бәдрәфләрен урнаштыру һәм карап тоту тәртибе гамәлдәге законнар, санитария кагыйдәләре һәм нормалары нигезендә билгеләнә.

Бәдрәфләрнең санитар һәм техник торышын аларның милекчеләре, хуҗалары, арендаторлары яки алар хезмәт күрсәтә торган махсуслаштырылган оешмалар тәэмин итә.

19. Төзекләндерү эшләрен башкару ешлыгы, объектларның тиешле санитар һәм техник торышын тәэмин итүне исәпкә алып, заказ бирүче тарафыннан билгеләнә.

20. Физик һәм юридик затлар тарафыннан җирлек территориясен карап тоту һәм җыештыру чикләре бирелгән җир кишәрлеге чикләре (әгәр җир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән булса, биләүдәге җир кишәрлегенең фактта барлыкка килгән чиге буенча) һәм биналар һәм корылмалар, алардагы урыннар милекчеләренең янәшәдәге территорияләрне төзекләндерүдә катнашу тәртибе нигезендә әлеге Кагыйдәләрнең VIII бүлеге нигезендә билгеләнә.

21. Вәкаләтле органнар билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә җирлек территориясен, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрне карап тоту һәм җыештыру эшләренең үтәлешен тикшереп торалар.

Авыл җирлеге территориясен, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрне билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә карап тоту һәм җыештыру эшләрен башкаруны тикшереп тору Олы Кибәче авыл җирлеге башлыгы аша органнарның вәкаләтле вәкиле тарафыннан гамәлгә ашырыла.

III. Биналарны, корылмаларны һәм алар урнашкан җир кишәрлекләрен карап тоту буенча фасадларның һәм коймаларның, юлларның, индивидуаль торак йортларның, яңгыр канализациясе челтәрләренең, күзәтү һәм яңгыр коеларының, су чыгару корылмаларының, техник элемтә чараларының, тышкы яктырту объектларының, кече архитектура формаларының, стационар булмаган объектларның, төзелеш эшләрен башкару урыннарының, күмү урыннарының тышкы күренешенә карата таләпләр, автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау урыннары. Җирлек территориясен бәйрәмчә бизәү. Юл сервисы объектлары.

Биналарны, корылмаларны карап тоту буенча гомуми таләпләр һәм алар урнашкан җир кишәрлекләре

22. Биналарны, корылмаларны һәм алар урнашкан җир кишәрлекләрен карап тотуны аларның милекчеләре яисә башка хокук ияләре мөстәкыйль рәвештә йә махсуслаштырылган оешмаларны үз акчалары исәбеннән җәлеп итү юлы белән гамәлгә ашыралар.

23. Биналарны, корылмаларны һәм алар урнашкан җир кишәрлекләрен карап тоту биналарны, корылмаларны һәм алар урнашкан җир кишәрлекләрен төзекләндерүне үз эченә ала:

1) биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту;

2) җир кишәрлеген җыештыру һәм санитария-гигиена буенча чистарту;

3) гражданнар, оешмалар һәм индивидуаль эшкуарлар эшчәнлеге нәтиҗәсендә барлыкка килә торган җитештерү һәм куллану калдыкларын җыю һәм алып китү;

4) җир кишәрлегендә урнашкан яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын карап тоту һәм карау.

24. Бина, корылма фасадларының тышкы күренешенә гомуми таләпләр:

24.1. биналарның, корылмаларның фасадлары өчен төп шарт булып архитектура-сәнгать образының, материалларның һәм төсләрнең стиль бердәмлеге тора.

Фасадның локаль участоклары, детальләр, элементлар һәм өстәмә җиһазлар комплекслы карар нигезендә урнаштырылырга тиеш. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары, учреждение такталарыннан, режим табличкаларыннан тыш, паспорт нигезендә урнаштырылырга һәм файдаланылырга тиеш;

24.2. төсләр чишелеше фасадның характеристикаларына һәм стиль чишелешенә, объектның функциональ билгеләнешенә, әйләнә-тирә мохиткә туры килергә тиеш;

24.3. урамнан күренгән йортларның ян-як фасадлары (Ян фасадлары), аркалы юлларның стеналары һәм япмалары тулысынча төп фасад төсенә буяла;

24.4. биналарның, корылмаларның фасадлары төзелеш өлешенә, декоратив бизәкләргә һәм инженерлык элементларына күзгә күренеп зыян килмәскә тиеш һәм тиешле эстетик халәттә торырга тиеш. Бинаның фасады төсенә зыян килү фасадның гомуми мәйданының 5% тан артмаска тиеш;

24.5. биналарның, корылмаларның фасадларын ликвидацияләүгә яисә аерым детальләрне үзгәртүгә бәйле рәвештә үзгәртү норматив хокукый актларда билгеләнгән тәртиптә рөхсәт ителә;
24.6. бина фасадының төсләр гаммасы бина фасадларының төсләр чишелеше паспорты нигезендә билгеләнә һәм билгеләнгән тәртиптә килештерелә. Бинаны, корылманы эксплуатацияләгәндә яисә ремонтлаганда төсне үзгәртү рөхсәт ителми;
24.7. мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында урнашкан биналарның фасадларын бизәү мәдәни мирас объектларын саклап калу, алардан файдалану, аларны популярлаштыру һәм дәүләт саклавы өлкәсендәге законнар һәм мәдәни мирас объектларын саклау зоналары проекты нигезендә мәдәни мирас объектларын саклап калу, алардан файдалану, аларны популярлаштыру һәм дәүләт саклавы өлкәсендәге вәкаләтле органнар белән килештереп гамәлгә ашырыла һәм биналар архитектурасы стилендә, шул исәптән урамнар төзүнең гомуми стиль карары;
24.8. фасадларны буяу бары тик штукатур, түбә һәм лепка эшләрен кабул иткәннән соң һәм бина фасадларының төсләр чишелеше паспорты нигезендә генә башкарыла;

Биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту

25. Биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту үз эченә ала:
25.1. конструктив элементларны, шул исәптән керү ишекләрен һәм козырекларын, балкон һәм лоджия коймаларын, кәрнизләрне, болдырларны һәм аерым баскычларны, төшү һәм баскыч коймаларын, витриналарны, декоратив детальләрне һәм башка конструктив элементларны вакытында ремонтлау һәм торгызу һәм аларның буявын, ;
25.2. су агызгычларның, су агызу торбаларының төзек хәлдә булуын һәм тотылуын тәэмин итү;
25.3. җөйләрне, ярыкларны һәм чокырларны герметизацияләү, төзәтү һәм тегү;
25.4. керү урыннарын, цоколь тәрәзәләрне һәм подвалларга керү урыннарын торгызу, ремонтлау һәм вакытында чистарту,
25.5. фасадта урнаштырылган электр яктыртуны төзек хәлдә тоту һәм караңгы төшкәч аны кабызу;
25.6. фасад өслеген, шул исәптән фасад элементларын, аларның торышына һәм эксплуатация шартларына карап, вакытында чистарту һәм юу;
25.7. тәрәзәләрне һәм витриналарны, элмә такталарны һәм күрсәткечләрне вакытында юу;
25.8. язулардан, рәсемнәрдән, белдерүләрдән, плакатлардан һәм башка мәгълүмати-басма продукциядән, шулай ук төшерелгән граффитилардан чистарту.
26. Биналарның һәм корылмаларның фасад элементлары составына түбәндәгеләр керә: :
1) приямкалар, подвал бүлмәләренә керү урыннары һәм чүп-чар камералары;
2) керү төркемнәре (баскычлар, мәйданчыклар, култыксалар, керү урынындагы козыреклар, киртәләр, стеналар, ишекләр һ. б.);
3) цоколь һәм отмостка;
4) стеналар яссылыгы;

5) фасадларның чыгып торган элементлары (балконнар, лоджияләр, эркерлар, кәрнизләр һ. б.);
6) түбәләр, вентиляция һәм төтен торбаларын, киртәләрне, түбәгә чыгу урыннарын һ. б. кертеп.;
7) архитектура детальләре һәм тышлау (декоратив-сәнгати бизәү элементлары, колонналар, пилястралар, розеткалар, капительләр, фризлар, билбаулар һ. б.);
8) бүрәнкәләрне дә кертеп, су агызу торбалары;
9) парапет һәм тәрәзә киртәләре, рәшәткәләр;
10) тәрәзәләрне, балконнарны, пояскларны, цоколь чыгынтыларын, асылмаларны һ. б. ш. металлдан бизәү.;
11) асылмалы металл конструкцияләр (флаг тоткычлар, анкерлар, янгын баскычлары, вентиляция җиһазлары һ. б.);
12) панельләр һәм блоклар арасында горизонталь һәм вертикаль җөйләр (эре панельле һәм эре блоклы биналарның фасадлары);
13) пыялалар, рамнар, балкон ишекләре;
14) биналар янындагы стационар киртәләр.

27. Биналарның, корылмаларның, төзелеп-янкормаланган торак булмаган биналарның милекчеләре, башка хокук ияләре һәм тиешле бурычлар йөкләнгән башка затлар:

27.1. кирәк булган саен, әмма елга бер тапкырдан да сирәгрәк түгел, фасадларны чистарталар һәм юалар, махсус техника һәм методика буенча юалар;

27.2. кирәк булган саен, әмма елга ике тапкырдан да сирәгрәк түгел, яз көне (җылыту системалары сүндерелгәннән соң) һәм көз көне (җылыту сезоны башланганчы) тәрәзәләрнең, балкон һәм лоджия ишекләренең, подъездлардагы керү ишекләренең эчке һәм тышкы өслеген чистарталар һәм, кагыйдә буларак, химик чаралар белән юалар.;

27.3. агымдагы ремонт, шул исәптән фасадның факттагы торышын исәпкә алып, 5 - 6 ел аралыгында фасадны буяу үткәрелә;

27.4. фасадның аерым элементларына (цокольләр, болдырлар, баскычлар, приямкалар, керү ишекләре, капкалар, цоколь тәрәзәләре, балконнар һәм лоджияләр, су агымы торбалары, тәрәзә төбендәге су агымы, сызыкча ачышлар һәм башка конструктив элементлар) ярдәмче ремонт ясыйлар.

Ярдәмче ремонт кимендә өч елга бер мәртәбә үткәрелә. Фасадларның конструктив элементлары һәм бизәлеше аларның нормаль тузган саен яисә кинәт зарарлану (аварияләр, табигый бәла-казалар, янгын һ. б.) шартлары килеп чыкканда әлеге хәлләр гамәлдә булмау көненнән алып ике ай эчендә торгызылырга тиеш.;

27.5. фасадларның чыгып торган конструкцияләре җимерелү куркынычы янаган очракта саклау-кисәтү чараларын (киртәләр, челтәрләр урнаштыру, элементның җимерелә торган өлешен демонтажлау һ. б.) башкаралар;

27.6. тышкы мәгълүматны урнаштыру чарасын (элмә такта) әгәр мондый элмә такта эксплуатацияләнмәсә (арендатор [субарендатор] киткән), бинаның фасады үзгәртелгән очракта сүтәләр..

28. Фасадларны файдаланганда рөхсәт ителми:

28.1. биналарның һәм корылмаларның фасад стеналары өслегенең зарарлануы (пычрануы): су агып китү, буяуларның кабаруы, ярыклар булу, штукатурканың кабарып китүе, тышлаулар, кирпеч кирпечнең зарарлануы, тимер-бетон конструкцияләрнең саклагыч катламының ярылып китүе һ. б.;

28.2. биналарның һәм корылмаларның архитектура һәм сәнгать-скульптура детальләренең: колонналарның, пилястрларның, капительләрнең, фризларның, тартмаларның, барельефларның, лепка бизәкләренең, орнаментларның, мозаикаларның, нәфис рәсемнәрнең зарарлануы(алар булган очракта булмау) һ. б;
28.3. панельара тоташуларны герметизацияләүне бозу;
28.4. штукатурканың, фасадларның, биналарның һәм корылмаларның цоколь өлешендәге буяу катламының зарарлануы (катламның китүе, пычрануы), шул исәптән тәрәзә, Керү приямкалары конструкциясенең төзек булмавы;
28.5. биналар һәм корылмалар фасадларының: балконнарның, лоджияләрнең, эркерларның, тамбурларның, кәрнизләрнең, козырекларның һәм башкаларның зарарлануы (пычрануы).;
28.6. балкон, лоджия, парапет киртәләренең җимерелүе(булмавы, пычрануы) һ. б.;
28.7. фасадны һәм аның элементларын әлеге бина, корылма өчен билгеләнгән материаллардан төсе буенча аерылып торган материаллар белән бизәү һәм буяу проектлы төсле паспорт белән;
28.8. бинаның, корылманың фасадында һәм (яисә) түбәсендә вәкаләтле орган белән килештерелгән паспортсыз тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларын урнаштыру һәм эксплуатацияләү, учреждение такталарыннан, режим табличкаларыннан тыш;
28.9. җимерелгән яки зыян күргән архитектура детальләрен торгызганчы фасадларның буявы;
28.10. фасадларның өлешчә бизәлеше (биналарның беренче катларының тулысынча буялуы искәрмә булып тора);
28.11. фасадлар, шул исәптән тәрәзәләр һәм витриналар, ишекләр, балконнар һәм лоджияләр төзелеше һәм җиһазларының төсләр чишелешен, рәсемен, тышлык калынлыгын һәм башка элементларын ирекле үзгәртү, фасадның гомуми архитектура чишелешенә туры килми;
28.12. гамәлдәге козырекларны һәм навесларны биналарның һәм корылмаларның фасадларына аларның декоратив чишелешен һәм тышкы кыяфәтен боза торган өстәмә элементлар һәм җайланмалар белән җиһазлау;
28.13. Фриз төзелеше, конструкциягә беркетү элементлары (каркас, фасад, стеналар) белән күзгә күренеп тоташтырылган фасадның бизәлеше, шулай ук мондый беркетүләрне (планкалар, почмаклар, профильләр) яшерә торган, төсе буенча Фриз, козырек, бизәкләү төсе белән туры килми торган тоташтыру;
28.14. гомуми файдаланудагы территорияләрдән фасадлары чыга торган һәм карала торган биналарда һәм корылмаларда тонык металл полотнолар урнаштыру, фасадның архитектур чишелешенә, фасадтагы башка керү юлларының характерына һәм төсләренә туры килми торган ишек тутыруларын урнаштыру;
28.15. ишек блогының фасад яссылыгына карата уемда урнашуын үзгәртү;
28.16. тәрәзә һәм ишек тартмасы белән уем арасындагы җөйләрнең сыйфатсыз чишелеше, фасадның тышкы күренешен начарайта;
28.17. үтә күренмәлелекнең ирекле үзгәрүе, пыяла өслеген декоратив пленкалар белән каплау һәм буяу, пыяла блоклар белән алмаштыру;
28.18. биналарның һәм корылмаларның фасадлары, түбәләре, стеналары элементларын (төтен чыгару урыннары, вентиляция, телевидение һәм радионы күмәк кабул итү системалары антенналары, чыбыклы радиотапшырулар челтәре стойкалары, фронтоннар, козыреклар, ишекләр, тәрәзәләр, парапетлар, янгынга

каршы баскычлар, җиргә утырту элементлары һ. б.) асылмалы элемтә линияләрен һәм һава-кабель кичүләрен беркетү сыйфатында куллану;
28.19. балконнарга, лоджияләргә тиешле рөхсәтсез нинди дә булса үзгәрешләр кертү, балконнарның тышкы ягына келәмнәр, кием-салым, эчке киемнәр элү, лоджияләр һәм урамга чыга торган биналарның төп фасадлары тәрәзәләрен элү, шулай ук аларны төрле көнкүреш әйберләре белән тутыру;
28.20. тышкы кондиционерларны һәм антенналарны архитектура детальләрендә, декор элементларында, кыйммәтле архитектура бизәлеше булган өслекләрдә урнаштыру, шулай ук архитектура өслекләренең зарарлануына китерә торган беркетү;
28.21. фасадның булган декоратив, архитектура һәм сәнгать элементларын керү төркеме элементлары, керү төркемнәрен урнаштырганда яңа бизәк һәм реклама белән капларга;
28.22. афишаларны, белдерүләрне, плакатларны һәм башка мәгълүмати-басма продукцияне киләчәктә алардан файдалану максатларында биналарның һәм корылмаларның, шул исәптән капиталь булмаган корылмаларның фасадларына, тәрәзәләренә (шул исәптән тәрәзә уемының эчке ягына), ишекләренә (шул исәптән ишек һәм ишек уемының эчке ягына) элү һәм ябыштыру;
28.23. фасадларның архитектурасын, төсләрен, биналарның һәм корылмаларның декоратив-сәнгати бизәлешен шушы биналарның, корылмаларның, күпфатирлы йорттагы урыннарның милекчеләренең ризалыгын алмыйча үзгәртү;
28.24. тышкы кондиционерларны урнаштыру:
- торак пункт эстетикасына таләпләр югары булган урамнарда һәм юлларда урнашкан биналарның төп һәм ян фасадларында;
- кондиционерның тышкы һәм эчке блогын тоташтыручы чыбык урыныннан еракта;
- конденсатны үзәкләштереп җибәрмәгәндә.
29. Антенна-фидер җайланмаларын, радиореле станцияләрен, кабул итү-тапшыру радио җиһазларын, спутник һәм эфир телевидениесе антенналарын урнаштыру рөхсәт ителми:
29.1. төп фасадларда;
29.2. брандмауэрларда, ишегалды һәм ян фасадларда;
29.3. биналарның һәм корылмаларның силуэт түбәләрендә (манараларда, гөмбәзләрдә), парапетларда, түбә коймаларында, вентиляция торбаларында;
29.4. фасадның почмак өлешендә;
29.5. балкон, лоджия киртәләрендә;
30. Тышкы күзәтү видеокамералары лапаслар, козыреклар, балконнар, эркерлар астында, архитектура детальләреннән, декордан, кыйммәтле бизәк элементларыннан Азат фасад участокларында урнаштырыла.
Тышкы күзәтү видеокамераларын колонналарда, фронтоннарда, кәрнизләрдә, пилястраларда, порталларда, козырекларда, балкон цокольләрендә урнаштыру рөхсәт ителми.
31. Рөхсәт ителә:
31.1. подъездларга кергәндә мәгълүмат стендлары урнаштыру;
31.2. эфир телевидениесен күмәк кабул итү системасының антенналарын һәм кабельләрен биналар түбәсендә проект карары нигезендә урнаштыру.
31.3. тышкы кондиционерларны торак пункт эстетикасына таләпләр югары булган урамнарда һәм юлларда урнашкан биналарның төп һәм ян фасадларында, аларны проектта махсус каралган урыннарда яисә визуаль кабул итү өчен яшерен

урыннарда урнаштыру шарты белән (биналарның балконнарның, лоджияләрнең эчке ягындагы стеналарында, биеклеге 1,0 метрдан артыграк булган парапетлар артында) урнаштыру түбә биеклеге).

Юл сервисы объектларын карап тоту

32. Автомобиль юлларының юл буе полосасында яисә аларга турыдан-туры якынлыкта урнашкан юл сервисы объектлары территорияләрен карап тоту мондый объектларның хуҗасы (милекчесе) тарафыннан гамәлгә ашырыла.

33. Юл буе сервисы объектлары территорияләрен төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге үз эченә алырга тиеш::

уңайлы хәрәкәт итү өчен каты өслек;

территорияне яктырту, архитектура-декоратив яктырту;

аларны урнаштыру һәм карап тоту таләпләрен үтәгән бәдрәф кабиналары;

чүп савытлары һәм кече контейнерлар;

яшелләндерү (газоннар, чәчәкләр) һәм яшелләндерү участокларын яклау элементлары (киртәләр).

34. Сервис объектларын һәм аларга якын территорияләрне урнаштыру һәм карап тоту таләпләренә:

сервис объектларына керү-чыгу юллары, керү юллары күчеш-тизлек полосалары белән җиһазландырылырга тиеш;

сервис объектларының күчеш-тизлек полосалары һәм территорияләре тышкы яктырту белән җиһазландырылырга тиеш;

хәрәкәткә хезмәт күрсәтү корылмасы мәйданчыгына чыгу юллары юлдан су агызуның гамәлдәге системасына бәйләнгән буй су агызу юлы тәэмин ителерлек итеп төзелергә тиеш (чыгу юллары астына су үткәрү торбалары салынырга тиеш).;

хәрәкәткә хезмәт күрсәтү корылмасы мәйданчыгының һәм аңа таба чыгу юлларының буй авышлыгы юлның капма-каршы ягына юнәлдерелергә тиеш. Түгәрәкләнү радиуслары чикләрендә ул 20% тәшкил итәргә тиеш.

мәйданчык һәм аңа чыгу юллары автомобиль юлы белән бертигез тотрыклы камилләштерелгән катламга ия булырга тиеш;

«юл хәрәкәтен оештыруның техник чаралары " ГОСТ Р 52289-2019 таләпләре нигезендә юл хәрәкәтен оештыруның техник чаралары булу. Юл билгеләрен, билгеләрен, светофорларны, юл киртәләрен һәм юнәлеш бирүче җайланмаларны куллану кагыйдәләре»;

сервис объекты территориясендәге җитешсезлекләрне эксплуатацияләү һәм тоту процессында бетерү «гомуми файдаланудагы автомобиль юллары " ГОСТ Р 59292-2021 таләпләре нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш. Җәйге тоту дәрәҗәсенә таләпләр. Бәяләү критерийлары һәм контроль методлары " һәм ГОСТ Р 59434-2021 гомуми файдаланудагы автомобиль юллары. Кышкы тоту дәрәҗәсенә таләпләр. Бәяләү критерийлары һәм контроль методлары»;

функциональ билгеләнеш буенча хәрәкәткә хезмәт күрсәтү корылмасы территориясендә, шул исәптән, санитария-гигиена зонасы булырга тиеш;

тышкы реклама һәм мәгълүматны урнаштыру чаралары техник яктан төзек һәм эстетик яктан каралган булырга һәм бирелгән техник шартлар нигезендә файдаланылырга тиеш;

«Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында»24.11.1995 №181-ФЗ Федераль законы нигезендә юл буе сервисы

объектларында транспорт чараларын кую урыннарында инвалидлар идарә итә торган транспорт чараларын бушлай кую өчен урыннар бүлеп бирелергә тиеш.

Күрсәткечләр

35. Биналарның, корылмаларның фасадлары, шулай ук җир кишәрлекләре, урам исемнәре күрсәтелгән күрсәткечләрдән тыш, күрсәткечләр белән җиһазландырылырга тиеш.

Урам исемнәре язылган күрсәткечләр бина һәм корылмаларның фасадларында, урам чатларында, урам башларында һәм очларында урнашкан җир кишәрлекләрендә урнаштырылырга тиеш.

Чатларда урам исемнәре әлеге чатны узганнан соң урамның уң ягында урнашкан биналарда һәм корылмаларда, җир кишәрлекләрендә урнаша.

Урам башында (урам нумерациясе башлана, урам нумерациясе барышында урам башыннан урам буенча хәрәкәт) урам исемнәре урамның сул ягында урнашкан биналарда һәм корылмаларда, җир кишәрлекләрендә урнаша.

Урамның азагында (урам номеры беткән, урам номеры барган саен урам ахырына таба хәрәкәт) урам исемнәре уң якта урнашкан биналарда һәм корылмаларда, җир кишәрлекләрендә урнаша.

Урам исемнәре күрсәтелгән күрсәткечләр, әлеге Кагыйдәләрнең 34 пунктында билгеләнгән таләпләрне исәпкә алып, бина һәм корылмаларның, шулай ук җир кишәрлекләренең номерлары күрсәткечләре белән бергә урнаштырыла.

Җир кишәрлеге номерлары белән күрсәткечләр әлеге җир кишәрлегендә бина яки корылма булмаганда гына урнаштырыла. Бер үк вакытта биналарның һәм корылмаларның номерларын җир кишәрлеге номерлары белән бергә бер җир кишәрлегендә урнаштыру рөхсәт ителми.

36. Урам исемнәре һәм йорт номерлары белән күрсәткечләр җирлек Башкарма комитетының муниципаль хокукый актларында, әлеге Кагыйдәләрдә билгеләнгән урыннарда һәм үтәлештә урнаштырыла.

37. Урам исемнәре һәм йорт номерлары күрсәткечләрендәге мәгълүмат Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә урнаштырыла.

Урам исемнәре һәм йорт номерлары күрсәткечләренең типларына һәм төрләренә карата унификацияләнгән таләпләр җирлек Башкарма комитетының муниципаль хокукый актлары белән билгеләнә.

38. Биналарның һәм корылмаларның, шулай ук җир кишәрлекләренең номерлары күрсәткечләре урыннарда урнаштырыла:

- җир өстеннән 2,5 м дан да ким булмаган һәм 5,0 м дан да биегрәк булмаган биеклектә;
- фасадның тышкы почмагыннан 1,0 м дан артык түгел;
- пыяланы капламый торган һәм каплый торган витриналар, тәрәзәләр, архитектура детальләре һәм декоратив-сәнгати бизәлеш;
- ачык яктырту ысулын кулланмыйча;
- фасадның архитектура үзенчәлекләрен исәпкә алып;
- төп һәм ян фасадта -фасадның уң ягында, әлеге Кагыйдәләрдә каралган очраклардан тыш;
- ишегалды фасадында -квартал эчендәге юл ягыннан;
- берьяклы транспорт хәрәкәте булган урамнарда -транспорт хәрәкәте юнәлеше буенча якын булган фасад ягында;

- фасад озынлыгы 100 м дан артык булганда -фасадның сул почмагында кабатлау белән;
- промышленность предприятиеләренең коймаларында һәм корпусларында -төп керү урыныннан, керү урыныннан уң якта;
- фасадлары белән урам һәм юллар чатына чыгып торган биналарда, -фасадларның чатка якын почмакларында;
- бердәм горизонталь һәм Вертикаль күчәрне исәпкә алып;
- коймада яки табличкада, бина яки корылма булмаганда.

39. Аерым торган күрсәткечләрне (стелаларны)урнаштыру рөхсәт ителми:
- нейтраль төсләрдә (соры, кара, көрән яки караңгы төсмердәге башка төсләр) һәм (яки) натураль (натураль төсләрне имитацияләүче) материалларда башкарылмаса;
- биеклеге 6,0 м дан артык булган чокыр;
- нигезен тирәнәйтмичә;
- әгәр урнаштыру тротуарның норматив киңлеген киметә икән, шулай ук машина кую һәм машина кую өчен билгеләнгән юлларда, урыннарда;
- фундаменты агач кәүсәләреннән 5,0 м якынрак булган урыннарда, җир кишәрлеге чикләрендә объект проектында каралган яшеллекләр (агачлар, куаклар) урынына чыршы;
- әзерләгәндә профнастил, тукылган материаллар, беркетүнең ачык ысулларын кулланып;
- мәгълүмат кырында фотосурәт белән;
- мәгълүматны тапшыруның динамик ысулын кулланып.

40. Подъездларның һәм фатирларның номерлары күрсәткечләре ишек уемы өстендә яисә ишек уемын тутыру импостында (горизонталь табличка) яисә ишек уемыннан уң якта 2,0 - 2,5 м биеклектә урнаштырыла.

41. Янгын гидрантларының, полигонометрик билгеләрнең урнашу күрсәткечләре, геодезия билгеләренең урнашу күрсәткечләре биналар цокольләренә, магистраль камераларына һәм сүүткәргеч һәм канализация челтәрләре коеларына урнаштырыла.

42. Янгын гидрантларының урнашу күрсәткечләрен, полигонометрик билгеләрне, геодезия билгеләренең урам атамалары, йорт номерлары күрсәткечләре янәшәсендә, шулай ук архитектура детальләрендә, декоратив-сәнгатьчә бизәлештә, пыялада, капкаларда, ишекләрдә урнаштыру рөхсәт ителми.

43. Күрсәткечләрне чиста һәм төзек хәлдә тотарга кирәк.

Керү төркемнәре (төеннәр)

44. Биналарның, корылмаларның керү урыннарында яктырту җайланмалары, түбә (козырек), өслекне тоташтыру элементлары (баскычлар һ.б.), инвалидларны һәм халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәрен йөртү өчен җайланмалар һәм җайланмалар (пандуслар, култыксалар һ. б.), чүп савытлары урнаштырырга кирәк. Пандус өслеге кытыршы текстуралы, горизонталь канауларсыз шуыш материалдан эшләнергә тиеш. Пандусларның киртәләү конструкцияләре булмаганда, биеклеге 75 мм дан да ким булмаган киртәләү бортигы һәм тоткалар каралган. Бордюр пандусының авышлыгы 1:12 кабул ителә.
Пандусны яисә аның озынлыгын 9 м дан артыграк борганда, һәр 9 м саен кимендә 1,5 х 1,5 м зурлыктагы горизонталь мәйданчыклар карарга киңәш

ителә.горизонталь мәйданчыкларда төшү тәмамлангач, дренаж җайланмаларын проектларга кирәк. Пандусның башында һәм ахырында юлның горизонталь участокларын әйләнә-тирә өслектән текстурасы һәм төсе белән аерылып торырга кирәк.
Баскычның яисә пандусның ике ягында да дивардан 40 мм ераклыктагы түгәрәк яки турыпочмаклы кисемтәле 800 - 920 мм биеклектәге тоткычлар каралган. баскычның киңлеге 2,5 м һәм аннан да артыграк булганда аергыч тоткычлар каралган. Тоткаларның озынлыгы һәр ягындагы пандус яки баскыч озынлыгыннан кимендә 0,3 м га зуррак билгеләнә. тоткаларның конструкцияләре кулның металл белән орынуын булдырмаска тиеш.
45. Керү төркемнәрен проектлаганда, эксплуатацияләгәндә, биналарның, корылмаларның фасадларын яңартканда, үзгәрткәндә рөхсәт ителми:
45.1. фасадның гамәлдәге декоратив, архитектура һәм сәнгать элементларын керү төркеме элементлары, яңа бизәкләү һәм реклама белән ябу;
45.2. подвалга һәм цоколь катка, идәннәре җир дәрәҗәсеннән 1,2 метрдан югарырак урнашкан бүлмәләргә, гомуми файдалану территориясенә чыга торган фасадларга керү юлларын төзү;
45.3. җәяүлеләр хәрәкәтенә комачаулый торган терәк элементлар (колонналар, терәкләр һ. б.) төзү;
45.4. бинаның бөтен фасадының комплекслы чишелешен исәпкә алып, проект документациясен эшләмичә ике һәм аннан да күбрәк керү юлларын (булганнарын исәпкә алып) төзү;
45.5. җиңел конструкцияләрдән (баскычлар, пандуслар, болдырлар, яшелләндерү) керү төркеме элементларын янәшәдәге тротуарга тротуарның минималь норматив киңлеге булган урам-юл челтәре тротуарлары зонасында урнаштыру;
45.6. җиңел конструкцияләрдән керү төркемнәрен Кызыл сызыклардан читтә 1,5 м дан артыкка урнаштыру;
45.7. керү төркемен күпфатирлы йорттагы урыннар милекчеләренең ризалыгын алмыйча күпфатирлы йортта урнаштыру;
45.8. Торак урын милекчесенең ризалыгын алмыйча керү төркемен урнаштыру өчен балконнан файдалану;
45.9. күпфатирлы йортларда урнашкан торак булмаган урыннарның керү төркемнәрен вәкаләтле орган белән килештермичә ирекле урнаштыру.

Түбә

46. Биналарның, корылмаларның түбәләре, су агызу системасы элементлары, төтен чыгару һәм вентиляция системаларының башлыклары төзек хәлдә булырга һәм теләсә нинди һава шартларында йортларда яшәүчеләр һәм җәяүлеләр өчен куркыныч тудырмаска тиеш.
47. Кышкы вакытта биналарның милекчеләре һәм башка хокук ияләре, шулай ук күпфатирлы йортлар белән идарә иткән идарәче оешмалар түбәләрне кардан, боздан һәм боз сөңгеләреннән вакытында чистартуны оештырырга тиеш. Җәяүлеләр зонасына чыга торган яклардагы түбәләрне кардан чистарту участокларны киртәләп һәм барлык кирәкле саклык чараларын күреп, бары тик тәүлекнең якты вакытында гына башкарылырга тиеш. Калган түбәләрдән, шулай ук яссы түбәләрдән кар эчке ишегалды территорияләренә агызылырга тиеш.

Түбәләрдән җәяүлеләр юлына ташланган кар һәм боз кичекмәстән җыештырылырга тиеш.

48. Кар һәм боз ташлаганда, боз сөякләрен чүпләгәндә, түбәдә ремонт һәм башка эшләр башкарганда агачлар һәм куакларның, электр белән тәэмин итү, яктырту һәм элемтә һава линияләренең, юл билгеләренең, юл светофорларының, юл киртәләренең һәм юнәлеш бирүче җайланмаларның, җәмәгать транспортын көтү павильоннарының, биналарның декоратив бизәлешенең һәм инженерлык элементларының сакланышын тәэмин итә торган чаралар күрелергә тиеш. Күрсәтелгән элементлар зарарланган очракта, алар түбәне чистарткан һәм зарарланган зат хисабына торгызылырга тиеш.

49. Биналарның, корылмаларның түбәләрендә су агып торган суның җәяүлеләр һәм җәяүлеләр зоналарына турыдан-туры эләгүенә юл куймаслык су агызгыч булырга тиеш. Улаклар, чокырлар, су агызгычлар өзелмәс һәм җыела торган күләмдә су үткәрү өчен исәпләнгән булырга тиеш. Җәяүлеләр зонасы булган биналар ягына чыга торган су агымнары җәяүлеләр юлларыннан читкә чыгарылырга тиеш.

50. Рөхсәт ителми:

50.1. түбәдән файдалану өчен билгеләнгән әйберләрне (көрәкләр, кыстыргычлар, ломнар), төзелеш материалларын, ремонт калдыкларын, файдаланылмый торган механизмнарны һәм башка әйберләрне биналарның, корылмаларның түбәләренә җыю;

50.2. бина түбәләреннән боз, кар һәм чүп-чарны су агызу торбалары чокырларына агызу.

Җир кишәрлекләрен карап тоту

51. Җир кишәрлекләре территорияләрен карап тоту үз эченә ала:

51.1. көн саен чүп-чардан, яфраклардан, кардан һәм боздан җыештыру (боз);

51.2. юлларның, күперләрнең, урамнарның, тротуарларның, машина юлларының, җәяүлеләр территорияләренең юл өслеген бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртү;

51.3. карны җыю һәм себерү;

51.4. кар һәм бозны (кар-боз ясалмаларын)чыгару;

51.5. контейнер мәйданчыкларын, барлык төр калдыклар өчен контейнерларны, чүп савытларын, эскәмияләрне, кече архитектура формаларын урнаштыру һәм техник яктан төзек хәлдә тоту һәм башкалар;

51.6. чүп кабул итү камераларын, контейнерларны (бункерларны) һәм контейнер мәйданчыкларын җыештыру, юу һәм дезинфекцияләү;

51.7. яңгыр һәм кар суларын агызу;

51.8. каты коммуналь (көнкүреш), эре габаритлы һәм башка калдыкларны җыю һәм чыгару;

51.9. тузан барлыкка килүне һәм һаваны дымландыруны киметү өчен территориягә су сибү;

51.10. яшел утыртмаларның сакланышын тәэмин итү һәм аларны карау;

51.11. коммуналь билгеләнештәге объектларны, инженерлык коммуникацияләрен (корылмаларын), юлларны, күперләрне, җәяүлеләр кичүләрен төзегәннән, реконструкцияләгәннән һәм ремонтлаганнан соң төзекләндерүнең бозылган элементларын торгызу, реставрация, археология һәм башка җир эшләрен башкару;

51.12. күзәтү һәм яңгыр кабул итү коеларын (яңгыр канализациясен), җир асты коммуникацияләре коеларын (корылмаларын) гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләре нигезендә тоту;
51.13. җир кишәрлекләренең коймаларын карап тоту, шул исәптән территориягә чит затлар үтеп керү һәм (яисә) калдыкларны рөхсәтсез урыннарга урнаштыру мөмкинлегеннән мәхрүм итә торган җимерелгән (сүтелгән, җимерелә торган) биналарның, корылмаларның коймаларын урнаштыру һәм карап тоту, шулай ук аларны пычрактан, кардан һәм мәгълүмати-басма продукциядән вакытында чистартуны тәэмин итү.
51.14. үләнне периодик рәвештә чабу, чүп үләнле һәм куаклы үсемлекләрне юк итү, Америка корычагач яфраклы өрәңгесен (барыннан да элек – гражданнар гомеренә һәм сәламәтлегенә куркыныч тудыручы үсемлекләрне, шул исәптән Сосновский балтырганын кисү.

Физик һәм юридик затлар, муниципаль берәмлек территориясендә таралуны булдырмау максатларында, милек хокукында яисә башка хокукларда үзләренә караган җир кишәрлекләрендә (шул исәптән коймалар һәм биналар һәм корылмалар фасадлары буйлап) Сосновский балтырганы, корычагач яфраклы (Америка) өрәңге, үсентеләрдән үсеп чыккан яшь агачлар үсүенә юл куймаска тиеш.

Биеклеге 1,5 м га кадәр җиткән үсенте үсентеләре үсеп чыккан яшь агачлар, биеклегенә карамастан, кәлтә яфраклы (Америка) өрәңге, Башкарма комитет белән килештермичә, физик һәм юридик затлар тарафыннан киселергә тиеш. Биеклеге 1,5 метрдан артыграк булган яшь агачларны кисү Башкарма комитет белән килештереп, Административ регламентта каралган тәртиптә башкарыла.

(Өрәңгедән тыш)

Сосновский балтырганын һәм гражданнар гомеренә һәм сәламәтлегенә куркыныч тудыручы башка үсемлекләрне бетерү чаралары аның үсентеләре үсеп чыкканчы һәм чәчәк ата башлаганчы үткәрелергә тиеш.

Сосновский балтырганын һәм гражданнар гомеренә һәм сәламәтлегенә куркыныч тудыручы башка үсемлекләрне бетерү чаралары түбәндәге ысуллар белән үткәрелергә мөмкин:

химик яктан-үсү учакларына гербицидлар һәм (яки) арборицидлар сиптерү;
механик яктан – чаптыру, коры үсемлекләрне җыю, тамыр системасын казу;
агротехник яктан – туфрак эшкәртү,күпьеллык үләннәр чәчү.

Юлларны карап тоту

52. Юлларны карап тотуны муниципаль заказны урнаштыру нәтиҗәләре буенча әлеге төр эшләрне башкаруга конкурста җиңгән махсуслаштырылган оешмалар гамәлгә ашыра.
53. Юл территорияләрен карап тоту үз эченә ала:
1) юлларны, тротуарларны, ясалма юл корылмаларын, квартал эчендәге машина юлларын ремонтлау;
2) тротуарлардан (җәяүлеләр зоналарыннан, юллардан) һәм юлларның машина йөрү өлешеннән, ясалма юл корылмаларыннан пычрак, чүп-чар, кар һәм бозны (бозларны) җыю;
3) юл өслекләрен юу һәм аларга су сибү;
4) газоннарны һәм яшел үсентеләрне карау;
5) тышкы яктырту терәкләрен ремонтлау;

6) кече архитектура формаларын ремонтлау һәм буяу;
7) ясалма юл корылмалары составына керә торган күзәтү һәм яңгыр кабул итү коеларын, тау канауларын һәм ачык лотокларны төзү, ремонтлау һәм чистарту;
8) коймаларны, коймаларны, турникетларны, кече архитектура формаларын төзү, ремонтлау һәм ел саен буяу;
9)ачык люкларны ачыклау, юл өслегенең бозылуы һәм коймаларны урнаштыру максатларында юлларның торышына көндәлек мониторинг.

54. Юл өслеген саклау максатларында рөхсәт ителми:

54.1. йөкне өстерәп китерү;

54.2. төяү-бушату эшләре вакытында урамнарда рельсларны, бүрәнәләрне, тимер баганаларны, торбаларны, кирпечне, башка авыр әйберләрне ташлау һәм аларны җыю;

54.3. торак пунктның каты өслекле урамнары буйлап чылбырлы машиналар куу;

54.4. квартал эчендәге җәяүлеләр юлларында, тротуарларда зур йөк транспорты хәрәкәте һәм тукталышы;

54.5. төзелеш материалларын һәм төзелеш калдыкларын машина юлында һәм тротуарларда ташлау һәм (яисә) җыю.

55. Юлларны төзекләндерүнең аерым элементларына таләпләр:

55.1. җәяүлеләр өчен тимер киртәләрне һәм тротуар баганаларын сезонлы буяу ел саен кышкы сезон тәмамланганнан соң, төзекләндерү айлыгы уздырылган чорда башкарыла. Буяу алдыннан киртәләр ремонтланырга, пычрактан чистартылырга, юылырга һәм грунтланырга тиеш;

55.2. барлык юл тамгасы юл тамгасы салу өчен расланган паспортлар (схемалар) нигезендә эшләрнең заказчысы билгеләгән чиратлылык срокларында һәм тәртибендә башкарылырга тиеш;

55.3. юлларны юл билгеләре таләп ителгән төс һәм яктылык техникасы характеристикаларын, тоташтыру коэффициентын, эксплуатацияләүнең бөтен чоры дәвамында мәйданның сакланышын тәэмин итәргә тиеш;

55.4. юл билгеләрен беркетү конструкцияләре һәм системалары күз күреме шартларына һәм монтажлау мөмкинлегенә карап сайлана;

55.5. юл билгеләре төзек хәлдә булырга, вакытында чистартылырга һәм юылырга тиеш.
Вакытлыча билгеләнгән юл билгеләре аларны урнаштыру кирәклеген тудырган сәбәпләр бетерелгәннән соң бер тәүлек эчендә алына;

55.6. визуаль-коммуникация системасы элементлары: Транспорт һәм җәяүлеләр хәрәкәте юнәлешләре күрсәткечләре, торак пунктның (поселоклар, торак районнар, микрорайоннар) планлаштыру-структур элементлары күрсәткечләре аларга таба хәрәкәт юнәлешен күрсәтү өчен юлларга һәм транспорт чишелешләренә куела;

55.7. шул исәптән җирлекнең гомуми файдаланудагы җирле әһәмияткә ия автомобиль юлының бер өлеше булган һәм (яисә) машина йөрү өлешенә һәм (яисә) тротуарга, юл кырыена терәлеп торган парковкалар (парковка урыннары) муниципаль хокукый актларда билгеләнгән тәртиптә файдаланылырга тиеш.

Индивидуаль торак йортларны карап тоту
һәм территорияләрне төзекләндерү

56. Әгәр законда яки шартнамәдә башкасы каралмаган булса, индивидуаль торак йортларның милекчеләре (яисә) яллаучылары (алга таба - торак йортларның хуҗалары):

56.1. торак йортларның фасадларының, коймаларның (коймаларның), шулай ук йорт биләмәләре чикләрендәге башка корылмаларның торышын тиешенчә тәэмин итәләр, аларга ярдәм итә торган ремонтны һәм буяуны вакытында башкаралар;

56.2. торак йортта урам исемен һәм(яисә) йорт номерын күрсәтүче булуны тәэмин итәләр һәм аны төзек хәлдә тоталар;

56.3. яктырту фонарьларын тәүлекнең караңгы вакытында (алар булганда)кабызалар;

56.4. йорт биләмәсе территориясен тәртиптә тоталар һәм янәшәдәге территориянең тиешле санитар торышын тәэмин итәләр;

56.5. йорт биләмәләре чикләрендә яшеллекләрне тәртиптә тоталар, куакларны һәм агачларны санитар кисү үткәрәләр, газүткәргечләрнең, кабель һәм һава электр тапшыру линияләренең һәм башка инженерлык челтәрләренең саклау зонасында агачлар утыртуга юл куймыйлар;

56.6. канауларны һәм су агызу торбаларын чистарталар, язгы чорда эрегән суларны үткәрүне тәэмин итәләр;

56.7. янәшәдәге территориядән чистартылган карны транспорт йөрү, инженерлык коммуникацияләренә һәм андагы корылмаларга керү, җәяүлеләр йөрү һәм яшел утыртмаларның сакланышы тәэмин ителерлек итеп җыялар;

56.8. үзәкләштерелгән канализация булмаганда бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә санитария нормалары нигезендә җирле канализация, юыну чокыры, бәдрәф җиһазландыралар, аларны даими рәвештә чистарталар һәм дезинфекциялиләр;

56.9. каты һәм эре габаритлы калдыкларны контейнер мәйданчыкларында урнаштырылган контейнерларга һәм бункерларга туплыйлар;

56.10. билгеләнгән тәртип нигезендә каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны вакытында җыюны һәм чыгаруны тәэмин итәләр.

57. Индивидуаль торак төзелеше территориясендә рөхсәт ителми:

57.1. киртәләрне йорт биләмәсе чикләрендә урнаштырырга;

57.2. йорт биләмәләре территорияләрендә һәм аларга якын территорияләрдә яфракларны, төрле калдыкларны һәм чүп-чарны яндырырга;

57.3. күмер, савыт-саба, утын, эре габаритлы калдыклар, төзелеш материалларын йорт биләмәсе территориясеннән читтә җыярга;

57.4. транспорт чараларын йорт биләмәсе территориясеннән читтә юарга;

57.5. ишегалды корылмалары төзергә, йорт биләмәсе территориясеннән читтә чокырлар ясарга;

57.6. әлеге территориянең урам юлларында махсус транспортка һәм урып-җыю техникасына керүне кыенлаштыра торган яисә керүгә комачаулый торган киртәләр урнаштырырга;

57.7. территорияне төзекләндерү элементларын җимерергә һәм бозарга;

57.8. комплектланмаган (төзек булмаган) транспорт чарасын йорт биләмәсе территориясендә сакларга;

57.9. янәшәдәге территорияне теләсә нинди калдыклар белән чүпләргә;

57.10. каты коммуналь калдыкларны урнаштырырга, шулай ук эре габаритлы калдыкларны контейнер мәйданчыкларында урнаштырылган контейнерлардан һәм бункерлардан читтә тупларга.

58. Җир кишәрлеге хуҗасы хуҗалык корылмалары, торак йорт төзегән очракта, төзелеш материалларын янәшәдәге территориядә, 200 метрдан артмаган мәйданда, 30 календарь көннән артмаган срокка вакытлыча туплау рөхсәт ителә. Янәшәдәге территориядә төзелеш материалларын вакытлыча туплау максатларында җир кишәрлеге (бина яисә корылма) милекчесе яисә башка хокук иясе җирлек башкарма комитетына язмача рөхсәт сорап мөрәҗәгать итә, анда объектның адресы һәм янәшәдәге территориядә төзелеш материалларын вакытлыча туплауга рөхсәтнең гамәлдә булу вакыты күрсәтелә. Шул ук вакытта автотранспорт йөрү тәэмин ителергә тиеш, төзелеш материаллары компактлы итеп урнаштырылырга һәм пөхтә итеп бер рәткә тупланырга тиеш. Рөхсәт бирүдән баш тарту өчен нигез булып янәшәдәге территориядә элек тупланган төзелеш материалларының булуы тора.

Яңгыр канализациясе челтәрләрен карап тоту,
күзәтү һәм яңгыр коелары, су үткәргеч корылмалар

59. Күзәтү һәм яңгыр кабул итү коелары, җир асты коммуникацияләре коелары, люклар (рәшәткәләр) ябык хәлдә булырга һәм транспорт һәм җәяүлеләр хәрәкәтен куркынычсыз тәэмин итә торган төзек хәлдә тотылырга тиеш.

60. Кабул итү, тупик, күзәтү һәм башка коеларны һәм камераларны техник яктан төзек тотуны аларның хуҗалары гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләренә туры китереп тәэмин итә.

61. Торак пунктта яңгыр канализациясенең магистраль һәм квартал эчендәге челтәрләрен карап тоту һәм эксплуатацияләү әлеге максатларга җирлек бюджетында каралган акчалар чикләрендә махсуслаштырылган оешмалар белән төзелгән шартнамәләр нигезендә гамәлгә ашырыла.

Яңгыр канализациясенең ведомство челтәрләрен карап тоту һәм эксплуатацияләү тиешле оешмалар хисабына башкарыла.

Хуҗасыз инженерлык коммуникацияләре һәм күзәтү коелары юлларны карап торучы махсуслаштырылган оешмалар тарафыннан тиешле куркынычсыз хәлдә тотылырга тиеш.

62. Яңгыр канализациясе коллекторларын саклап калу максатыннан, коллектор күчәреннән һәр якка 2 метрлы саклау зонасы урнаштырыла.

63. Яңгыр канализациясе коллекторларының саклау зонасы чикләрендә, тиешле документларны рәсмиләштермичә һәм эксплуатацияләүче оешма, башка органнар белән язмача килештермичә, гамәлдәге законнарда билгеләнгән очракларда рөхсәт ителми:

63.1. җир эшләрен башкарырга;

63.2. яңгыр канализациясе челтәрләрен зарарларга, су кабул итү люкларын ватарга яки җимерергә;

63.3. төзелешне гамәлгә ашырырга, сәүдә, хуҗалык һәм көнкүреш корылмаларын урнаштырырга;

63.4. сәнәгать, көнкүреш калдыкларын, чүп-чарны һәм башка материалларны ташларга.

64. Урамнарны, биналарны, корылмаларны су басу, суүткәргеч, канализация, яңгыр корылмаларының, системаларның, челтәрләрнең һәм корылмаларның

төзек булмавы аркасында су агып чыгудан бозлавык барлыкка килү, шулай ук газоннарга, тротуарларга, урамнарга һәм ишегалды территорияләренә су агызу, суны суырту яки агызу рөхсәт ителми.

65. Торак пункт территориясендә йота торган коелар һәм парга әйләндерү мәйданчыклары кору рөхсәт ителми.

66. Яңгыр кабул итү коеларының рәшәткәләре даими рәвештә чистартылган хәлдә булырга тиеш. Аларның үткәрү сәләтен чикли торган рәшәткәләрне һәм коеларны чүпләргә, тутырырга ярамый. Яңгыр канализациясенең күзәтү һәм яңгыр кабул итү коеларын профилактик тикшерү һәм аларны чистарту елына кимендә ике мәртәбә башкарыла. Күзәтү һәм яңгыр кабул итү коеларын чистартканнан соң, чыгарылган барлык төр пычраклар кичекмәстән чыгарылырга тиеш.

67. Күзәтү коеларының люкларын тоташтыру юллар, тротуарлар, җәяүлеләр һәм велосипед юллары, яшел зоналар белән бер дәрәҗәдә башкарылырга тиеш. Күзәтү коеларының, тротуарларның, җәяүлеләр һәм велосипед юлларының, яшел зоналарның - 2 см, яңгыр кабул итү коеларының-3 см дан артмаска тиешлеге рөхсәт ителә.

68. Капкачлары яисә рәшәткәләре җимерелгән яисә булмаган коммуникация коелары челтәрне эксплуатацияләүче оешма тарафыннан тотып алынган, тиешле кисәтү билгеләре белән билгеләнгән һәм билгеләнгән вакытта алыштырылган булырга тиеш.

69. Инженерлык челтәрләрендә планлаштырылган эшләр вакытында канализация агынтылары канализация челтәренең якындагы коеларына, суүткәргеч су һәм җылылык челтәрләреннән су яңгыр канализациясенә (ул булганда) агызыла. Суны юлга ташлау тыела.

Агып чыгу нәтиҗәләрен бетерү зыян күргән инженерлык челтәрләре хуҗаларының көче һәм акчалары хисабына башкарыла.

70. Яңгыр канализациясе челтәрләренең төзек техник торышы (шул исәптән люкларны, рәшәткәләрне вакытында ябу) аларны эксплуатацияләүче оешмалар тарафыннан тәэмин ителә.

Техник элемтә чараларын карап тоту

71. Биналарны инженер-техник тәэмин итү өчен билгеләнгән элемтә, телевидение, радио, интернет кабель линияләрен һәм башка шундый челтәрләрне урнаштыру Җир асты ысулы белән гамәлгә ашырыла (траншеяларда, каналларда, тоннельләрдә).

72. Тышкы коммуникацияләрне биналарга башка ысул белән (һава юлы белән, җир өсте юлы белән) үткәрү аларны эксплуатацияләүче оешмаларның тиешле техник шартларын алу шарты белән җир астында урнаштыру мөмкин булмаган очракта гына рөхсәт ителә.

73. Асылмалы элемтә линияләрен һәм һава-кабель кичүләрен беркетү сыйфатында файдалану рөхсәт ителми:

73.1. җәмәгать һәм тимер юл транспортының контакт челтәрләренең терәкләре һәм Асма элементлары һәм тышкы яктырту терәкләре;

73.2. автомобиль юлларын төзекләндерү элементлары: юл киртәләре, светофорлар, юл билгеләре урнаштыру өчен билгеләнгән элементлар һәм конструкцияләр;

73.3. биналарның һәм корылмаларның фасадлары, түбәләре, стеналары элементлары (төтен чыгаргычлар, вентиляция, телевидение һәм радионың күмәк кабул итү системалары антенналары, фронтоннар, козыреклар, ишекләр, тәрәзәләр).
74. Рөхсәт ителми:
74.1. бер бинадан икенчесенә һава юлы белән элемтә кабельләре салганда юлларны кисеп чыгарга;
74.2. кабель запасларын бүлү муфта шкафыннан читтә урнаштырырга;
74.3. законнарда билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проект карары булмаганда, бина түбәләрендә антенналар, җиһазлар һәм элемтә кабельләре урнаштырырга.
75. Милекчеләрдә (хуҗаларда) техник элемтә чаралары (кабельләр, кабельләрне беркетү элементлары, бүлү һәм муфта шкафлары һ.б.), шулай ук алар ярдәмендә тоташтырыла торган техник җайланмалар тиешле хәлдә (шартлауларга һәм/яки изоляция тышчасы булмау, буяу булмау, коррозия һәм/яки механик зарарланулар булу, чыбыкларны элеп кую һәм/яки аларны терәкләргә төрү) була. яктырту һәм электр тапшыру линияләре).

Тышкы яктырту объектларын (чараларын) карап тоту

76. Тышкы яктырту элементларына яктырткычлар, кронштейннар, терәкләр, чыбыклар, кабельләр, туклану чыганаклары (шул исәптән җыюлар, туклану пунктлары, идарә тартмалары) керә.
77. Урамнар, юллар, мәйданнар, җәяүлеләр тротуарлары, торак кварталлар, ишегаллары, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар территорияләре, шулай ук урам атамалары һәм йорт номерлары күрсәткечләре, юл билгеләре һәм күрсәткечләре, тышкы мәгълүмат чаралары һәм витриналар тәүлекнең караңгы вакытында яктыртылырга тиеш.
Урамнарны, юлларны, мәйданнарны, территорияләрне яктырту кичке эңгер - меңгердә табигый яктылык дәрәҗәсе 20 лк га кадәр кимегәндә, ә иртәнге эңгер-меңгердә 10 лк га кадәр күтәрелгәндә сүндерелә.
Торак йортларның подъездларын тышкы яктырту җайланмаларын, архитектур яктыртуны, тышкы мәгълүмат чараларын, шулай ук Архитектур яктырту системаларын, тышкы мәгълүмат чараларын кабызу һәм сүндерү урамнарны тышкы яктырту режимында башкарыла.
78. Фасадлары белән торак пункт эстетикасына таләпләр югары булган урамнарга һәм юлларга чыгып торучы, торак пунктның, гомуми файдаланудагы территорияләрнең панорамаларын формалаштыручы биналар һәм корылмалар милекчелек формаларына бәйсез рәвештә:
билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проект (паспорт) нигезендә аерым торган бина яисә корылманы, биналар комплексын, төзекләндерү элементларын, архитектура-Ландшафт объектларын бәйрәм (вакыйга) яктыртуны да кертеп, архитектура яктыртуының булуы һәм эшләве;
архитектура һәм бәйрәм (вакыйга) яктырту җайланмаларының экономиялелеге һәм энергия нәтиҗәлелеге, электр энергиясен рациональ бүлү һәм файдалану;
яктырту җайланмалары элементларының эстетикасын, аларның дизайнын, материаллар һәм эшләнмәләрнең сыйфатын көндез һәм төнлә кабул итүне исәпкә алып;

яктырту җайланмаларының төрле режимда эшләве вакытында хезмәт күрсәтү һәм идарә итү уңайлылыгы.
Архитектур яктыртуга таләпләр, бәйрәм (вакыйга) яктыртуны да кертеп, җирлек башкарма комитетының муниципаль хокукый актлары, әлеге кагыйдәләр белән билгеләнә.
79. Төп мәйданнарда, магистральләрдә һәм урамнарда, транспорт тоннельләрендә эшләми торган яктырткычлар саны 3% тан артмаска тиеш, башка территорияләрдә (район билгеләнешендәге урамнар, ишегалды территорияләре) - 5%, җәяүлеләр өчен җир асты кичүләрендә — 10% көндезге, кичке һәм төнге режимнарда (10 яктырткычка бер яктырткыч кертелмәгән).
80. Сафтан чыккан терекөмешле газ разрядлы лампалар махсус билгеләнгән биналарда сакланырга һәм утильләштерү өчен махсус предприятиеләргә чыгарылырга тиеш.
Әлеге типтагы лампаларны поселок чүплекләренә, чүп эшкәртү заводларына чыгарырга ярамый.
81. Тышкы яктырту җайланмаларының металл терәкләре, кронштейннары һәм башка элементлары чисталыкта булырга, крен, коррозия учаклары булмаска һәм милекчеләр (хуҗалар, кулланучылар) тарафыннан кирәк булган саен, әмма өч елга бер тапкырдан да сирәгрәк буялмаска һәм төзек хәлдә тотылырга тиеш.
82. Бердәм тышкы яктырту системасына тоташтырылган урам һәм йорт яны яктырткычларын карап тотуны һәм ремонтлауны муниципаль заказны урнаштыру нәтиҗәләре буенча әлеге төр эшләрне башкаруга конкурс откан вәкаләтле орган яисә махсуслаштырылган оешма гамәлгә ашыра.
Торак йортларның тапшыру бүлү җайланмаларына тоташтырылган йорт яны яктырткычларын карап тоту һәм ремонтлауны идарәче оешмалар башкара.
83. Тышкы яктырту баганалары, саклагыч, аергыч киртәләр, юл корылмалары һәм юл җиһазлары элементлары буялырга, язулардан һәм теләсә нинди Мәгълүмати-басма продукциядән чистартылырга, төзек хәлдә һәм чисталыкта тотылырга тиеш.
84. Тышкы яктырту терәкләрен алыштырганда, күрсәтелгән конструкцияләр сүтелергә һәм челтәр хуҗалары тарафыннан өч тәүлек эчендә чыгарылырга тиеш.
Сүтелгән тышкы яктырту терәкләрен алып чыгу юлларда терәк хуҗасы тарафыннан кичекмәстән, калган территорияләрдә – мондый ихтыяҗ (демонтаж) ачыкланганнан соң бер тәүлек эчендә башкарыла.
85. Яктырту баганаларына урнаштырылган барлык элементларның һәм объектларның төзек һәм куркынычсыз торышын һәм канәгатьләнерлек тышкы кыяфәтен әлеге баганаларның милекчесе (хуҗасы) тәэмин итә.
86. Чыбыклар өзелгәндә, терәкләр, изоляторлар зарарланганда тышкы яктырту җайланмаларыннан файдалану рөхсәт ителми.
Электр үткәргечләре өзелү яки терәкләр зарарлану белән бәйле тышкы яктырту җайланмалары эшендәге бозылуларны ачыклаганнан соң ук бетерергә кирәк.
87. Тышкы яктырту челтәрләренә һәм җайланмаларына чыбыкларны һәм кабельләрне үз белдегең белән тоташтыру һәм тоташтыру рөхсәт ителми.
88. Тышкы яктырту объектлары яисә тышкы яктырту чаралары белән җиһазландырылган объектлар милекчеләре (хуҗалары), шулай ук тышкы яктырту объектларына (чараларына) хезмәт күрсәтүче оешмалар:

88.1. урамнарны, юлларны тиешенчә яктыртуны, терәкләрнең һәм яктырткычларның, яктырткыч җайланмаларның сыйфатын күзәтәләр, бозылган яисә зыян күргән очракта вакытында ремонт ясыйлар;
88.2. билгеләнгән тәртип нигезендә яктыртуны, шул исәптән архитектура яктыртуын һәм тышкы мәгълүмат чараларын яктыртуны кабызуны һәм сүндерүне тәэмин итәләр;
88.3. тышкы яктыртуны урнаштыру, карап тоту, урнаштыру һәм эксплуатацияләү һәм рәсмиләштерү кагыйдәләрен үтиләр;
88.4. тышкы яктырту фонарьларын вакытында алыштыралар.
Аерым яктырткычларның яктылыгын торгызу вакыты җитешсезлекләр ачыкланганнан яисә тиешле хәбәр алынганнан соң 10 тәүлектән артмаска тиеш.
89. Тротуарларда урнашкан мачталар һәм тышкы яктырту терәкләре тирәсендәге территорияләрне һәм җәмәгать транспортының контакт челтәрен җыештыруны тротуарларны җыештыру өчен җаваплы затлар тәэмин итә.
Трансформатор һәм бүлү подстанцияләре, автоматик режимда (хезмәт күрсәтүче персоналдан башка) эшләүче башка инженерлык корылмалары янындагы территорияләрне җыештыруны әлеге объектлар урнашкан территорияләр хуҗалары тәэмин итә.

Кече архитектура формаларының эчтәлеге

90. Кече архитектура формаларына декоратив-сәнгать бизәлеше элементлары (скульптура, аерым торучы инсталляцияләр, стрит-арт), аерым торучы күрсәткечләр (стелалар), мобиль һәм вертикаль яшелләндерү җайланмалары, су җайланмалары, муниципаль җиһазлар, җирлек территориясендәге коммуналь-көнкүреш һәм техник җиһазлар керә.
91. Кече архитектура формаларын карап тоту җир кишәрлекләренең хокук ияләре тарафыннан бирелгән җир кишәрлекләре чикләрендә, гомуми файдалану территорияләрендә гамәлгә ашырыла-муниципаль заказны урнаштыру нәтиҗәләре буенча әлеге төр эшләрне башкаруга конкурста җиңгән оешма белән шартнамә нигезендә вәкаләтле орган тарафыннан тәэмин ителә.
92. Кече архитектура формалары ияләре:
92.1. кече архитектура формалары чисталыкта һәм төзек хәлдә;
92.2. язгы чорда кече архитектура формаларын планлы карау, аларны иске буяудан, тутыктан чистарту, юу, буяу, шулай ук сынык элементларны алмаштыру үткәрелә;
92.3. кышкы чорда кече архитектура формаларын, шулай ук аларга якын килү юлларын кардан һәм боздан чистартырга;
92.4. киртәләү өслеге шома булган комлыкларны төзекләндерәләр, комлыклардагы комлыкларны елына кимендә бер тапкыр алыштыралар;
92.5. балалар, спорт, хуҗалык мәйданчыклары һәм ял итү мәйданчыклары җиһазларының конструктив элементларының ныклык, ышанычлылык һәм куркынычсызлык таләпләренә туры килүен күзәтәләр.
93. Рөхсәт ителми:
93.1. кече архитектура формаларын тиешенчә кулланмаска (өлкәннәрнең балалар уен мәйданчыкларында ял итүе, спорт мәйданчыкларында кер киптерү һ. б.);
93.2. кече архитектура формаларында теләсә нинди Мәгълүмати-басма продукцияне элергә һәм ябыштырырга;

93.3. кече архитектура формаларын һәм аларның конструктив элементларын ватарга һәм зарарларга.

Стационар булмаган объектларны карап тоту

94. Стационар булмаган объектларны урнаштыру мондый объектларны урнаштыру схемасы нигезендә муниципаль хокукый актта билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

95. Җир кишәрлеген арендалау шартнамәсе срогы тәмамлангач, стационар булмаган объект арендатор тарафыннан сүтелә, ә җир кишәрлеге бушатыла һәм башлангыч хәленә китерелә.

96. Стационар булмаган объектларның милекчеләре булган юридик һәм физик затлар:

96.1. аларны ремонтлыйлар һәм буяу ясыйлар. Ремонт проект документациясендә билгеләнгән тышкы кыяфәтне һәм төсне саклауны исәпкә алып башкарылырга тиеш;

96.2. янәшәдәге территориядә яшел утыртмаларның, газоннарның, бордюр ташының, кече архитектура формаларының (алар булганда) сакланышын күзәтәләр, күрсәтелгән территорияне әлеге Кагыйдәләрдә билгеләнгән таләпләр нигезендә тоталар;

96.3. стационар булмаган объектлар янына урналар куялар, чүп савытларын кирәк булган саен көн дәвамында, ләкин тәүлегенә бер тапкырдан да сирәгрәк чистартмыйлар, чүп савытларын елга бер тапкырдан да сирәгрәк буямыйлар;

96.4. мондый объектның билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проекты (паспорты) нигезендә тышкы мәгълүмат чараларын стационар булмаган объектларга урнаштыралар һәм эксплуатациялиләр.

97. Рөхсәт ителми:

97.1. стационар булмаган объектларга янкормалар, козыреклар, түбәләр һәм проектларда каралмаган башка конструкцияләр төзергә;

97.2. стационар булмаган объектлар янында сәүдә-суыткыч җайланмалар куярга;

97.3. стационар булмаган объектларда һәм аларның түбәләрендә тараны, товарларны, детальләрне, көнкүреш һәм җитештерү характерындагы башка предметларны тупларга, шулай ук стационар булмаган объектларны склад максатларында кулланырга;

97.4. стационар булмаган объектлар арасындагы янгынга каршы өзеклекләрне җиһазлар, калдыклар белән капларга;

97.5. стационар булмаган объектларны вестибюльләр һәм метрополитен станцияләре козыреклары астында, биналар аркаларында, газоннарда, мәйданчыкларда (балалар, ял итү, спорт, транспорт тукталышлары), суүткәргеч һәм канализация челтәрләренең, торбаүткәргечләрнең саклау зонасында, шулай ук метрополитенның техник корылмаларына кадәр 10 метрдан кимрәк, вентиляция шахталарына кадәр 25 метрдан кимрәк ераклыкта урнаштырырга. торак биналарның тәрәзәләре, сәүдә предприятиеләренең витриналары - 20 метрдан кимрәк, агач кәүсәләренә кадәр - 3 метрдан кимрәк.

Төзелеш эшләрен башкару урыннарын карап тоту

98. Төзелеш мәйданчыкларын һәм аларга якын территорияләрне карап тоту, ремонт, төзелеш һәм башка төр эшләр тәмамланганнан соң төзекләндерүне торгызу төзүчегә йөкләнә.

Төгәлләнмәгән төзелеш объектларын һәм аларга якын территорияләрне карап тоту, әлеге кагыйдәләрнең 99.1, 99.2, 99.3, 99.5, 99.6, 99.10, 99.11 пунктчалары таләпләрен үтәп, төзүчегә йөкләнә.
Төзелеш эшләре алып барылмый торган төгәлләнмәгән объектлар төзелеш челтәрләре белән ябылырга тиеш.
99. Төзелеш, ремонт һәм башка төр эшләр башланганчы, шулай ук башкарылган чорда түбәндәгеләрне үтәргә кирәк:
99.1. төзелеш мәйданчыгы территориясенең бөтен периметры буйлап типовой киртә урнаштырырга;
99.2. төзелеш мәйданчыгын коймалауның гомуми тотрыклылыгын, ныклыгын, ышанычлылыгын, эксплуатация куркынычсызлыгын тәэмин итәргә;
99.3. төзелеш мәйданчыгы коймасының тиешле техник торышын, аның чисталыгын күзәтергә, пычрактан, кардан, боздан, Мәгълүмати-басма продукциядән һәм граффитидан вакытында чистартырга;
99.4. төзелеш мәйданчыгы территориясенә кергәндә төзелеш объектының гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре таләпләренә җавап бирә торган мәгълүмат щитын урнаштырырга һәм аны тиешле хәлдә тотарга;
99.5. җәяүлеләр өчен вакытлыча тротуарлар урнаштыруны тәэмин итәргә;
99.6. төзелеш мәйданчыгы периметры буенча тышкы яктыртуны тәэмин итәргә;
99.7. урамнарның (машина юлларының)машина йөрү өлешенә пычрак һәм чүп чыгаруны булдырмый торган төзелеш мәйданчыгына керү юлларын, мәйдан эчендәге машина юлларын һәм транспорт чаралары тәгәрмәчләрен чистарту яисә юу пунктларын төзекләндерергә;
99.8. төзелеш мәйданчыгына керү юлларында йөк автотранспортының (10 тоннадан артык) юлларның һәм машина юлларының сакланышын тәэмин итә торган йомык циклдагы хәрәкәт маршрутын килештерергә;
99.9. төзелеш мәйданчыгы территориясендә каты көнкүреш, эре габаритлы һәм төзелеш калдыкларын җыю өчен контейнерлар һәм (яисә) бункерлар булуны тәэмин итәргә;
99.10. төзелеш мәйданы территориясеннән каты көнкүреш, эре габаритлы һәм төзелеш калдыкларын билгеләнгән тәртиптә чыгаруны оештыруны тәэмин итәргә;
99.11. төзелеш мәйданчыгы территориясеннән алынган һәм калдыклары булмаган карны кар эретү станцияләренә яисә билгеләнгән тәртиптә килештерелгән махсус билгеләнгән урыннарга чыгаруны тәэмин итәргә;
99.12. эшләр башкарганда, ел фасылын (кыш, җәй)исәпкә алып, төзелеш мәйданчыгының янәшәдәге территориясен, аңа керү юлларын һәм тротуарларны пычрактан, чүп-чардан, кардан, боздан һәркөнне җыештыруны тәэмин итәргә;
99.13. эшләрне башкарганда гамәлдәге җир асты инженерлык коммуникацияләренең, тышкы яктырту челтәрләренең, яшел утыртмаларның һәм кече архитектура формаларының сакланышын тәэмин итәргә.
100. Төзелеш һәм (яки) ремонт эшләрен башкару чорында әлеге Кагыйдәләрнең 99.2 -99.10 подпунктларында күрсәтелгән таләпләрне үтәргә, шулай ук эшләр башкарганда җимерелгән һәм зыян күргән юл өслекләрен, яшел утыртмаларны, газоннарны, тротуарларны, калкулыкларны, кече архитектура формаларын торгызырга кирәк.
101. Төзелеш материаллары, җиһазлар, автотранспорт һәм күчмә механизмнар, эшчеләр һәм хезмәткәрләр Вакытлыча булсын өчен ярдәмче бүлмәләр, көнкүреш вагончыклары, төзелеш калдыкларының транспорт партияләрен вакытлыча

саклау һәм туплау урыннары төзелешне оештыру проекты нигезендә төзелеш мәйданчыклары чикләрендә урнаштырыла.
102. Рөхсәт ителми:
102.1. торак зонасы янында, гражданнарның шәхси һәм иҗтимагый иминлеген тәэмин итүгә бәйле коткару, авария-торгызу һәм башка кичектергесез эшләрдән тыш, тынлыкны бозып бара торган төзелеш, ремонт, төяү-бушату һәм башка эшләрне 23.00 сәгатьтән 7.00 сәгатькә кадәр оештыру һәм үткәрү;
102.2. авыл җирлеге Башкарма комитетының тиешле рөхсәтеннән башка юлларның һәм тротуарларның машина йөрү өлешен тарайтырга яисә ябарга;
102.3. чүп-чарны яндырырга һәм төзелеш производствосы калдыкларын утильләштерергә;

Күмү урыннарын карап тоту

103. Этика, санитария һәм экология таләпләре нигезендә бирелгән җирләү урыннарын карап тоту федераль кануннар һәм муниципаль хокукый актта билгеләнгән җирләү урыннарын карап тоту кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.
104. Җирләү урыннарын карап тотуга таләпләр:
104.1. зиратлардагы җәмәгать бәдрәфләре чиста һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Җәмәгать бәдрәфләре территорияләрендәге урналар чистартылырга тиеш;
104.2. зират территориясендәге чүп контейнерлары һәм урналар чистартылырга тиеш. Калдыклар тупланган саен, кимендә 3 көнгә бер мәртәбә чыгарылырга тиеш;
104.3. ауган һәм авария хәлендә агач утыртмаларының булуы рөхсәт ителми. Авария хәлендәге агач утыртмалары табылганнан соң бер тәүлек эчендә сүтелергә тиеш;
104.4. каралмаган каберләр яки шәхесләре ачыкланмаган үлгәннәрнең каберләре пычрактан һәм чүп-чардан чистартылырга тиеш. Күмү участогы чикләрендәге үләннең биеклеге 30 см дан артмаска тиеш.күмү участогы мәйданының 10% тан артыграк булмаган чүп үләннәре булу рөхсәт ителә.
105. Кышкы чорда Күмү урыннарын карап тоту үзенчәлекләре:
105.1. зиратларның үзәк юллары, керү юллары, тротуарлар киңәйтелергә һәм кардан чистартылырга тиеш. Бозлык катламнары булмаган тигез кар катламы булырга рөхсәт ителә;
105.2. үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә тиеш. Юлларның һәм тротуарларның йөрү өлешен эшкәртү кар явудан соң ук башланырга тиеш;
105.3. беренче чиратта үзәк һәм керү юлларыннан кар чыгаруны, бозны чокып чыгаруны һәм кар-боз калдыкларын бетерүне гамәлгә ашырырга кирәк;
105.4. җирләү урыннарының җәяүлеләр зоналарында бозга каршы материаллар куллану, юллардан чистартыла торган тозлы карны һәм бозны каберләргә, газоннарга, куакларга салу рөхсәт ителми.
106. Җәйге чорда Күмү урыннарын карап тоту үзенчәлекләре:
106.1. үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар, каберләр арасындагы юллар һәм күмү урыннарындагы гомуми файдаланудагы башка территорияләр төрле пычранулардан чистартылырга тиеш;
106.2. яшел үсентеләрне санитар кисү, чүп үләннәрен бетерү буенча чаралар ел саен башкарылырга тиеш.

107. Күмү урынын, кабер өстенә куелган корылманы (тәреләр, һәйкәлләр, плитәләр, тәрбәләр һ.б.) карау, чәчәкләр һәм декоратив куаклар утырту, колумбарийдагы куышны карау эшләрен ире(хатыны), туганнары, мәрхүмнең законлы вәкиле яки башка зат санитария таләпләрен үтәп башкара.

Озак һәм кыска вакытлы тукталышларны карап тоту
автотранспорт чараларын саклау

108. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытка саклый торган кую урыннарын (алга таба - кую урыны) һәм аларга якын территорияләрне карап тоту гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, шулай ук әлеге Кагыйдәләр нигезендә кую урынын урнаштыру өчен бирелгән җир кишәрлегенең Хокук иясе (алга таба - хуҗа) тарафыннан гамәлгә ашырыла.
109. Хуҗалар:
109.1. тукталышлар территорияләренең бөтен периметры буйлап механик йогынтыларга һәм тышкы мохит йогынтыларына чыдам булырга тиешле койма урнаштыралар;
109.2. тукталыш коймаларының техник торышын, чисталыгын күзәтәләр, пычрактан, кардан, боздан, Мәгълүмати-басма продукциядән вакытында чистарталар;
109.3. Материалларны җыюга, комплектсыз транспортны, төрле конструкцияләрне машина кую урыннары территорияләрендә һәм машина кую урыннарына якын территорияләрдә саклауга юл куймыйлар;
109.4. стоянкаларны дежур персонал өчен бүлмәләр белән җиһазландыралар. Кую урыннары территорияләрендә персонал кизү тору өчен гомуми мәйданы 10,0 кв. м дан артмаган, җиңел типтагы конструкцияләрдән эшләнгән, аннары тышкы стеналарны нейтраль төсләр гаммасындагы заманча бизәү материаллары белән бизәү рөхсәт ителә;
109.5. тукталышлар территорияләрен гамәлдәге нормалар һәм кагыйдәләр таләпләренә туры килә торган яктылыкны тигез бүлүне тәэмин итә торган тышкы яктырту белән җиһазландыралар;
109.6. тукталышлар территорияләрендә проектта каралмаган башка капиталь һәм вакытлыча биналар, корылмалар, сәүдә павильоннары, киосклар, түбәләр һ. б. төзелешкә юл куймыйлар;
109.7. машина кую урыннары территорияләрендә ягулык-майлау материаллары агып торган автомобильләр юуга һәм машина кую урыннарына юл куймыйлар;
109.8. тукталыш территорияләрен санитария һәм янгынга каршы кагыйдәләрне үтәп карыйлар;
109.9. янәшәдәге территорияләрне даими рәвештә санитар эшкәртәләр һәм чистарталар, калдыкларны җыю өчен контейнерлар (урналар) урнаштыралар, каты көнкүреш калдыкларын, карны даими рәвештә чыгаруны тәэмин итәләр;
109.10. каты өслекле машина кую урынына керү юлларын автостоянканың урнашу һәм хезмәт күрсәтү урынын күрсәтә торган махсус билгеләр, шулай ук гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләренә туры китереп билгеләр белән җиһазлыйлар;
109.11. инвалидларга тукталышлар территориясенә тоткарлыксыз керү мөмкинлеген тәэмин итәләр һәм инвалидларның башка транспорт чараларын кую тыелган махсус автотранспорт чараларын кую өчен кимендә 10% урын (ләкин кимендә бер урын) бүлеп бирәләр. Инвалидлар махсус автотранспорт чараларын кую урыннарыннан «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау

турында»1995 елның 24 ноябрендәге 181-ФЗ номерлы Федераль законның 15 маддәсе нигезендә бушлай файдаланалар.

Җирлек территориясен бәйрәмчә (Вакыйгалы) бизәү

110. Җирлек территориясен бәйрәмчә (Вакыйгалы) бизәү дәүләт һәм башка бәйрәмнәр, истәлекле, мәдәни, спорт вакыйгаларына бәйле чаралар уздыру чорында башкарыла.

Бәйрәм (вакыйга) бизәлеше чараларга карап афишалар, панно урнаштыруны, декоратив элементлар һәм композицияләр урнаштыруны, шулай ук бәйрәм (вакыйга) яктырту җайланмасын (яктылык гирляндалары һәм элементлары, челтәрләр, күләмле яктылык композицияләре, яктылык проекцияләре һ.б.) үз эченә ала. Бәйрәм (вакыйга) бизәлеше конструкцияләре аерым торучы һәм (яисә) бина яки корылма фасадында конструкцияләр рәвешендә урнаштырылырга мөмкин.

Бәйрәмчә (Вакыйгалы) бизәү элементларын әзерләгәндә һәм урнаштырганда юл хәрәкәтен җайга салуның техник чараларын төшерергә, бозарга һәм күз күремен начарайтырга ярамый.

Авыл хуҗалыгы хайваннарын һәм кошларын тоту
җирлек территориясендә

111. Авыл хуҗалыгы хайваннарын һәм кошларын тоту:

111.1 авыл хуҗалыгы терлекләрен көтү җирлекнең башкарма комитеты махсус бүлеп биргән урыннарында хуҗасы яисә ул вәкаләт биргән зат күзәтүе астында башкарыла. «Электропастух» системаларын хуҗасы яисә ул вәкаләт биргән зат күзәтмичә генә файдаланырга рөхсәт ителә.

111.2. Рөхсәт ителми:

111.2.1. авыл хуҗалыгы хайваннарын һәм кошларын торак пунктлар территорияләрендә озатып йөрмичә чыгарырга;

111.2.2. авыл хуҗалыгы терлекләрен җирлек башкарма комитеты бүлеп биргән көтү урыннарыннан читтә көтү;

111.3. Хуҗалар ишегалларын, тротуарларны, урамнарны, паркларны, газоннарны, балалар мәйданчыкларын, скверларны, мәйданнарны, шулай ук торак йортларның подъездларын авыл хуҗалыгы хайваннары һәм кошлары белән пычратмаска тиеш.

111.4. Авыл хуҗалыгы терлекләрен һәм йорт терлекләрен урамда калдырганда, терлек хуҗалары яшеллекләрне бозудан килгән зыянны һәм терлекләрне утау чыгымнарын каплыйлар.

111.5. Авыл хуҗалыгы хайваннары һәм кошлары китергән зыян өчен аларның хуҗалары Россия Федерациясенең гамәлдәге законнары белән билгеләнгән тәртиптә җаваплы.

IV. Исемлекне дә кертеп, авыл җирлеген җыештыру тәртибе төзекләндерү эшләре һәм аларны башкару ешлыгы

Авыл җирлеге территориясен җыештыруга
һәм карап тотуга гомуми таләпләр

112. Җирлек территориясен җыештыру һәм карап тоту гамәлгә ашырыла:

1) җәйге чорда-15 апрельдән 14 октябрьгә кадәр;
2) кышкы чорда-15 октябрьдән 14 апрельгә кадәр.
Күрсәтелгән сроклар, һава шартларына карап, җирлекнең башкарма комитеты тарафыннан төзәтелергә мөмкин.
113. Җирлек территориясен җыештыру:
1) торак пункт территориясен карап тоту, җыештыру буенча системалы эшләр;
2) җирлек Башкарма комитетының хокукый актлары нигезендә берәм-берәм массакүләм чаралар (өмәләр).
114. Җирлек территориясен җыештыру җәйге чорда җирлек торак пункты территориясенең пычрануын һәм тузанлылыгын киметү максатында җирлек торак пункты территориясен юу, сиптерү, себерү һәм карап тоту буенча башка эшләр башкару юлы белән башкарыла һәм үз эченә ала.:
114.1. ясалма өслекле территорияләрне себерү (коры һавада сиптерү), яңгыр канализациясе белән җиһазландырылган урам-юл челтәре объектларының юл өслеген һәм башка ясалма өслекле территорияләрне тузаннан һәм пычрактан юу (23.00 сәгатьтән 7.00 сәгатькә кадәр механик һәм кул ысулы белән башкарыла). Юл өслекләрен, мәйданнарны, тротуарларны һәм ясалма өслекле башка территорияләрне юу өслекнең бөтен киңлегендә башкарыла;
114.2. яңгыр канализациясе рәшәткәләрен чистарту;
114.3. бөтен территориядән чүп җыю;
114.4. ел саен, 1 июньгә кадәр, кече архитектура формаларын, бакча һәм урам җиһазларын, урналарны, спорт һәм балалар мәйданчыкларын, коймаларны, бордюрларны буяу;
114.5. үләнне вакыт-вакыт чабу (үләннең Биеклеге 15 см дан артыграк булганда), чүп үләнле һәм куаклы үсемлекләрне, барыннан да элек, гомуми файдаланудагы территорияләрдә, чикләнгән файдаланудагы һәм махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләрдән тыш, гражданнар гомеренә һәм сәламәтлегенә куркыныч тудыручы үсемлекләрне, шул исәптән Сосновский борщевигын юк итү, һәм чаптырылган үләнне тәүлек дәвамында җыеп алу;
114.6. яфраклар коелган чорда-коелган яфракларны тәүлегенә бер тапкыр җыю һәм чыгару;
114.7. территорияләрне, шул исәптән сәүдә объектлары, оешмалар һәм предприятиеләр янында автотранспорт парковкасы урыннарын җыештыру эшләре 8.00 сәгатькә тәмамланырга тиеш;
114.8. бордюр янындагы лотокларны юганнан соң чүп-чардан җыештыру.
115. Җыелган чүп-чар, смета, яфрак, чаптырылган үлән, ботаклар билгеләнгән таләпләргә туры китереп чыгарылырга тиеш.
116. Сосновский балтырганын һәм гражданнар гомеренә һәм сәламәтлегенә куркыныч тудыручы башка үсемлекләрне бетерү чаралары аның үсентеләре үсеп чыкканчы һәм чәчәк ата башлаганчы үткәрелергә тиеш.
Сосновский балтырганын һәм гражданнар гомеренә һәм сәламәтлегенә куркыныч тудыручы башка үсемлекләрне бетерү чаралары түбәндәге ысуллар белән үткәрелергә мөмкин:
химик яктан - үсү учакларына гербицидлар һәм (яки) арборицидлар сиптерү;
механик яктан – чаптыру, коры үсемлекләрне җыю, тамыр системасын казу;
агротехник яктан – туфрак эшкәртү,күпьеллык үләннәр чәчү.

117. Яфраклар коелган чорда территорияләрне җыештыру өчен җаваплы оешмалар урам һәм юл буендагы газоннардан коелган яфракларны җыялар һәм чыгаралар.
Агачларның һәм куакларның төбенә яфракларны җыю тыела, моңа җылылык сөюче үсемлекләрне җылыту очраклары керми.
118. Кышкы чорда гомуми файдаланудагы территорияне җыештыру үз эченә ала:
118.1. юл өслеген һәм тротуарларны кардан, боздан һәм чүп-чардан чистарту;
118.2. тайгаклык яки бозлавык барлыкка килгәндә-җәяүлеләр зоналарына, баскычларга ком сибү, юл өслекләрен бозга каршы материал белән эшкәртү;
118.3. язгы чорда – кар йомшарту һәм кар суларын агызуны оештыру.
119. Җирлекнең торак пункты территориясендә башкарыла торган урып-җыю эшләрен башкару технологиясе һәм режимнары, һава шартларына карамастан, Транспорт чараларының һәм җәяүлеләрнең тоткарлыксыз хәрәкәтен тәэмин итәргә тиеш.
120. Кышкы чорда җәяүлеләр тротуарларын, җир өсте кичүләрен, баскычларны җыештыру үзенчәлекләре:
120.1. җәяүлеләр өчен тротуарлар, җир өсте юллары, баскычлар әлеге корылмаларның җәяүлеләр өлешенең бөтен киңлегенә кардан чистартылырга тиеш.
Кар яуганнан соң чистарту вакыты тугыз сәгатьтән артмаска тиеш;
120.2. көчле кар яву чорында җәяүлеләр тротуарлары, баскычлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә һәм чистартылырга тиеш;
120.3. бозлавык килеп чыкканда бозлавыкка каршы материаллар белән беренче чиратта баскычлар, аннары тротуарлар эшкәртелә.
Бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртү вакыты тайгаклык ачыкланганнан соң дүрт сәгатьтән артмаска тиеш;
120.4. җәяүлеләр тротуарларын чистартудан алынган чиста карны, ишегалларында җыела торган, калдыклар һәм химик реагентлар, ком-тоз катнашмалары белән пычранмаган карны да кертеп, яшелләндерелгән территориядә, яшел утыртмаларны саклап калу һәм кар суларын агызуны тәэмин итү шарты белән җыю рөхсәт ителә.
121. Җирлек территориясендә рөхсәт ителми:
121.1. урамнарда, мәйданнарда, яшеллекләр утыртылган участокларда, скверларда, паркларда, газоннарда, пляжларда һәм гомуми файдаланудагы башка территорияләрдә чүпләргә;
121.2. каты коммуналь (көнкүреш) калдыкларны урнаштырырга, шулай ук эре габаритлы калдыкларны контейнер мәйданчыкларында урнаштырылган контейнерлардан һәм бункерлардан читтә тупларга.
121.3. гамәлдәге законнар нигезендә билгеләнгән күмү урыннарыннан читтә гомуми файдаланудагы территорияләрдә мемориаль кабер корылмалары (истәлекле Корылмалар, коймалар) урнаштырырга;
121.4. бу максатлар өчен каралмаган урыннарда, шул исәптән җәмәгать транспортының муниципаль маршрутларының соңгы пунктларында транспорт чараларын юарга, салонны чистартырга һәм аларга техник хезмәт күрсәтергә;
121.5. гомуми файдаланудагы территорияләрдә биналарны һәм корылмаларны төзекләндерү элементларын, һәйкәлләрне, мемориаль такталарны, агачларны, куакларны, кече архитектура формаларын һәм төзекләндерүнең башка

элементларын ватарга һәм бозарга, шулай ук аларны үз белдегең белән үзгәртеп корырга һәм үзгәртеп корырга;
121.6. җәмәгать транспортын көтү тукталышларына, стеналарга, баганаларга, коймаларга һәм бу максатлар өчен каралмаган башка объектларга язулар, рәсемнәр ясарга, Мәгълүмати-басма продукцияне ябыштырырга һәм элергә, граффити ясарга;
121.7. күчемле мөлкәтне бирелгән җир кишәрлекләре чикләреннән һәм (яисә) киртәләреннән читтә тупларга һәм сакларга;
121.8. урам юлына чыга торган тротуарларда, газоннарда, юлларда, кибет фасадында (алгы якта) җир кишәрлекләрендә һәм парковкаларда тараларны, сәнәгать товарларын һәм башка сәүдә әйберләрен урнаштырырга һәм җыярга;
121.9. билгесез урыннарда кар җыю;
121.10. квартал эчендәге юлларны һәм тротуарларны тимер-бетон блоклар, баганалар, киртәләр, шлагбаумнар, Корылмалар һәм башка җайланмалар урнаштыру юлы белән үз белдегең белән ябарга.
122. Җирлекнең торак пункты территориясендә калдыкларны (чүп-чар, кар, туфрак һ.б. ш.) моның өчен билгеләнгән урыннардан читтә ташлаган очракта, мондый хокук бозуларга юл куйган затлар ачыкланган хокук бозуларны 10 көннән дә артмаган вакытта бетерү чараларын күрәләр.
123. Калдыкларны санкцияләнмәгән урыннарга урнаштырган затлар әлеге территорияне үз хисабына җыештыралар һәм чистарталар, ә кирәк булганда җир кишәрлеген рекультивациялиләр.
Әгәр 20 тәүлек эчендә рөхсәтсез урында калдыклар урнаштыручы зат билгеләнмәгән булса, рөхсәтсез чүплекләр территорияләрен рекультивацияләү һәм калдыкларны чистарту әлеге территорияне җыештыру өчен җаваплы оешмалар (яисә, әгәр әлеге төр хезмәт күрсәтү Шартнамәдә каралган булса, калдыкларны чыгаруны гамәлгә ашыручы махсуслаштырылган оешма) тарафыннан башкарыла.
124. Билгеләнгән тәртиптә бирелмәгән һәм муниципаль милектәге җир кишәрлекләрендә (территорияләрдә) стихияле рәвештә барлыкка килә торган чүплекләрне бетерү вәкаләтле орган тарафыннан тәэмин ителә.

Җирле әһәмияттәге автомобиль юлларын җыештыру

125. Җирле әһәмияттәге автомобиль юлларын (алга таба - юлларны) җыештыру юлларны, тротуарларны, парковкаларны (парковка кесәләрен), җәмәгать транспортын көтү тукталышларын, ясалма юл корылмаларын пычрактан, чүп-чардан, кардан һәм боздан даими чистарту чаралары комплексын үз эченә ала.
126. Язгы-җәйге чорда юлларны җыештыру юуны, су сибүне, тузанны бетерүне, себерүне һ. б. үз эченә ала.
Көзге-кышкы чорда юлларны җыештыру чүп-чар, кар һәм боз, пычрак җыештыруны һәм чыгаруны, юлларга ком-тоз катнашмасы сибүне, тротуарларга коры ком сибүне күздә тота.
127. Машина йөрү өлешен, күчәр һәм резерв полосаларын, лоток зоналарын, юлларны себерү(алдан дымланып) көндез 8.00 дән 21.00 гә кадәр, ә транспорт хәрәкәте интенсив булган магистральләрне һәм урамнарны төнлә 23.00 дән 7.00 гә кадәр башкарыла.
128. Юлның бөтен киңлеген, мәйданнарның, магистральләрнең, урамнарның һәм юлларның ясалма өслеген, ясалма юл корылмаларын, аерымланган трамвай

юлларын төнлә (23.00 сәгатьтән 7.00 сәгатькә кадәр) һәм көндез (7.00 сәгатьтән 23.00 сәгатькә кадәр) юалар.
Юлны юганда тротуарларга, газоннарга, җәмәгать транспортын көтү тукталышларына, якын урнашкан биналарның фасадларына, сәүдә объектларына һәм башкаларга себерелгәннәрне һәм чүп-чарны су агызу рөхсәт ителми.
Эссе көннәрдә (һава температурасы 25 °С тан югары булганда) юл өлешенә су сибү 12.00 дән 16.00 сәгатькә кадәр ике сәгать аралыгында башкарыла.
129. Юл буендагы урналарны чистарту көнгә кимендә бер тапкыр, тукталыш мәйданчыкларында көнгә ике тапкыр башкарыла.
130. Автобусларның аерымланган борылыш мәйданчыклары тулысынча чүп-чардан чистартылырга тиеш.
131. Җәмәгать транспортының соңгы тоткарлык-борылыш мәйданчыклары биотуалетлар һәм калдыкларны җыю өчен контейнерлар белән җиһазландырыла. Җәйге чорда мәйданчыклар сметадан, пычрактан һәм тузаннан чистартыла, кышкы чорда кар чистартыла һәм чыгарыла, бозлавык вакытында бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелә.
132. Җәмәгать транспортын көтү павильоннары тузанланмаска, буялмаска һәм юылмаска, санкцияләнмәгән Мәгълүмати-басма продукциядән, граффитидан чистартылырга тиеш. Кышкы чорда кардан чистартылырга тиеш.
Җәмәгать транспортын көтү павильоннарын җыештыру җәйге чорда аена кимендә сигез тапкыр, кышкы чорда кирәк булган саен башкарылырга тиеш.
133. Аерым элементлар буенча җәйге юлларны җыештыруга таләпләр:
133.1. юл өлеше төрле пычранулардан тулысынча чистартылырга һәм бөтен киңлегенә юылырга тиеш. Җайга салу линияләре белән билгеләнгән ось, резерв полосалар даими рәвештә комнан һәм вак чүп-чардан чистартылырга тиеш;
133.2. ике метрлы лотоклы зоналарда туфрак-ком китерелмәләре һәм пычранулар булмаска тиеш. Махсус машиналарның эш цикллары арасында барлыкка килергә мөмкин булган ком кисәкчәләре һәм төрле вак чүп-чар белән аз гына пычрану рөхсәт ителә.;
133.3. тротуарлар һәм аларда урнашкан җәмәгать транспортын көтү тукталышлары туфрактан-комнан, төрле чүп-чардан тулысынча чистартылырга һәм юылырга тиеш. Аерым зур булмаган ком һәм вак чүп-чар белән пычрану рөхсәт ителә, алар җыю цикллары арасында барлыкка килергә мөмкин;
133.4. юл кырыйлары эре габаритлы калдыклардан һәм башка чүп-чардан чистартылырга тиеш;
133.5. бүлгеч полосалар һәрдаим комнан, пычрактан һәм вак чүп-чардан чистартылырга тиеш. Тавыштан саклаучы диварлар, металл киртәләр, юл билгеләре һәм күрсәткечләр елына кимендә ике тапкыр юылырга тиеш.
Газон рәвешендә эшләнгән аергыч полосалар чүп-чардан чистартылырга, үлән капламының биеклеге 10-15 см дан артмаска тиеш;
133.6. юлларга бүлеп бирелгән полосада үлән капламының биеклеге 10 - 15 см дан артмаска тиеш.
134. Кышкы юлларны җыештыруга таләпләр:
134.1. кышкы чорда юлларны җыештыру үз эченә ала:
1) машина юлын, җәмәгать транспортын көтү тукталышларын кардан һәм боздан чистарту, себерү, карны валларга күчерү һәм карны чыгару;

2) машина йөрү өлешен, тротуарларны, җәмәгать транспортын көтү тукталышларын кар ява башлаганнан һәм бозлавык барлыкка килгәннән бирле бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртү;
134.2. юлларның, тротуарларның, парковкаларның (парковка кесәләренең), җәмәгать транспортын көтү тукталышларының кар капламы урнаштырылганнан соң даими рәвештә җыештырылырга тиеш.;
134.3. кар яву вакытында тротуарларда урнашкан җәмәгать транспортын көтү тукталышларын җыештыру тәүлегенә ике тапкыр башкарылырга тиеш. Җәмәгать транспортын көтү тукталышларыннан, юл чатларыннан, җәяүлеләр кичүләреннән кар тәүлек дәвамында чыгарылырга тиеш;
134.4. юлларның машина йөрү өлешен механикалаштырылган ысул белән (урып-җыю техникасы комплекслары белән) җыештырганда һәм кар өемнәре ясалганда валларны җәяүлеләр кичү урыннарында, парковкалар (парковка кесәләре), җәмәгать транспортын көтү тукталышлары, машина йөрү урыннары алдында этәрергә кирәк.;
134.5. юлларның машина йөри торган өлешеннән һәм аларга якын тротуарлардан чистартылган кар киң урамнарда, мәйданнарда һәм проспектларда аергыч полосага, юл кырые булган юлларда юл кырыена, калган урамнарда юлның прилотка яны өлешенә (машина йөри торган өлешнең киңлегенә карап - урамның бер яисә ике ягыннан) күчерелә һәм валларга әверелә.
Юл чатында, җәмәгать транспортын көтү тукталышларында, җәяүлеләр кичүләрендә, яңгыр кабул итү коелары урнашкан урыннарда кар өемнәре чистартыла: юл чатында - Чат киңлегенә, җәмәгать транспортын көтү тукталышларында - утырту мәйданчыгы озынлыгына, җәяүлеләр кичү урыннарында - кичү киңлегенә, әмма 5 метрдан да ким булмаган күләмдә, яңгыр кабул итү коелары урнашкан урыннарда – кимендә 1,5 метрга.
Кар валының киңлеге 2 м дан артмаска тиеш;
134.6. кар беренче чиратта күперләрдән һәм юлүткәргечләрдән, маршрут буенча җәмәгать транспорты йөри торган тар урамнардан, пассажир транспорты тукталышларыннан һәм җәяүлеләр һәм транспорт чаралары җыелырга мөмкин булган башка урыннардан чыгарыла;
134.7. кар яуган вакытта юлларның юл өлешендәге кар эретү станцияләренә яисә билгеләнгән тәртиптә килештерелгән махсус билгеләнгән урыннарга ул тәмамланганнан соң алты сәгатьтән дә соңга калмыйча чыгарылырга тиеш.
Кар эретү станцияләре йә махсус билгеләнгән урыннар керү юллары, яктырту, көнкүреш бүлмәләре һәм киртәләр белән җиһазландырыла;
134.8. юлларны җыештырганда тышкы яктырту терәкләренең, терәк калканнарының, идарә итү шкафларының һәм башка корылмаларның, агачларның, куакларның, шулай ук машина юлы буйлап механикалаштырылган кар җыештырганда яшел утыртмаларның саклануын тәэмин итәргә кирәк.
135. Экстремаль шартларда юлларны җыештыру өчен вәкаләтле орган тарафыннан юлларны җыештыру чаралары комплексын күздә тоткан авария хәлендәге эшләр планы әзерләнергә тиеш.
136. Рөхсәт ителми:
136.1. квартал эчендәге машина юлларыннан, ишегалды территорияләреннән, предприятиеләр, оешмалар территорияләреннән, төзелеш мәйданчыкларыннан, сәүдә объектларыннан чистартыла торган карны, бозны 8.00 сәгатьтән соң, шулай ук машина юлын җыештыручы зат белән килешү булмаганда тротуарларга,

юлларның һәм машина юлларының машина йөрү өлешенә чыгарырга яисә күчерергә;
136.2. тротуарларда, җәмәгать транспортын көтү тукталышларында, паркларда, скверларда, ишегалларында һәм башка җәяүлеләр зоналарында һәм яшел үсентеләр утыртылган территорияләрдә техник тоз һәм сыек хлорлы кальцийны бозга каршы реагент сыйфатында кулланырга;
136.3. ком-тоз катнашмалары белән пычранган карны, шулай ук киселгән бозны Ротор аша газоннарга, чәчәклекләргә, куакларга һәм башка яшеллекләргә күчерергә;
136.4. кар эретү станцияләренә йә махсус билгеләнгән урыннарга җитештерү һәм куллану калдыклары белән пычранган карны алырга;
136.5. билгеләнгән тәртиптә килешенмәгән урыннарда карны чыгарырга һәм җыярга;
136.6. кар өемнәрен формалаштырырга:
1) күрү өчпочмагы зонасында бер дәрәҗәдә һәм тимер юл кичүләре янында юллар һәм урамнар киселешләрендә;
2) җәмәгать транспортын көтү тукталышларыннан 20 м якынрак;
3) транспорт киртәләре яисә югары бордюр белән җиһазландырылган юл участокларында;
4) тротуарларда;
5) янәшәдәге территорияләргә (ишегалларына, квартал эчендәге машина юлларына һәм территорияләргә)керү юлларында;
136.7. автотранспорт тәгәрмәчләре белән туфракны һәм пычракны юлларга чыгару;
136.8. туфрак, чүп-чар, коелучан төзелеш материаллары, җиңел савыт ташырга, агачларны брезент яисә юлларны пычратмаслык башка материал белән капламыйча йоклатырга, шулай ук төзелеш катнашмаларын һәм эремәләрен (шул исәптән цемент-ком эремәсе, известь, бетон катнашмалары) юлга, тротуарга, юл кырыена яисә юл кырыена кою мөмкинлеген булдырмаслык чаралар күрмичә ташырга.юл буендагы газон полосасы.

Җыештыру, санитар карап тоту һәм төзекләндерү
кешеләр ял итә һәм күпләп була торган урыннар

137. Кешеләрнең ял итү һәм күпләп булу урыннарына түбәндәгеләр керә::
1) мәйданнар, парклар, скверлар, бульварлар, яр буйлары, пляжлар;
2) актив ял итү һәм тамаша чаралары урыннары - стадионнар, уен комплекслары, ачык сәхнә мәйданчыклары һ. б.;
3) Сәүдә (ваклап сату базарлары, сәүдә комплекслары, стационар булмаган вак ваклап сату челтәре объектлары комплекслары), җәмәгать туклануы, социаль-мәдәни билгеләнештәге, көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары территорияләре;
4) административ һәм иҗтимагый биналар, учреждениеләр янындагы территорияләр.
138. Мәйданнарны, паркларны, скверларны, бульварларны, яр буйларын һәм гомуми файдаланудагы башка территорияләрне җыештыру:
138.1. мәйданнар, парклар, скверлар, бульварлар, яр буйлары 23.00 сәгатьтән 8.00 сәгатькә кадәр җыештырылырга тиеш. Көндез патрульләр чүп-чар тутырылган урналарны һәм чүп җыю урыннарын җыештыралар һәм чистарталар;

138.2. кышкы чорда паркларда, бакчаларда, скверларда, бульварларда, яр буйларында һәм башка ял итү зоналарында юлларны җыештырганда, яшел утыртмаларны саклап калу һәм кар суларын агызуны тәэмин итү шарты белән, химик реагентлары булмаган карны шул максатлар өчен алдан билгеләнгән урыннарга вакытлыча салу рөхсәт ителә.
139. Пляжларны җыештыру һәм санитар карап тоту:
139.1. Пляж ябылганнан соң төп җыештырыла һәм ярны, чишенү бүлмәләрен, яшел зонаны җыештыруны, бәдрәфләрне җыештыруны һәм дезинфекцияләүне үз эченә ала. Көндез патрульләр чүп-чарны җыештыралар, чүп-чар тутырылган урналарны һәм чүп җыю урыннарын чистарталар.
Каты көнкүреш калдыклары көн саен 8.00 сәгатькә кадәр чыгарыла;
139.2. пляж территориясе урналар белән җиһазландырыла. Урналар арасындагы ара 40 м дан артмаска тиеш;
139.3. пляжлар җәмәгать бәдрәфләре белән җиһазландырыла. Җәмәгать бәдрәфеннән коену урынына кадәр ара 50 метрдан да ким булмаска һәм 200 метрдан да артмаска тиеш;
139.4. пляжның комның өске катламын йомшарту, чүп-чарны, башка калдыкларны бетерү һәм комны алга таба тигезләү көн саен башкарылырга тиеш;
139.5. коену өчен билгеләнгән урыннарда кер юу һәм хайваннарны коену тыела.
140. Пляжны каты көнкүреш калдыкларын чыгару һәм урнаштыру буенча хезмәтләр күрсәтүгә килешү төземичә ачу рөхсәт ителми.
141. Ваклап сату базарларын җыештыру һәм санитар тоту:
141.1. ваклап сату базарлары территорияләре (алга таба - базар) төзекләндерелергә, бәдрәфләр, хуҗалык һәм контейнер мәйданчыклары, контейнерлар һәм урналар белән җиһазландырылырга, яңгыр һәм кар суларын агызу өчен каты өслекләр һәм авышлыклар булырга, шулай ук сүүткәргеч һәм канализация булырга тиеш.;
141.2. базар территориясен һәм аның тирәсендәге территорияне төп җыештыру ул ябылганнан соң башкарыла. Көндез каты көнкүреш калдыклары тутырылган чүп җыю урыннарын җыештыру һәм чистарту эшләре бара;
141.3. җәйге чорда базар территориясендә атна саен дымлы җыештыру мәҗбүри рәвештә башкарыла;
141.4. базар территориясе 40 кв. м мәйданга бер урна исәбеннән савытлар белән җиһазландырыла, өстәвенә киштәдәге сызык буенча алар арасындагы ара 10 м дан артмаска тиеш.;
142. Базар территориясендә һәм аның янында урнашкан сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү оешмалары, предприятиеләре, киосклар, сәүдә палаткалары һәм павильоннар каты көнкүреш калдыкларын чыгару һәм урнаштыру буенча хезмәт күрсәтүгә килешү төземичә генә эшчәнлеккә рөхсәт ителми.
143. Сәүдә һәм (яисә) җәмәгать туклануы объектларын җыештыру һәм санитар карап тоту:
143.1. сәүдә һәм (яисә) җәмәгать туклануы объектлары территорияләрен һәм янәшәдәге территорияләрне тулысынча җыештыру тәүлегенә кимендә ике тапкыр (иртән һәм кич) башкарыла. Көндез патрульләр чүп-чарны җыештыралар, чүп-чар тутырылган урналарны һәм чүп җыю урыннарын чистарталар;
143.2. сәүдә һәм (яисә) җәмәгать туклануы объектларына керү урынында кимендә бер урна урнаштырыла;

143.3. вакытлыча урамда сәүдә итү урыннарында 10 метр радиустагы территорияләрне җыештыралар. савытларны һәм товарларны газоннарга һәм тротуарларга җыю рөхсәт ителми;
143.4. калдыкларны чыгару тәэмин ителә.
144. Башка сәүдә мәйданчыклары территорияләрен, стационар булмаган вак ваклап сату челтәре объектлары комплексларын, социаль-мәдәни билгеләнештәге объектларны җыештыру алар ябылганнан соң, елның җылы вакытында мәҗбүри алдан сугару белән башкарыла. Агымдагы урып-җыю көн дәвамында бара. Көн саен каты көнкүреш калдыкларын чыгару тәэмин ителә.
145. Кешеләрнең ял итү һәм күпләп була торган урыннарын төзекләндерү:
145.1. кешеләр ял итә торган һәм күпләп була торган урыннар территориясендә төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлегенә каты өслекләр (плитка түшәү яисә асфальт рәвешендә), өслекләрне бер-берсенә тоташтыру элементлары, яшелләндерү, эскәмияләр, урналар һәм чүп-чар өчен кече контейнерлар, урам техник җиһазлары, яктырту җайланмалары, архитектура-декоратив яктырту җайланмалары, мәгълүмат саклагычлар, элементлар керә. яшелләндерү кишәрлекләрен яклау (металл киртәләр, махсус өслек төрләре һ. б.);
145.2. ял итү һәм кешеләр күпләп була торган урыннарның барлык территорияләре, пляжлардан тыш, каты өслеккә яисә чәчелгән үләннәр яки яшел утыртмалар белән үсемлек туфрагына ия булырга тиеш;
145.3. ял итү һәм кешеләр күп була торган урыннар территорияләрендәге яшелләндерү участокларын чәчәкләр, газоннар, ялгыз, төркемләп, рәтләп утыртулар, вертикаль, күпкатлы, мобиль яшелләндерү формалары рәвешендә проектларга кирәк;
145.4. кешеләрнең ял итү һәм күпләп була торган урыннары җиһазландырылган һәм эшли торган бәдрәф кабиналары белән комплектланырга тиеш, бәдрәфләрне урнаштыру һәм карап тоту таләпләре үтәлергә тиеш.;
145.5. пычрануга карап, кешеләр ял итә торган яисә күпләп була торган территорияләрдәге фонтаннарны, буаларны, елга ярларын чистарту эшләре башкарылырга тиеш;
145.6. массакүләм чаралар үткәргәндә аларны оештыручылар чараны үткәрү урынын, аңа якын территорияләрне җыештыруны һәм бозылган төзекләндерүне торгызуны тәэмин итәләр. Чараны үткәрү урынын, аңа якын территорияләрне җыештыру һәм бозылган төзекләндерүне торгызу тәртибе билгеләнгән тәртиптә чараны үткәрүгә тиешле рөхсәт алу стадиясендә билгеләнә.
146. Ял итү һәм күпләп булу урыннары территорияләрендә кешеләргә рөхсәт ителми:
146.1. тараны һәм сәүдә җиһазларын моның өчен билгеләнмәгән урыннарда сакларга, складларга салырга;
146.2. территорияне җитештерү һәм куллану калдыклары белән пычратырга;
146.3. каты коммуналь калдыкларны урнаштырырга, шулай ук эре габаритлы калдыкларны контейнер мәйданчыкларында урнаштырылган контейнерлардан һәм бункерлардан читтә тупларга;
146.4. автотранспорт чараларын юарга һәм ремонтларга, эшкәртелгән ягулык-майлау сыеклыкларын агызырга;
146.5. автостоянкалар, гаражлар, аттракционнар урнаштырырга, билгеләнгән тәртипне бозып реклама конструкцияләре урнаштырырга;
146.6. газоннарны, табигый һәм ясалма яшелләндерү объектларын зарарларга;

146.7. кече архитектура формаларын зарарларга һәм аларны билгеләнгән урыннардан күчерергә;
146.8. өстәлләрдә һәм эскәмияләр аркаларында утырырга;
146.9. сыек продуктларның калдыкларын, сатуратор җайланмаларыннан, квас һәм сыра цистерналарыннан суны тротуарларга, газоннарга һәм юлларга агызырга;
146.10.автотранспорт чараларын түләүле кую урыннарын законсыз оештырырга;
146.11.стационар булмаган объектларны үз белдегең белән урнаштырырга;
146.12.тротуарларның асфальт-бетон түшәмәсен, янәшәдәге яшел зоналарның һәм территорияләрне төзекләндерүнең башка элементларының бөтенлеген бозарга;
146.13.территориягә сәүдә-суыткыч җайланмаларын куярга;
146.14.каты коммуналь (көнкүреш) калдыкларны халыктан каты көнкүреш калдыкларын җыю өчен билгеләнгән контейнерларга (бункерларга) идарәче оешмалар белән калдыкларны каты көнкүреш калдыкларын җыю өчен контейнерларга (бункерларга) урнаштыруга килешү булмыйча салырга;
146.15.тимер-бетон блоклар, баганалар, киртәләр, шлагбаумнар, Корылмалар һәм башка җайланмалар урнаштыру юлы белән тротуарларны үз белдегең белән ябарга;
146.16.товарны сәүдә объектыннан читкә чыгарырга;
146.17.учаклар кабызырга, шул исәптән ачык уттан файдалануны күздә тоткан чаралар үткәрергә, ачык ут ярдәмендә азыкны җылы эшкәртү өчен мангаллар һәм башка җайланмалар кулланырга.

Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен
җыештыру, карап тоту һәм төзекләндерү

147. Йорт яны территориясен җыештыру:
147.1. урып-җыю түбәндәге тәртиптә башкарылырга тиеш: тротуарларны, җәяүлеләр юлларын җыештыру (бозлавык һәм тайгаклык очрагында-ком сибү), ә аннары ишегалды территорияләрен җыештыру;
147.2. кар чистартудан тыш, урып-җыю 8.00 сәгатькә кадәр башкарыла. Механикалаштырылган җыештыруны машиналар 4 км/сәг тизлектә көндез башкарырга рөхсәт ителә.
148. Җәйге җыештыру:
148.1. йорт яны территорияләрен җәйге җыештыру: себерү, юу яки махсус машиналар ярдәмендә сугару-башлыча иртә, иртәнге һәм соң, кичке сәгатьләрдә башкарылырга тиеш.;
148.2. тротуарларны юуны бары тик прилотка яны полосасы белән турыдан-туры чиктәш булган ачык тротуарларда һәм биналардан урамның машина үтә торган өлешенә таба гына башкарырга кирәк. ;
148.3. көннең эссе вакытында тротуарларга су сибү кирәк булганча, әмма тәүлегенә ике тапкырдан да сирәгрәк башкарылырга тиеш.
149. Кышкы җыештыру:
149.1. түбәләрдә җыела торган кар вакытында җиргә ташланырга һәм прилотковый полосага Күчәргә, ә киң тротуарларда валларга формалашырга тиеш.;
149.2. чистартыла торган кар тротуарлардан юл өлешенә - прилотка полосасына, ә ишегалларында-складлау урыннарына күчәргә тиеш.;

149.3. квартал эчендәге юллардан күчерелгән карны борт ташына параллель урнашкан өемнәргә һәм валларга салырга яки, кагыйдә буларак, роторлы кар чистарткычлар ярдәмендә юл буйлап җыярга кирәк.;
149.4. урамнарның машина йөри торган өлешеннән газоннар белән аерылган киңлеге 6 метрдан арткан тротуарларда карны тротуар уртасына күчерергә рөхсәт ителә.;
149.5. кар өемнәренә һәм валларга салу эшләре тротуарларда кар яву тәмамланганнан соң алты сәгатьтән дә соңга калмыйча, ә калган территорияләрдә 12 сәгатьтән дә соңга калмыйча тәмамланырга тиеш.;
149.6. ишегалларында һәм квартал эчендәге машина юлларында, яшелләндерелгән территориядә җыела торган Чиста, куллану калдыклары, ком-тоз катнашмалары һәм реагентлар белән пычранмаган карны җыярга рөхсәт ителә, яшел утыртмаларны саклап калу һәм кар суларын агызып җибәрү тәэмин ителә.;
149.7. тротуарларны һәм квартал эчендәге юлларны кул белән җыештырганда кар тулысынча кыргыч астына җыештырылырга тиеш. Камилләштерелгән капламалар булмаганда, карны движок астына җыярга кирәк, аннан соң аны тыгызлау өчен кар катламы калдырырга кирәк.;
149.8. тайгаклык килеп чыкканда юл катламнарын ком - тоз катнашмасы белән эшкәртү 0,2-0,3 кг/м норма буенча бүлгечләр ярдәмендә башкарылырга тиеш;
149.9. эшкәртелгәннән соң йомшарган боз ясалмалары, ачык грунтка, агачлар астына яки газоннарга эләгүгә юл куймыйча, күчерелергә яки себерелергә тиеш.
150. Яз җитү белән:
150.1. кар суларын нормаль агызу өчен кирәк булган урыннарда су агымын тәэмин итү өчен канауларны юу һәм чистарту;
150.2. кар суын яңгыр челтәренең люкларына һәм кабул итү коеларына системалы рәвештә кую;
150.3. ишегалды территорияләрен кар эреп беткәннән соң чүп-чардан, калган кардан һәм боздан чистарту.
151. Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен карап тоту:
151.1. күпфатирлы йортның йорт яны территориясен (алга таба – йорт яны территориясен) карап тоту үз эченә ала::
1) даими җыештыру;
2) Күзәтү һәм яңгырлар кабул итү коелары люкларын һәм рәшәткәләрен, дренажларны, лотокларны, үткәргеч торбаларны ремонтлау һәм чистарту;
3) инженерлык челтәрләренең күзәтү коеларына, янгын сулары белән тәэмин итү чыганакларына (гидрантларга, сулыкларга һ. б.) тоткарлыксыз керүне тәэмин итү;
4) Каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны җыю һәм чыгару;
5) яшеллекләрне яшелләндерү һәм карау;
6) кече архитектура формаларын тоту, агымдагы һәм капиталь ремонтлау.
152. Каты коммуналь калдыклар, каты көнкүреш калдыкларын туплау нормалары нигезендә, контейнер мәйданчыкларына куела торган контейнерларга һәм бункерларга җыелырга тиеш.
153. Күпфатирлы йортларда яшәүче гражданнар:
153.1. йорт яны территорияләрендә чисталык һәм тәртип саклыйлар;
153.2. каты коммуналь һәм эре габаритлы калдыкларны бары тик контейнерларга һәм контейнер мәйданчыкларындагы бункерларга гына урнаштыралар.
154. Идарәче оешмалар:

154.1. 8.00 сәгатькә кадәр йорт яны территорияләрен җыештыру һәм көн дәвамында-чисталыкны саклау;
154.2. канализацияләнгән биналарда түгел, ә каты коммуналь калдыклар өчен контейнерлар урнаштыру - моннан тыш сыек көнкүреш калдыклары өчен җыентыклар да;
154.3. расланган график нигезендә каты коммуналь (көнкүреш) һәм эре габаритлы калдыкларны чыгару;
154.4. контейнерларны (бункерларны) һәм контейнер мәйданчыкларын, аларга керү юлларын чиста һәм төзек хәлдә тоту;
154.5. подъездларга керү урыннарында чүп савытлары, эскәмияләр урнаштыру һәм аларны вакытында чистарту;
154.6. территорияне сезонлы файдалануга әзерләү, шул исәптән су агымын тәэмин итү өчен канауны юу һәм чистарту, кар суларын яңгыр челтәренең люкларына һәм кабул итү коеларына системалы рәвештә куып чыгару, кар эреп беткәннән соң территорияне чистарту һәм башка кирәкле эшләрне башкару;
154.7. тайгак участокларны ком-тоз һәм (яисә) махсус бозлавыкка каршы катнашмалар белән эшкәртү;
154.8. яшел утыртмаларны һәм газоннарны саклау һәм квалификацияле карау;
154.9. тышкы яктырту чараларын төзек хәлдә тоту һәм караңгы төшкәч аларны кабызу.
155. Йорт яны территориясендә рөхсәт ителми:
155.1. яфракларны, төрле калдыкларны һәм чүп-чарны яндырырга;
155.2. кием-салым, кием-салым, келәмнәр һәм башка әйберләрне хуҗалык мәйданчыгыннан тыш элеп куярга;
155.3. контейнер мәйданчыкларына керү юлларын тутырырга;
155.4. урамнарның һәм юлларның машина йөрү өлешендә, тротуарларда, газоннарда һәм яшел зоналарда контейнерлар (бункерлар) урнаштырырга;
155.5. билгеләнгән тәртипне бозып, йорт яны территорияләрен, шул исәптән үтәлми торган юллар яисә үтүләр өчен шлагбаумнарны яисә автомат капкаларны үз белдегең белән киртәләр куярга;
155.6. ишегалды корылмаларын үз белдегең белән төзергә;
155.7. йорт яны территориясен металл ватыклары, көнкүреш һәм төзелеш калдыклары һәм материаллары, шлак, көл һәм җитештерү һәм куллануның башка калдыклары белән тутырырга, савытларны җыярга һәм сакларга;
155.8. чүп-чарны түгәргә, калдыкларны һәм чүп-чарны чыгарып ташларга, шулай ук каты коммуналь калдыкларны урнаштырырга, шулай ук эре габаритлы калдыкларны контейнер мәйданчыкларында урнаштырылган контейнерлардан һәм бункерлардан читтә тупларга;
155.9. автотранспорт чараларын түләүле куюны оештырырга;
155.10. квартал эчендәге юлларны тимер-бетон блоклар, баганалар, киртәләр, шлагбаумнар, объектлар, корылмалар һәм башка җайланмалар урнаштыру юлы белән үз белдегең белән ябарга;
155.11. автомашиналар юарга, ягулык һәм майлар агызырга, тавыш сигналларын, тормозларны һәм двигательләрне көйләргә;
155.12. кеше сәламәтлегенә һәм әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынты ясый торган теләсә нинди эш башкарырга;
155.13. әгәр законнарда һәм (яисә) шартнамәдә башкасы билгеләнмәгән булса, сәүдә һәм җәмәгать туклануы предприятиеләрен, шул исәптән палаткаларны,

киоскларны, лекларны, мини-базарларны, павильоннарны, җәйге кафеларны, җитештерү объектларын, автомобильләрне, көнкүреш техникасын, аяк киемнәрен вак ремонтлау предприятиеләрен, шулай ук автостоянкаларны урнаштырырга һәм эксплуатацияләргә, кунаклардан тыш;
155.14.йорт яны территориясенең ишегалды эчендәге машина юллары буенча транспортның транзит хәрәкәтен гамәлгә ашырырга;
155.15.учаклар кабызырга, шул исәптән ачык уттан файдалануны күздә тоткан чаралар үткәрергә, ачык ут ярдәмендә азыкны җылы эшкәртү өчен мангаллар һәм башка җайланмалар кулланырга;
155.16.транспорт чараларын, шул исәптән комплектланмаган (төзек булмаганнарын), яшелләндерелгән территорияләрдә, балалар, спорт һәм хуҗалык мәйданчыкларында, елның нинди вакытына карамастан, торгызу эшләрен мәҗбүри башкару шарты белән әлеге территорияләрдә кирәкле эшләр башкару очракларыннан тыш урнаштырырга.
156. Йорт яны территорияләрен яшелләндерү:
156.1. йорт яны территорияләрен яшелләндерү, яшел утыртмаларны саклау әлеге Кагыйдәләрнең 169-174 пунктлары таләпләре нигезендә идарәче оешмалар тарафыннан тәэмин ителә;
156.2. йорт яны территориясен яшелләндергәндә, торак йортларның стеналарыннан ябалдашлары 5 метрга кадәр булган агач кәүсәләре күчәренә кадәр араның кимендә 5 метр булуын исәпкә алырга кирәк.зуррак агачлар өчен ара 5 метрдан артыграк, куаклар өчен 1,5 метр булырга тиеш. куакларның биеклеге беренче кат бүлмәләренең тәрәзә уемының аскы кырыеннан артмаска тиеш.
157. Идарәче оешмалар:
157.1. яшел утыртмаларның сакланышы һәм бөтенлеге;
157.2. җәй коне һәм коры көннәрдә газоннарга, чәчәклекләргә, агачларга һәм куакларга су сибү;
157.3. газоннарның сакланышы һәм бөтенлеге, аларга төзелеш материаллары, ком, чүп-чар, кар, боз кисәкләре һ. б. салынмыйча.;
157.4. агротехник шартларны үтәп, билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проектлар буенча гына агачларны һәм куакларны яңача утырту, юллар челтәрен үзгәртеп планлаштыру һәм җайланмаларны урнаштыру;
157.5. яшелләндерелгән территорияне (яшелләндерү участокларын) борт биеклеге 0,5 м дан артмаган декоратив киртәләр рәвешендә яклау элементларын яисә 0,5 м дан артмаган, транспорт чараларына керүгә комачаулый торган баганалар яисә куаклар утырту элементларын урнаштыруны.
158. Йорт яны территориясен төзекләндерү:
158.1. һәр йорт биләмәсенең территориясе, кагыйдә буларак, :
1) кер киптерү, кием-салым, келәмнәр һәм көнкүреш әйберләрен чистарту өчен хуҗалык мәйданчыгы;
2) өлкәннәр ял итә торган мәйданчык;
3) балаларның җәйге һәм кышкы ялы өчен яшелләндерелгән һәм кирәкле кече архитектура формалары булган балалар уен һәм спорт мәйданчыклары.
159. Хуҗалык мәйданчыгында кер киптерү җайланмалары куелган баганалар, кием киптерү штангалары, элгечләр, Комлы тартма, чүп савытлары, эскәмияләр булырга тиеш. Мәйданчыкны тере киртә белән әйләндереп алырга кирәк.

Мәйданчыкларны, ял итү урыннарын җиһазлау элементларын билгеләнгән таләпләргә туры китереп төзергә һәм төзекләндерергә кирәк.
160. Әгәр участок территориясенең зурлыгы мөмкинлек бирсә, участок чикләрендә этләр йөрү өчен мәйданчык урнаштырылырга мөмкин.
161. Йортларның подъездлары алдындагы мәйданчыклар, юллар һәм җәяүлеләр өчен юллар каты өслекле булырга тиеш. Каты өслекләр ясаганда кар һәм коеп яуган суларның иркле агып чыгу мөмкинлеге каралырга тиеш.
162. Торак йортларга кертелгән җәмәгать урыннарына йортның торак өлешеннән аерым керү юллары булырга тиеш, шул ук вакытта персоналның автотранспорт стоянкасы ишегалды территориясеннән читтә урнашырга тиеш.
163. Җәмәгать урыннарына Материалларны, продукцияне фатирларның тәрәзәләре һәм керү юллары урнашкан торак йорт ишегалды ягыннан төяп җибәрү рөхсәт ителми. Йөкләүне тәрәзәләре булмаган торак йортларның читләреннән, җир асты тоннельләреннән яки ябык дебаркадерлардан, юл ягыннан башкарырга кирәк.
164. Транспорт чараларын квартал эчендәге территорияләргә урнаштыру кешеләрнең, шулай ук урып-җыю һәм махсус техниканың тоткарлыксыз хәрәкәтен тәэмин итәргә тиеш.

Индивидуаль торак төзелеше территорияләрен җыештыру

165. Торак йорт хуҗалары җир кишәрлеген һәм аның тирәләрен көн саен (шул исәптән кардан) җыештыралар.
166. Индивидуаль торак төзелеше территориясендә рөхсәт ителми:
166.1. карны этәргә, чүп-чарны ташларга, шлак ташларга, сыек көнкүреш калдыкларын йорт биләмәсе территориясеннән читкә агызырга;
166.2. ишегалды һәм аның тирәсендәге территориядән чистартылган кар һәм бозны юлларның һәм юлларның машина йөрү өлешенә чыгарырга яисә күчерергә;
166.3. каты коммуналь калдыкларны урнаштырырга, шулай ук эре габаритлы калдыкларны контейнер мәйданчыкларында урнаштырылган контейнерлардан һәм бункерлардан читтә тупларга.

V. территорияне төзекләндерү элементларына таләпләр

167. Төзекләндерүнең түбәндәге элементлары билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проект (паспорт) нигезендә һәм аңа тулысынча туры китереп урнаштырыла:
- аерым торган күрсәткечләр (стелалар);
- тышкы мәгълүмат чаралары;
-декоратив-сәнгатьчә бизәү рәвешендәге кече архитектура формалары, мобиль һәм вертикаль яшелләндерү җайланмалары, су җайланмалары, типлы муниципаль җиһазлар, коммуналь-көнкүреш җиһазлары;
- капиталь булмаган объектлар, шул исәптән индивидуаль башкарудагы сезонлы объектлар һәм стационар булмаган сәүдә объектлары;
 биналарны, корылмаларны, шул исәптән капиталь булмаган корылмаларны, аерым витриналардан һәм керү төркемнәреннән тыш, архитектур яктырту;
- фасадларның төсле чишелеше, шул исәптән декоратив-сәнгати бизәлеш рәвешендә;

- гомуми файдаланудагы, чикләнгән файдаланудагы территорияләрне комплекслы төзекләндерү;
- кондиционерларның тышкы блокларын комплекслы урнаштыру.

Мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында урнашкан территорияне төзекләндерү элементларына проект (паспорт) мәдәни мирас объектларын саклап калу, алардан файдалану, аларны популярлаштыру һәм дәүләт саклавы өлкәсендәге вәкаләтле органнар белән килештерелә.

Озак вакытлар яисә даими файдаланыла торган территорияне төзекләндерүнең стационар элементлары аларны кул белән күчерү мөмкинлеген булдырмаслык итеп беркетелергә тиеш.

Мәгълүмат төзекләндерү элементларында Россия Федерациясенең дәүләт теле һәм Татарстан Республикасының дәүләт телләре турындагы законнар таләпләрен үтәгән килеш урнаштырылырга тиеш.

Ике һәм аннан да күбрәк тел кулланылган очракта текстлар эчтәлеге һәм техник бизәлеше буенча бертөрле булырга, аңлаешлы итеп башкарылырга тиеш.

168. Төзекләндерү элементларын карап тоту, аларны торгызу һәм ремонтлау эшләрен дә кертеп, төзекләндерү элементлары хуҗалары тарафыннан башкарыла.

Яшелләндерү

169. Яшел утыртмалар территорияне төзекләндерүнең мәҗбүри элементы булып тора.

Төзекләндерү эшләрен башкарганда яшеллекләрне мөмкин кадәр күбрәк саклап калу зарур.

170. Авыл җирлеге территориясендә яшелләндерүнең ике төре кулланыла ала: стационар – грунтка үсемлекләр утырту һәм мобиль - махсус күчмә савытларга (контейнерлар, вазоннар һ.б.) үсемлекләр утырту.

Стационар һәм мобиль яшелләндерүне рельефның табигый һәм ясалма элементларында, түбәләрдә (түбә яшелләндерү), бина һәм корылмаларның фасадларында (вертикаль яшелләндерү) архитектура-ландшафт объектлары (газоннар, бакчалар, чәчәк бакчалары, Куаклы һәм агачлы мәйданчыклар һ.б.) төзү өчен файдаланалар.

171. Яшелләндерү объектларын карап тоту-яшеллекләрне һәм яшелләндерелгән территорияләрне төзекләндерү элементларын карап тоту, күләмле корылмаларның конструктив элементларының аз гына деформацияләрен һәм зарарлануларын бетерү, шулай ук җәй һәм кыш көннәрендә күчмә кече формаларны җыештыру.

172. Яшелләндерү объектларында эшләр башкаруга таләпләр:

172.1. яшелләндерү объектлары янында төзелеш мәйданчыкларын оештырганда, проектта саклану чаралары күрелергә тиеш: түбән һәм киң ябалдашларны койма белән әйләндереп алу, өлешчә кисү, агач кәүсәләрен саклау бәйләве, куак ябалдашларын бәйләү, туфракның тыгызлануын булдырмау максатларында юллар янында урнашкан үсемлекләр астына туфрак кишәрлекләрен вак таш белән кыму.;

172.2. территорияне вертикаль планлаштыру, җир асты коммуникацияләре салу, юлларны, машина юлларын һәм тротуарларны төзекләндерү яшелләндерү башланганчы тәмамланырга тиеш;

172.3. туфрак катламы бозылуга бәйле ремонт, төзелеш һәм башка эшләр башкарганда, туфракның уңдырышлы катламын алып ташларга һәм аны алга таба Яшел төзелештә куллану өчен сакларга кирәк. Югарыда күрсәтелгән эшләр тәмамлангач, бозылган җир кишәрлекләрен һәм утыртмаларны торгызырга кирәк. Эшләрне башкару проектында торгызу каралырга тиеш;
172.4. яфракларны һәм үләннәрне, алга таба компостлаштырып яки билгеләнгән тәртиптә алып ташлап, өемнәргә җыярга кирәк;
172.5. яшелләндерү объектын саклау элементларын борт биеклеге 0,5 м дан артмаган декоратив киртәләр рәвешендә яисә 0,5 м дан артмаган баганалар урнаштыру.
173. Яшел утыртмалар хуҗалары:
173.1. яшел үсентеләрне саклауны һәм квалификацияле карауны тәэмин итәләр;
173.2. җәй көне коры һавада газоннарга, чәчәклекләргә, агачларга һәм куакларга су сибүне тәэмин итәләр;
173.3. газоннарның сакланышын һәм бөтенлеген тәэмин итәләр;
173.4. агач һәм куакларны яңа утырталар һәм күчереп утырталар, шулай ук юллар, мәйданчыклар, газоннар челтәренең планировкасын җирле үзидарәнең башкарма органы белән килештерелгән проектлар буенча гына үзгәртәләр;
173.5. яшелләндерү объектларында сулыклар булганда аларны чисталыкта тоталар һәм 10 елга кимендә бер тапкыр капиталь чистарталар;
174. Яшелләндерелгән территорияләрдә рөхсәт ителми:
174.1. төзелешләрне, аларның эшләвен тәэмин итү һәм аларга хезмәт күрсәтү өчен билгеләнгән корылмалардан тыш, урнаштырырга;
174.2. агачларны һәм куакларны үз белдеге белән утырту һәм кисү, газоннарны һәм чәчәк бакчаларын юк итү;
174.3. күчеп йөрергә, ял итү һәм уеннар өчен бакчаларның, скверларның, паркларның мемориаль зоналарының газоннарында, гомуми файдаланудагы яшелләндерү объектлары булган бульварларда урнашырга;
174.4. моның өчен махсус билгеләнгән урыннардан тыш яшелләндерү объектларында чаңгыда һәм чанада шуу;
174.5. агачларга һәм башка яшел утыртмаларга гамаклар, таган, турниклар, кер киптерү өчен баулар элеп куярга, агачларга тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын, күрсәткечләрне, афишаларны, белдерүләрне, агитация материалларын, техник конструкцияләрне, юл хәрәкәтендә катнашучыларны мәгълүмат белән тәэмин итү чараларын, баганалардан, коймалардан, реклама щитларыннан, электрүткәргечләрдән, лампалардан, чәнечкеле агачлардан тартмаларны беркетергә. киртәләр;
174.6. стационар булмаган объектлар, шулай ук юл сервисы объектлары урнаштырырга, шул исәптән автостоянкалар һәм парковкалар урнаштырырга, елның нинди вакытына карамастан;
174.7. тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын, күрсәткечләрне (бирелгән рөхсәттән, паспорттан башка), агитация материалларын, техник конструкцияләрне, юл хәрәкәтендә катнашучыларны мәгълүмат белән тәэмин итү чараларын урнаштырырга;
174.8. төзелеш һәм башка материаллар, калдыклар, чүп-чар, бозлавыкка каршы материаллар һәм башка зарарлы матдәләр, шулай ук ком һәм бозлавыкка каршы реагентлар белән пычранган кар, боз кисәкләрен җыярга;
174.9. яшелчә бакчалары өчен казу;

174.10.йорт хайваннарының газоннарында һәм чәчәклекләрендә йөрергә;
174.11.роторлы кар җыю машиналарын утыртмаларга кар эләкмәүче махсус юнәлеш бирүче җайланмаларсыз кулланырга;
174.12.яфракларны, үләнне, ботакларны яндырырга, шулай ук аларны лотокларга һәм башка су үткәрү җайланмаларына сметалар ясарга;
174.13.смета һәм чүп-чарны газоннарга ташларга;
174.14.учаклар кабызырга, шул исәптән ачык уттан файдалануны күздә тоткан чаралар үткәрергә, ачык ут ярдәмендә азыкны җылы эшкәртү өчен мангаллар һәм башка җайланмалар кулланырга;
174.15.су, сумала чыгару өчен агачларны кисәргә, аларга башка механик зарар китерергә;
174.16.җирлек территориясен төзекләндерү, клумбалар оештыру өчен җитештерү һәм куллану калдыкларыннан, шул исәптән автомобиль покрышкаларыннан файдаланырга;
174.17.күпьеллык чәчәкләр биләгән җир кишәрлекләреннән кар чыгарырга, шулай ук салкынга чыдам булмаган үсемлекләр утырткан җирләрне кардан арындырырга;
174.18.санитария таләпләре югары булган урыннардан тыш (чүп контейнерларына, җәмәгать бәдрәфләренә якын булу һ. б.) торак пункт территорияләрендәге агач кәүсәләрен агартуны башкарырга.;
174.19.яшелләндерелгән территорияләрдә урнашкан скульптураларны, эскәмияләрне, коймаларны, урналарны, балалар һәм спорт җиһазларын бозарга;
174.20.агач тамырларын кәүсәдән 1,5 метрдан да якынрак арада ялангач калдырырга һәм агач муеннарына туфрак яисә төзелеш калдыклары сибәргә;
174.21.транспорт чараларын, шул исәптән комплектланмаган (төзек булмаганнарын), урман-паркларның, паркларның, бакчаларның, бульварларның, урманнарның яшелләндерелгән территорияләрендә елның нинди вакытка бәйсез рәвештә урнаштырырга, моңа әлеге территорияләрдә торгызу эшләрен мәҗбүри башкару шарты белән кирәкле эшләр башкару очраклары керми.;
174.22.транспорт чараларын, шул исәптән комплектланмаган (төзексез), дәвалау, балалар уку һәм фәнни учреждениеләренең, сәнәгать предприятиеләренең, спорт комплексларының һәм торак кварталларның яшелләндерелгән территорияләрендә, елның нинди вакытына карамастан, торгызу эшләрен мәҗбүри башкару шарты белән әлеге территорияләрдә кирәкле эшләр башкару очракларыннан тыш урнаштырырга.

Киртәләр

175. Киртәләрне кору төзекләндерүнең өстәмә элементы булып тора.
176. Киртәләр бер-берсеннән:
1) билгеләнешкә (декоратив, яклау, аларның ярашуы);
2) биеклектә (Түбән - 1,0 м га кадәр, уртача - 1,1 - 1,7 м, биек - 1,8 - 3,0 м);
3) материалның төренә (металл, тимер-бетон һ. б.);
4) күз карашы өчен үткәрүчәнлек дәрәҗәсе (үтә күренмәле, чукрак);
5) стационарлык дәрәҗәләре (даими, вакытлыча, күчмә) һәм башка киртәләр.
Киртәләрне проектлау аларның кайда урнашуына һәм билгеләнешенә карап гамәлдәге дәүләт стандартлары, сертификацияләнгән эшләнмәләр каталоглары, индивидуаль проектлау проектлары нигезендә башкарыла.

177. Мәдәни мирас объектлары территорияләрен киртәләү әлеге территорияләр өчен билгеләнгән шәһәр төзелеше регламентлары нигезендә башкарылырга тиеш.
Җәмәгать, торак, рекреацион билгеләнештәге территорияләрдә чукрак һәм тимер-бетон киртәләр проектлау рөхсәт ителми.
Сәнәгать, махсус территорияләр коймалары декоратив тимер-бетон панельләрдән ясалырга мөмкин.
Җир асты корылмалары белән кисешкән урыннарда уртача һәм югары төрдәге коймаларны проектлаганда ремонт яисә төзелеш эшләрен башкарырга мөмкинлек бирә торган койма конструкцияләре карала.
Агачлар җәяүлеләр хәрәкәте интенсив зоналарында яисә төзелеш һәм реконструкция эшләрен башкару зоналарында үскән очракта, саклауның башка төрләре булмаганда, яшенә, агач токымына һәм башка характеристикаларга карап, биеклеге 0,9 м һәм аннан да зуррак, диаметры 0,8 м һәм аннан да зуррак булган яклау Кәртәләре каралырга тиеш.

Өслекләрне каплау

178. Өслекләрне каплау авыл җирлеге территориясендә имин һәм уңайлы хәрәкәт итү шартларын тәэмин итә, шулай ук торак пунктта төзелгән төзелешнең архитектур йөзен формалаштыра.
Төзекләндерү максатларында түбәндәге төр өслекләр билгеләнгән:
1) каты (капиталь) өслекләр-монолит яисә җыелма өслекләр, шул исәптән асфальт-бетоннан, цемент-бетоннан, табигый таштан ясала торган;
2) йомшак (капиталь булмаган) өслекләр - табигый яисә ясалма коелучан Материаллардан (шул исәптән ком, вак таш, гранит чәчүлекләр, керамзит, резина валчыклары), табигый хәлдә булган, бәйләүче материаллар белән тыгызланган яисә ныгытылган коры катнашмалардан ясала торган өслекләр;
3) газон капламнары-үлән капламын әзерләүнең һәм утыртуның махсус технологияләре буенча башкарыла торган капламалар;
4) катнаш өслекләр-өслекләрнең бер-берсеннән торган өслекләр (челтәрле плитка яисә газонга батырылган газон рәшәткәсе яисә йомшак өслек).
179. Өслек төрләрен аларның максатчан билгеләнеше нигезендә сайларга кирәк:
1) каты-проектлау вакытына гамәлдә булган мөмкин булган чик йөкләнешләрне, хәрәкәтнең характерын һәм составын, янгынга каршы таләпләрне исәпкә алып;
2) йомшак – территорияләрнең аерым төрләрен (шул исәптән балалар, спорт мәйданчыкларын, этләр йөртү мәйданчыкларын, җәяү йөрү юлларын)төзекләндергәндә аларның үзенчәлекле үзлекләрен исәпкә алып);
3) аеруча экологик яктан чиста булган газонлы һәм катнаш.
Каты төрдәге өслек кытыршы булырга тиеш, коры хәлдә - 0,6, юеш хәлдә 0,4 тән ким булмаска тиеш.
Җәяүлеләр коммуникацияләре территориясендә, җир өсте һәм җир асты кичүләрендә, биналарның керү төркемнәре баскычларында һәм болдырларында кафель, метлах плиткаларын, ясалма һәм табигый таштан шома яисә шомартылган плитәләрне каплау сыйфатында куллану рөхсәт ителми.
180. Авыл җирлегенең гомуми файдаланудагы территорияләрендә барлык киртәләр (киртәләр, баскычлар, пандуслар, агачлар, яктырту, мәгълүмат һәм урам техник җиһазлары), шулай ук җәмәгать транспортын көтү тукталышлары һәм урам

аша чыгу урыннарындагы тротуар кыры тактиль өслек полосалары белән аерылып тора.
Тактиль өслек киртәгә, урам кырыена, куркыныч участок башына, хәрәкәт юнәлеше үзгәрүгә һ.б. кадәр кимендә 0,8 м ераклыкта башланырга тиеш. әгәр тактиль өслектә киңлеге 15 мм дан артык һәм тирәнлеге 6 мм дан артык булган буй буразналар булса, аларны хәрәкәт юнәлеше буйлап урнаштырырга ярамый.
181. Түшәлгән агачлар өчен, саклауның башка төрләре (шул исәптән көпшә яны рәшәткәләре, бордюрлар, периметр эскәмияләре) булмаганда, кәүсәдән кимендә 1,5 м радиуста саклагыч өслекләр: вак таш, вак таш, газон рәшәткәләре ясала. Саклау өслеге җәяүлеләр коммуникацияләре өслегеннән бер дәрәҗәдә яки югарырак башкарылырга мөмкин.
182. Кулланыла торган өслек төренең колористик чишелеше формалаша торган тирәлекнең төсле чишелешен исәпкә алырга тиеш.

Өслекләрнең үзара бәйләнеше

183. Өслекләрне берләштерү элементларына, гадәттә, борт ташларының төрле төрләрен, пандусларны, баскычларны, баскычларны кертәләр.

Борт ташлары

184. Юлның борт ташлары тротуар белән машина йөрү өлеше тоташкан урынга, машина йөрү өлеше дәрәҗәсеннән норматив рәвештә кимендә 150 мм артыграк куела, өслек өслеге ремонтланган очракта да бу күрсәткеч сакланырга тиеш. Автотранспортның газонга бәрелүен булдырмас өчен, юлның газон белән капланган урыннарында югары күтәрелгән борт ташы кулланырга кирәк.
Җәяүлеләр коммуникацияләре өслеген газон белән бергә кушканда бакча бортын урнаштырырга мөмкин, ул газон дәрәҗәсеннән кимендә 50 мм артып китә, 0,5 м ераклыкта. бу исә газонны саклый һәм пычрак һәм үсемлек чүп-чарының өслеккә эләгүен булдырмый, аның хезмәт итү вакытын озайта.
Җәяүлеләр зоналары территориясендә төрле типтагы өслекләр янәшәсен бизәү өчен табигый материаллар (кирпеч, агач, таш кыялар, керамик борт һ.б.) кулланырга мөмкин.

Бусагалар, баскычлар, пандуслар

185. Җәяүлеләр коммуникацияләре авышлыгы 60 промилле булганда баскычлар ясауны күздә тотарга кирәк.
Сәламәтлек саклау учреждениеләре һәм башка күпләп була торган объектлар, инвалидлар һәм картлар йортлары урнашкан урыннарда төп җәяүлеләр коммуникацияләрендә баскычлар һәм баскычлар 50 промилледән артык тайпылыш булганда, аларны пандус белән озата барырга кирәк.
Бордюр пандусының авышлыгы 1:12 кабул ителә.
Баскычның беренче баскыч кырыйларын төшкәндә һәм күтәргәндә ачык контрастлы буяулар белән аерып күрсәтергә кирәк.
Тышкы баскычларның барлык баскычлары Бер марш эчендә баскычларның киңлеге һәм биеклеге буенча бертөрле итеп куела.
Пандусны киртәли торган конструкцияләр булмаганда, биеклеге 75 мм дан да ким булмаган киртәли торган бортик һәм тоткалар каралырга тиеш.
Пандусның башында һәм ахырында юлның горизонталь участоклары әйләнә-тирә өслектән текстурасы һәм төсе белән аерылып тора.

Баскычның яисә пандусның ике ягында да 800 - 920 мм биеклектәге түгәрәк яисә турыпочмаклы кисемтәле тоткалар каралган. кисемтәләр кул белән колачлау өчен уңайлы һәм стенадан 40 мм га ераграк тора.

Мәйданчык

186. Җирлек территориясендә балалар уеннары, өлкәннәр ялы, спорт белән шөгыльләнү, каты коммуналь калдыклар туплау, этләрне йөртү һәм өйрәтү, автомобильләр кую өчен мәйданчыклар урнашкан.
Мәйданчыкларны теркәлгән мәдәни мирас ядкарьләренең саклау зоналары һәм махсус сакланылучы табигать территорияләре зоналары чикләрендә урнаштыруны һәйкәлләрне саклауның, табигатьтән файдалануның һәм әйләнә-тирә мохитне саклауның вәкаләтле органнары белән килештерү тәкъдим ителә.
Йорт яны территорияләре, кагыйдә буларак, балалар өчен уен һәм спорт мәйданчыклары белән тәэмин ителергә тиеш. Мәйданчыклар төзек һәм имгәнү куркынычы янамый торган инвентарь белән тәэмин ителергә тиеш.

Каты коммуналь калдыкларны туплау мәйданчыклары

187. Җирлек территориясендә каты коммуналь калдыклар туплау урыннары (мәйданчыклары) төзелә, шулай ук каты коммуналь калдыклар туплау урыннары (мәйданчыклары) реестры алып барыла.
188. Каты коммуналь калдыкларны туплау әйләнә-тирә мохитне саклау өлкәсендәге законнар һәм халыкның санитар-эпидемиологик иминлеген тәэмин итү өлкәсендәге законнар таләпләрен үтәгән килеш гамәлгә ашырыла.
189. Каты коммуналь калдыкларны урнаштыру һәм туплау каты коммуналь калдыклар милекчеләре тарафыннан каты коммуналь калдыклар тупланган урыннарда (мәйданчыкларда) тәэмин ителә.
190. Физик һәм юридик затлар каты коммуналь калдыкларны контейнер мәйданчыкларында урнашкан контейнерларга, бункерларга туплыйлар. Эре габаритлы калдыкларны контейнер мәйданчыкларында урнашкан бункерларга җыялар.
191. Җирлек территориясендә эре габаритлы калдыклар өчен бункерлар бары тик 15 апрельдән 15 июньгә кадәр һәм 15 августтан 15 октябрьгә кадәр язгы-көзге чорда гына расланган график буенча урнаштырыла.
192. Җәмәгать урыннарында һәм гомуми файдаланудагы территорияләрдә барлыкка килә торган чүп-чарны туплау гомуми файдаланудагы территорияләрдә, җирле үзидарә органнары билгеләгән урыннарда урнаштырыла торган урам савытларыннан файдаланып башкарыла.
Урам урналары гомуми файдаланудагы территорияләрдә, транспортта, сәүдә объектларында (ваклап сату урыннарын да кертеп), халыкка хезмәт күрсәтүнең Гомумроссия классификаторына кертелгән башка объектларында халыкның товарлар һәм хезмәт күрсәтүләр куллануы нәтиҗәсендә барлыкка килә торган калдыкларны туплау өчен генә файдаланыла.
193. Контейнер аның капкачы ябылганчы (контейнерның өске кырыеннан югары түгел) күләменә кадәр генә тутырыла ала. Контейнердагы калдыкларны шул рәвешле пресслау яки тыгызлау тыела ки, чүп ташу машинасына төягәндә аның эчендәге әйберләрне бушату мөмкин түгел. Контейнерны каралган күләмнән артыграк тутыру тыела.

194. Каты коммуналь калдыклар өчен контейнерларга янучы, кызган яисә кайнар калдыкларны, эре габаритлы калдыкларны, автомобиль шиннарын һәм покрышкаларын, кар һәм бозны, сыек матдәләрне, авыл хуҗалыгы калдыкларын, биологик калдыкларны, биологик һәм химик актив калдыкларны, терекөмеш, химик ток чыганаклары булган яктырткыч приборларны һәм электр лампаларын (батареялар һәм аккумуляторлар), медицина калдыклары, җир кишәрлекләрендәге эшләр нәтиҗәсендә барлыкка килгән үсемлек калдыклары, төзелеш калдыклары, шулай ук башка калдыклар, алар гражданнарның гомеренә һәм сәламәтлегенә зыян китерергә, контейнерларны, чүп ташучы машиналарны зарарларга яки типик булмаган рәвештә пычратырга яки калдыкларны эшкәртү, зарарсызландыру һәм урнаштыру объектларының эш режимын бозарга мөмкин.
195. Каты коммуналь калдыкларны һәм эре габаритлы калдыкларны контейнерлардан һәм бункерлардан читтә урнаштыру тыела.
196. Физик һәм юридик затлар милкендәге җир кишәрлекләре территориясендә барлыкка килә торган каты коммуналь калдыкларга караган газоннарны, чәчәклекләрне, агач-куак утыртмаларын караганда үсемлек калдыкларын бары тик язгы-көзге чорда гына мәйданчыкларда урнаштырыла торган эре габаритлы калдыклар өчен бункерларга гына салырга рөхсәт ителә. Агач-куак утыртмалары, агачлар һәм ботаклар 1 метрдан артмаган кисәкләргә киселергә тиеш. Агач ботаклары кәүсәләрдән Аерылган.
197. Бункерларга төзелеш чүп-чарын, биналарны һәм корылмаларны сүтүдән калган чүп-чарны урнаштыру тыела.
198. Контейнерларга яки бункерларга урнаштыру тыелган төзелеш чүп-чарларын һәм башка төр чүп-чарны чыгару калдыкларның хуҗалары тарафыннан мөстәкыйль рәвештә яисә коммуналь хезмәтләргә үз исәбеннән полигоннарга (калдыкларны урнаштыру өчен билгеләнгән махсус җиһазландырылган корылмаларга) заявка бирү юлы белән башкарыла.

Балалар мәйданчыклары

199. Балалар мәйданчыклары төрле яшь төркемнәре өчен аерым мәйданчыклар яки яшь мәнфәгатьләре буенча зоналаштырылган комплекслы уен мәйданчыклары рәвешендә оештырыла.
Балалар мәйданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлегенә түбәндәгеләр керә: өслекнең йомшак төрләре, мәйдан өслеген газон белән тоташтыру элементлары, яшелләндерү, уен җайланмалары, эскәмияләр һәм урналар, яктырту җайланмалары.
Торак йортларның һәм җәмәгать биналарының тәрәзәләреннән мәктәпкәчә яшьтәге балалар мәйданчыклары чикләренә кадәр ара 10 метрдан да ким булмаска тиеш, кече һәм урта мәктәп яшендәге мәйданчыклар - 20 метрдан, комплекслы уен мәйданчыклары - 40 метрдан да ким булмаска тиеш, спорт-уен комплекслары - 100 метрдан да ким булмаска тиеш.
Балалар өчен уен мәйданчыклары контейнер мәйданчыкларыннан кимендә 20 метр ераклыкта урнаштырылырга тиеш.
200. Балалар мәйданчыклары:
200.1. җәй көне тигезсезлекләр ком белән күмелгән өслек планировкасы булырга тиеш;
200.2. даими рәвештә иртәнге вакытта себерергә һәм чыланырга;

200.3. буялырга, мәйданчыктагы коймаларны һәм корылмаларны елга бер тапкырдан да сирәгрәк буярга, ә ремонт-кирәк булган саен;
200.4. җәяүлеләр транзит хәрәкәтеннән, юллардан, борылыш мәйданчыкларыннан, кунак тукталышларыннан, калдыклар өчен контейнерлар урнаштыру мәйданчыкларыннан, автотранспорт чараларын даими һәм вакытлыча саклау участокларыннан аерып куелырга.
Җәрәхәтләнүдән саклану өчен мәйдан территориясендә калкып торган тамырлар яки асылынып торган тәбәнәк ботаклар, җир өстендәге иске, киселгән җиһаз калдыклары (стойкалар, фундаментлар), җиргә чуммаган металл аркылылар (кагыйдә буларак, турникларда һәм таганнарда) булу рөхсәт ителми.
Янәшәдәге территорияләрне реконструкцияләгәндә балалар мәйданчыклары территориясендә төзелеш эшләрен алып бару һәм төзелеш материалларын туплау рөхсәт ителми.
Яктырту җайланмасы, кагыйдә буларак, мәйданчык урнашкан территорияне яктырту режимында эшләргә тиеш.
Яктырту җайланмаларын 2,5 м биеклектә урнаштыру рөхсәт ителми.
Уен җиһазларын урнаштыру куркынычсызлыкның норматив параметрларын исәпкә алып башкарылырга тиеш.
201. Балалар мәйданчыкларын карап тоту һәм аларның иминлеген тәэмин итү өчен җаваплылык аларны эксплуатацияләүче затларга йөкләнә.

Спорт мәйданчыклары

202. Спорт мәйданчыклары халыкның барлык яшьтәге төркемнәре өчен физкультура һәм спорт белән шөгыльләнү өчен каралган.
Спорт мәйданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлегенә түбәндәгеләр керә: йомшак яисә газон өслек төрләре (Җәйге чорда), спорт җиһазлары.
Спорт мәйданчыклары яшелләндерелә һәм челтәрле койма белән әйләндереп алына. Яшелләндерү мәйданчыкның периметры буенча урнаштырыла, вертикаль яшелләндерүне кулланырга мөмкин. Киртәнең биеклеге 2,5-3 м, мәйданчыклар бер - берсенә тоташкан урыннарда биеклеге 1,2 м дан да ким түгел.
Спорт җиһазлары спорт, физкультура мәйданчыкларында яисә рекреацияләр составында махсус җиһазландырылган җәяүлеләр коммуникацияләрендә (сәламәтлек сукмакларында) урнаштырыла. Махсус физкультура снарядлары һәм тренажерлар рәвешендәге спорт җиһазлары заводта ясалырга да, махсус эшкәртелгән өслеге җәрәхәтләнмәслек (ярыклар, тишекләр булмау һ.б.) бүрәнәләрдән һәм борыслардан ясалырга да мөмкин.
Урнаштырганда сертификацияләнгән җиһаз каталогларына таянырга кирәк.

Ял итү мәйданчыклары

203. Торак төзелеше территориясендә тыныч ял итү һәм өлкәннәр өчен өстәл уеннары өчен ял итү мәйданчыклары оештырырга мөмкин. Торак йортларның тәрәзәләреннән тыныч ял итү мәйданчыклары чикләренә кадәр ара кимендә 10 м, шау - шулы өстәл уеннары мәйданчыклары кимендә 25 м булырга тиеш.
Ял итү мәйданчыгында төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлегенә гадәттә түбәндәгеләр керә: каты өслек төрләре, мәйданчык өслегенең газон белән туры килү элементлары, яшелләндерү, ял итү өчен эскәмияләр, эскәмияләр һәм өстәлләр, урналар (һәр эскәмиядә ким дигәндә берәр), яктырту җиһазлары.

Мәйданчыкны плитка түшәү рәвешендә проектларга тәкъдим ителә. Ял итү мәйданчыкларын һәм балалар мәйданчыкларын бергә кушканда, балалар уеннары зонасында каты өслекләр урнаштырырга ярамый.
Парк территорияләрендә чирәмдә ял итү өчен мәйданчык-болыннар оештырылырга мөмкин.

Этләр йөрү өчен мәйданчыклар

204. Этләрне йөртү мәйданчыклары билгеләнгән тәртиптә вәкаләтле органнар белән килештерелгән урыннарда урнаштырыла.
Этләр йөртү мәйданчыгы территориясендәге төзекләндерү элементлары исемлегенә төрле өслекләр, коймалар, эскәмияләр, урна, экскрементларны утильләштерү өчен контейнер, яктырту һәм мәгълүмати җиһазлар керә. Периметраль яшелләндерүне күздә тотарга киңәш ителә.
Этләрне йөртү мәйданчыклары яшеллектән азат булган гомуми файдалану территорияләрендә, көчәнеше 110 кВттан артмаган электр үткәргеч линияләре астында, беренче һәм икенче поясларны су белән тәэмин итү чыганакларының санитария зонасыннан читтә урнаштырылырга тиеш.
Торак билгеләнешендәге территорияләрдә урнаштырыла торган этләр йөртү өчен мәйданчыкларның зурлыгы 400 - 600 кв.м, башка территорияләрдә 800 кв. м га кадәр кабул ителә, төзелгән төзелеш шартларында булган территориаль мөмкинлекләрдән чыгып, мәйданчыкларның кечерәйтелгән күләме кабул ителергә мөмкин.
Мәйданчык чигеннән торак һәм җәмәгать биналарының тәрәзәләренә кадәр ара кимендә 25 метр, ә балалар учреждениеләре, мәктәпләр, балалар, спорт мәйданчыклары, ял мәйданчыклары кишәрлекләренә кадәр кимендә 40 метр булырга тиеш.
Мәйданчыкның коймасы, кагыйдә буларак, биеклеге 1,5 метрдан да ким булмаган җиңел металл челтәрдән эшләнә.койма элементлары һәм секцияләре, аның аскы кыры һәм җир арасындагы ара хайванга мәйданчыктан чыгып китәргә яки үзенә җәрәхәт ясарга мөмкинлек бирмәскә тиеш.
Мәйданчык территориясендә мәйданчыктан файдалану кагыйдәләре язылган мәгълүмат стенды урнаштырылырга тиеш.
205. Йорт хайваннары хуҗалары үз йорт хайваннарының экскрементларын үзләре җыялар һәм утильләштерәләр.
Хайваннар хуҗалары үз хайваннарының башка хайваннарга һәм кешеләргә куркыныч йогынтысын булдырмаска, шулай ук санитария нормалары нигезендә әйләнә-тирәдәгеләр өчен тынлыкны тәэмин итәргә, гамәлдәге санитария-гигиена һәм ветеринария кагыйдәләрен үтәргә тиеш.

Автостоянкалар мәйданчыклары

206. Авыл җирлеге территориясендә автостоянкаларның түбәндәге төрләре урнаша: автомобильләрне кыска вакытлы һәм озак саклау.
Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участогындагы төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлегенә түбәндәгеләр керә: каты өслек төрләре, өслекләрне бер-берсенә тоташтыру элементлары, коймалар, чүп савытлары яисә кече контейнерлар, яктырту җайланмалары, мәгълүмати җайланмалар (күрсәткечләр).

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участокларына керү юллары җәяүлеләр юлының төп юнәлешләре белән кисешмәскә тиеш.
Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участогы аша җәяүлеләр өчен транзит юллар оештыру рөхсәт ителми.
Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участогы калган территориядән кимендә 3 метр киңлектәге яшел үсентеләр полосасы белән аерып куелырга мөмкин.

Кече архитектура формалары

207. Кече архитектура формаларын урнаштыру биналар һәм корылмаларны төзү, реконструкцияләү һәм капиталь ремонтлау проект документациясенең «төзекләндерү» бүлеге, шулай ук төзекләндерү проектлары яисә эскиз тәкъдимнәре нигезендә гамәлгә ашырыла.
Кече архитектура формаларын проектлаганда һәм сайлаганда сертификацияләнгән эшләнмәләр каталогларыннан файдаланырга киңәш ителә.
Тарихи төзелеш зоналары, торак пунктның үзәк үзәге, авылның күпфункцияле үзәкләре һәм зоналары өчен кече архитектура формалары индивидуаль проект эшләнмәләре нигезендә проектланырга тиеш.
208. Кече архитектура формаларына төп таләпләр булып:
208.1. архитектура һәм ландшафт тирәлеге характерына, территорияне төзекләндерү элементларына туры килү;
208.2. материалларның югары декоратив һәм эксплуатацион сыйфатлары, тышкы мохит йогынтысын исәпкә алып, аларны озак вакыт дәвамында саклау;
208.3. конструкциянең ныклыгы, ышанычлылыгы, куркынычсызлыгы.

Җәмәгать транспортын көтү павильоннары конструкцияләре

209. Җәмәгать транспортын көтү павильоннары конструкцияләре яктырткычлар, лапаслар, эскәмияләр, чүп савытлары һәм гражданнар һәм оешмаларның белдерүләре өчен аерым щитлар белән җиһазландырылырга тиеш. Павильонда тукталышның исеме, җәмәгать транспорты маршрутларының номерлары һәм расписаниесе күрсәтелә.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары

210. Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары.
210.1. Тышкы реклама һәм мәгълүматны урнаштыру чаралары техник яктан төзек һәм эстетик яктан каралган булырга тиеш.
Тышкы мәгълүмат чаралары, учреждение такталарыннан һәм режим табличкаларыннан тыш, Саба муниципаль районы Башкарма комитеты белән килештерелгән паспорт нигезендә һәм аның нигезендә урнаштырыла һәм файдаланыла.
Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары ияләре аларның тиешле торышын тәэмин итәләр, аларны вакытында ремонтлыйлар һәм тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштыру урынын җыештыралар.
Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чараларын реклама яки мәгълүмати хәбәр урнаштырмыйча урнаштыру һәм эксплуатацияләү, мәгълүмат кырын зарарлау, шулай ук тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын полиэтилен пленка һәм башка материаллар белән ябыштыру рөхсәт ителми.

Реклама яки мәгълүмати конструкция хуҗасы монтаждан (демонтаждан) соң өч тәүлек эчендә территорияне төзекләндерүне һәм (яисә) фасадның тышкы күренешен торгыза.
Тышкы реклама һәм мәгълүматны урнаштыру чаралары, аларда фундамент блогы булганда, фундамент блогы белән бергә демонтажланырга тиеш.
Тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын беркеткәндә корылмаларга һәм объектларның бизәлешенә зыян килергә, шулай ук аларның бөтенлеген, ныклыгын һәм тотрыклылыгын киметергә ярамый.
Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чараларын тиешенчә карап тотмаган, җир кишәрлеген һәм аның тирәсендәге территорияне җыештырган һәм санитар карап тоткан өчен тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары хуҗалары җаваплы.
210.2. Реклама конструкцияләренең тышкы кыяфәтенә һәм урнаштыру урынына карата таләпләр җирле үзидарә органының аерым карары белән билгеләнә.
210.3. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары түбәндәге төрләрдә булырга мөмкин:
- дивар конструкциясе;
- декоратив панно;
консоль конструкциясе;
- түбә конструкциясе;
- витрина конструкциясе;
- оештыру тактасы;
- режим табличкасы;
модульле конструкция;
- күләм-киңлек композициясе;
- калкан конструкциясе;
- флаг композициясе;
- махсуслаштырылган конструкция.
210.4. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларына карата гомуми таләпләр.
210.4.1. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларын проектлау, әзерләү һәм урнаштыру төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарихи һәм мәдәни ядкарьләр), аларны саклау һәм куллану турындагы Россия Федерациясе законнары таләпләре нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.
210.4.2. Тышкы мәгълүмат чараларындагы мәгълүмат Россия Федерациясенең дәүләт теле һәм Татарстан Республикасының дәүләт телләре турындагы законнар таләпләрен үтәгән килеш урнаштырылырга тиеш.
Ике һәм аннан да күбрәк тел кулланылган очракта текстлар эчтәлеге һәм техник бизәлеше буенча бертөрле булырга, дөрес һәм аңлаешлы итеп башкарылырга тиеш.
210.4.3. Мәгълүмати конструкция хуҗасы куркынычсызлык кагыйдәләрен бозган өчен, шулай ук мәгълүмати конструкцияләрне монтажлау һәм эксплуатацияләү шартларын бозган очракта төзексезлекләр һәм авария хәлләре өчен җаваплы.
210.4.4. Тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру рөхсәт ителми:
1) күпфатирлы торак йортларның фасадларында:
жил торак биналар чикләрендә, беренче һәм икенче катлар арасында урнашкан конструкцияләрдән тыш, турыдан-туры торак булмаган бина өстендә;

- торак йортның габаритларында аның чикләреннән чыгып торган 1,5 метрдан артмаган һәм мәгълүмати конструкция урнаштыручы зат билгән, беренче һәм икенче катлар арасында, билгән торак булмаган бина өстендә урнаштырылган конструкцияләрдән тыш, төзелгән торак булмаган биналар чикләреннән читтә;
-тәрәзә һәм ишек уемнарын, шулай ук витражларны һәм витриналарны, шул исәптән, әлеге Кагыйдәләрдә каралган очраклардан тыш, төзеп куелган-янкормалы бүлмәләрдә тулысынча яки өлешчә ябу рәвешендә;
- лоджияләрнең, балконнарның киртәләү конструкцияләрендә, әгәр бу керү төркеменең проект тәкъдиме белән каралмаган булса;
- бер керү урыны булганда бердән артык конструкция.
2) торак булмаган биналарның фасадларында:
- биш каттан артык биеклектәге биналарда вертикаль консоль конструкцияләре;
- әлеге Кагыйдәләрдә каралган очраклардан тыш, икенче кат тәрәзәләренең аскы дәрәҗәсеннән югарырак;
3) керү төркемнәренең фризларында, козырекларында:
бер керү урыны булганда бердән артык конструкция;
яктылык тартмалары, фон конструкцияләре рәвешендә , бер керү урыны булган керү төркеме фризында урнаштырылганнарыннан тыш;
4) гомуми мәйданы 400 кв. м дан артыграк булган, мондый объект проектында каралмаган административ-офис, сәүдә, мәдәни-күңел ачу, спорт объектларында;
5) индивидуаль яисә күпфатирлы торак йортлар территориясендә аерым торган конструкцияләр рәвешендә;
6) биналарны ябу һәм ябу уемнарын, витриналарны, тәрәзәләрне, аркаларны пыялалау, архитектура детальләре һәм декоратив-сәнгати бизәү, суперграфика, әлеге Кагыйдәләрдә каралган очраклардан тыш;
7) фасадның архитектура үзенчәлекләрен исәпкә алмыйча;
8) эркерларда, колонналарда, пилястраларда, балконнарда;
9) мемориаль такталардан 2,0 метрдан да якынрак ераклыкта;
10) адреслы атрибутиканы каплый торган (урам исемнәре һәм йорт номерлары күрсәткечләре);
11) биеклеге 2 каттан арткан биналарның саңгырау торцларында;
12) алмаш мәгълүмат белән, декоратив паннолардан, модуль конструкцияләрдән, шулай ук автозаправка станцияләрендәге күләм-киңлек композицияләре рәвешендәге конструкцияләрдән, банк операцияләрен гамәлгә ашыручы оешмалар өчен щитлы, витриналы, консоль конструкцияләреннән тыш;
13) «кулланучылар хокукларын яклау турында» Федераль законның 9 статьясы нигезендә мәҗбүри булмаган мәгълүматны (оешманың фирма исеме (исеме), аның урнашкан урыны (адресы) һәм эш режимы турында мәгълүмат), атап әйткәндә, товарлар һәм хезмәт күрсәтүләр юнәлешләрен, исемлекләрен, биналарны арендалау, сату турындагы мәгълүматны, вывескалардан тыш, күрсәтү киртәдә яки бинада модуль конструкцияләр, шулай ук Калкан һәм витрина конструкцияләре рәвешендә;
14) текст мәгълүматыннан башка сурәтләр генә булган;
15) фасадның архитектура фоны белән төсе буенча ярашмый торган;
16) ачык яктырту ысулын кулланып;
17) тукыма материаллар, флаг композицияләреннән тыш, шулай ук озынлыгы 6,0 м дан артык булган яктылык тартмалары рәвешендәге дивар конструкцияләре кулланып;

18) мәгълүмат конструкциясенең бер төрен кулланып, мәгълүматны кабатлый торган:
- Россия Федерациясенең дәүләт теле һәм Татарстан Республикасының дәүләт телләре турындагы законнар таләпләрен үтәү нигезендә башкарылган мәгълүмат;
- берничә урам киселешендә яисә ике урам арасында урнашкан территориядә урнашкан бинаның һәр фасадына урнаштырыла торган мәгълүмат;
- автозаправка станцияләре фасадларына урнаштырыла торган мәгълүмат;
19) кабартыла торган конструкцияләр, штендерлар рәвешендә;
20) төзеп куелган-янкормалы бүлмәләрнең (тамбурларны да кертеп) түбәсенең (парапетының, фризының)өске тамгасыннан югарырак;
21) телефон номерларын, сайтларны, электрон почта адресларын күрсәтеп.
210.5. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларының аерым төрләренә таләпләр.
210.5.1. Дивар конструкциясе – биналарның, стационар булмаган сәүдә объектларының тышкы өслегенә, фризларына, козырекларына, фронтоннарына керү яисә тәрәзәләр (витриналар) өстендә, тәрәзәләр арасында дивар өслегеннән 0,2 метрдан да артмаган аралыкта фонлы яисә фонсыз конструкция, яктылык тартмасы рәвешендә урнаштырыла торган, беркетү элементларыннан, текстлы мәгълүматны үз эченә алган мәгълүмат кырыннан гыйбарәт булган мәгълүмати конструкция, декоратив элементлар, һәм (яисә) билгеләр, йә стена өслегенә турыдан-туры төшерелгән сурәт.
Дивар конструкцияләрен урнаштыру рөхсәт ителми:
1) бинаның, стационар булмаган сәүдә объектының катлары тәрәзәләре арасындагы дивар биеклегенең 2/3 өлешеннән артыграк булган;
2) аркалы тәрәзәләр булганда, бинаның, стационар булмаган сәүдә объектының катлары арасындагы тәрәзәләр арасындагы стенаның биеклеге биеклегенең 1/2 өлешеннән артыграк булган;
3) текст мәгълүматының биеклеге Фриз биеклегенең 2/3 өлешеннән артыграк (шул исәптән эчке-янкормалы бүлмәләр);
4) бер катлы биналарда (шул исәптән янкормалы биналарда), керү төркемнәрендә, фризда урнаштырыла торган яктылык тартмалары, фон конструкцияләре рәвешендәге стационар булмаган сәүдә объектларында Фриз биеклегеннән азрак яисә күбрәк булган;
5) бинаның, стационар булмаган сәүдә объектының фронтон биеклегеннән 1/2 дән артыграк биеклектәге;
6) козырегында биеклеге 0,5 м дан артып киткән;
7) фасад озынлыгының 70% тан артыграк озынлыгына;
8) беренче кат чикләрендә биеклеге 0,5 м дан артыграк, уемнар арасында урнашканда 50% тан артыграк һәм биеклеге 1,5 м дан артыграк булган стена, почмак участокларында 50% тан артыграк стена;
9) башка телләрдә әлеге Кагыйдәләрдә билгеләнгән конструкция озынлыгының 50% тан артыграгына арттырылган озынлыктагы мәгълүматны кулланганда;
10) төрле телләрдәге язуларның тиңдәш булмаган үлчәмнәрен һәм шрифтларын кулланып;
11) беренче, цоколь яисә подвал катларының тышкы стеналары өслегенә урнаштырганда, стена конструкциясенең аскы кырыена кадәр җир өсте тигезлегеннән 0,6 м дан түбәнрәк;

12) уемнар булганда, тоташ пыяла, Фриз, фронтон булмаганда, икенче каттан югарырак, тәрәзәара стенаның биеклеге конструкция урнаштыру күздә тотыла торган тәрәзә уемының ике биеклегеннән артып киткән очраклардан тыш;
13) икенче каттан югарырак тоташ пыялада урнаштырганда бердән артык конструкция күләмендә;
14) бер-берсе өстендә фоновый конструкцияләр һәм яктылык тартмалары рәвешендә, әлеге Кагыйдәләрдә каралган очраклардан тыш;
15) өслеге бинаның, стационар булмаган сәүдә объектының, керү төркеменең, козырекларның стенасына параллель булмаган фризда фоновый конструкцияләр һәм яктылык тартмалары рәвешендә;
16) бинада, стационар булмаган сәүдә объектында Фриз төсеннән аерылып торган фон конструкцияләре фоны төсен кулланып;
17) беренче кат уемнары арасында яисә беренче каттан түбәнрәк урнаштырганда фоновый конструкцияләр һәм яктылык тартмалары рәвешендә;
18) алмаш мәгълүмат белән;
19) стена конструкцияләренең башка төрләрен куллануны күздә тоткан биналарның фасадларында стена өслегенә турыдан-туры төшерелгән сурәт белән;
20) мәгълүматны тапшыруның динамик ысулын кулланып;
21) фронтонда, өске каттагы фризда шушы бинада конструкцияне уйланылган урнаштыру урыны өстендә урнаштырылган, гамәлдә булу вакыты тәмамланмаган рөхсәт (килештерү) нигезендә билгеләнгән түбә конструкциясе булганда, стена конструкциясе белән бердәй мәгълүмати эчтәлекле (бер эшчәнлек турында гомуми мәгълүмат)берләштерелгән түбә конструкциясеннән тыш;
22) түбә яссылыгын бина диварыннан, стационар булмаган сәүдә объектыннан аерып торучы кәрниз дәрәҗәсеннән югарырак, кәрниз дәрәҗәсеннән алып иңкел түбә тимераягына кадәр биеклек 3,0 м дан кимрәк;
23) түбә яссылыгын бина диварыннан, стационар булмаган сәүдә объектыннан аерып торучы кәрниз дәрәҗәсеннән бердән артык конструкция күләмендә югарырак.
210.5.2. Декоратив панно-гомуми мәйданы 1500 кв. метрдан артыграк булган сәүдә-офис, мәдәни-күңел ачу, җитештерү, склад һәм спорт билгеләнешендәге аерым объектларның фасадларында гына урнаштырыла торган мәгълүмати конструкция.
Әлеге конструкциянең мәгълүмат кыры каты яисә тукыма нигезендә эшләнергә, мәгълүмат кыры белән каркасның тоташкан урыннары яшерелергә һәм декоратив бизәлгән кырыйлары (шул исәптән багет, нәфис декор элементлары) булырга тиеш.
Декоратив панноларны урнаштыру рөхсәт ителми:
1) беренче кат дәрәҗәсеннән түбәнрәк;
2) ишек һәм тәрәзә уемнары арасында, витриналардан тыш;
3) эчке яктыртусыз баннер тукыма кулланып;
4) мәгълүматны тапшыруның динамик ысулын кулланып.
210.5.3. Консоль конструкциясе-бинаның, стационар булмаган сәүдә объектының фасады яссылыгына туры почмак астында урнаштырыла торган мәгълүмати конструкция, почмак участокларында, стенаның тышкы өслегенең композицион күчәрләре буенча кече конструкцияләр рәвешендә локальләштерелгән.

Консоль конструкцияләрен урнаштыру рөхсәт ителми:
1) биеклеге һәм озынлыгы 1,0 м дан артыграк;
2) фасад өслегеннән 0,2 м дан артыграк ераклыкта;
3) бер - берсеннән 10 м га якынрак ераклыкта;
4) фасад кырыеннан 0,2 м дан артыграк һәм җир өсте тигезлегеннән конструкциянең аскы кырына кадәр 2,5 м дан кимрәк ераклыкта;
5) бинага керү урыннары өстендә;
6) мәгълүматны тапшыруның динамик ысулын кулланып, банк операцияләрен гамәлгә ашыручы оешмалар өчен консоль конструкцияләреннән тыш.
210.5.4. Түбә конструкциясе-әлеге бинаның гомуми мәйданының 100% занимает биләгән оешма тарафыннан яссы түбә (парапет) өске тамгасыннан тулысынча югарырак яки бинаның, стационар булмаган сәүдә объектының иңкү түбәсенең өске тамгасыннан (тимерояктан) югарырак урнаштырыла торган эчке яктыртулы яктылык хәрефләре һәм символлары (логотиплар, цифрлар, билгеләр, нәфис элементлар) рәвешендәге күләмле мәгълүмати конструкция . :
Түбә конструкцияләрен урнаштыру рөхсәт ителми:
1) текст мәгълүматының биеклеге:
- 0,5 метрдан артык-бер катлы биналар, стационар булмаган сәүдә объектлары өчен;
- 2,0 метрдан артык-2-5 катлы биналар өчен;
- 2,5 метрдан артык - 6-9 катлы биналар өчен;
- 3,0 метрдан артык - 10-15 катлы биналар өчен;
- 4,0 метрдан артык - 16 һәм аннан да күбрәк катлы биналар өчен;
- биеклек буенча чикләүләрсез-төзелеш мәйданы 15 мең кв. м дан артык булган эре сәүдә үзәкләре биналары өчен;
2) озынлык белән:
- фасадны туры тәмамлау озынлыгының 1/2 өлешеннән артыграк, алар фасадка карата урнаштырылган;
- фасадның (парапетның)төгәлләү өлешенең биеклекләре аерылганда төгәлләү фрагменты озынлыгының 2/3 өлешеннән артыграк;
3) күпфатирлы торак йортларда;
4) бинада, стационар булмаган сәүдә объектында бердән артык, Россия Федерациясе дәүләт теле һәм Татарстан Республикасы дәүләт телләре турындагы законнар таләпләре нигезендә башкарылган кабатлана торган мәгълүматлы конструкцияләрдән тыш;
5) әлеге бинада гамәлдә булу вакыты чыкмаган рөхсәт нигезендә билгеләнгән түбә җайланмасы рәвешендәге реклама конструкциясе булганда;
6) әлеге бинада рөхсәт (килештерү) нигезендә, гамәлдә булу вакыты чыкмаган очракта, вертикаль тәртиптә, фронтонда, өске каттагы фризда стена конструкциясе булганда, түбә конструкциясе белән бердәй мәгълүмати эчтәлек белән берләштерелгән стена конструкциясеннән тыш (бер эшчәнлек турында гомуми мәгълүмат);
7) алмаш мәгълүмат белән;
8) мәгълүматны тапшыруның динамик ысулын кулланып;
9) өстәмә символларның (логотипларның, цифрларның, билгеләрнең, нәфис элементларның) биеклеге текст мәгълүмат биеклегенең 1/3 өлешеннән артыграк.
210.5.5. Витрина конструкциясе - бинада, стационар булмаган сәүдә объектында витрина пыяласының, тәрәзә уемының эчке ягында урнаштырыла

торган, каркастан, декоратив бизәлгән мәгълүмат кырыннан, асылма элементлардан торган, тәрәзә уемы мәйданының 1/4 өлешен генә биләгән фоновый конструкция яисә яктылык тартмасы рәвешендәге мәгълүмати конструкция (витрина пыяласының биеклеге һәм витрина пыяласының яртысы озынлыгы буенча).
Витрина конструкцияләрен урнаштыру рөхсәт ителми:
1) Мәйданы 2,0 кв. м дан кимрәк булган тәрәзә уемында;
2) витрина пыяласыннан витрина конструкциясенә кадәр ара бина ягыннан 0,15 м дан кимрәк;
3) тәрәзә тышчасы әгъзаларын исәпкә алмыйча;
4) витриналарның пыяла өслеген буяу һәм декоратив пленкалар белән каплау рәвешендә;
5) витриналарның пыялаларын яктылык тартмалары белән алыштыру юлы белән;
6) мәгълүматны тапшыруның динамик ысулын кулланып;
7) витрина корылмалары арасында 1,5 м дан кимрәк ераклыкта.
210.5.6. Учреждение тактасы, режим табличкасы – «кулланучылар хокукларын яклау турында» Федераль законның 9 статьясы нигезендә күрсәтелүе мәҗбүри булган, барлык оештыру-хокукый рәвешләренә, индивидуаль эшкуарга бәйсез оешманың фирма исеме (исеме), аларның урнашу урыны (адресы) һәм эш режимы турындагы мәгълүматны кулланучыларга җиткерү өчен билгеләнгән, бинада, стационар булмаган сәүдә объектында яисә төп керү урыныннан уң якта һәм (яисә) сул якта яисә керү төркемнәренең пыяласында (режим табличкасы).
Учреждение тактасына, режим табличкасына урнаштырыла торган мәгълүмат Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә дә кулланучыларга җиткерелергә тиеш.
Учреждение тактасын, режим табличкасын урнаштыру рөхсәт ителми:
1) озынлыгы 0,6 м дан артыграк һәм биеклеге 0,8 м дан артыграк булган (оештыру тактасы);
2) озынлыгы 0,4 м дан артыграк һәм биеклеге 0,6 м дан артыграк (режим табличкасы);
3) озынлыгы 0,6 м дан артыграк һәм биеклеге 0,4 м дан артыграк (трафарет печать салу ысулы белән керү төркемнәренең пыяласына урнаштырыла торган режим табличкасы);
4) барлык оештыру-хокукый рәвешләрдәге бер оешма өчен икедән артыграк, бер бинада, стационар булмаган сәүдә объектында, коймада бер индивидуаль эшкуар өчен;
5) үлчәмнәре буенча аерылып торучы, конструкция әзерләнгән материаллары буенча бертөрле булмаган;
6) керү төркемнәренең (ишекләрнең) трафарет басу ысулы белән ясалган пыяласында бердән артыграк;
7) яктырткыч кулланып, киртәдәге элмә такталардан тыш;
8) фонсыз конструкцияләр рәвешендә;
9) керү юлының бер ягында икедән артыграк;
10) киртәләү секциясеннән читтә;
11) төзелеш, үтә күренмәле киртәләрдә, баскычлар, балконнар, лоджияләр киртәләрендә;
12) җәмәгать туклануының стационар предприятиеләре каршындагы сезонлы кафеларның киртәләү конструкцияләрендә;

13) киртә дәрәҗәсеннән югарырак;
14) мәгълүматны тапшыруның динамик ысулын кулланып.
210.5.7. Модульле конструкция - оештыру-хокукый формасына карамастан, бер бинада берничә оешма, шәхси эшмәкәрләр бердәм блокка берләштерелгән модульләр рәвешендә урнаштырылган очракта кулланыла торган вывесканың бер төре, ул бинада, киртәдә яки ул урнашкан җир кишәрлегендә яки бинаны эксплуатацияләү өчен бирелгән җир кишәрлегендә урнаштырыла.парковка урыннарын оештыру аңа.
Модульле конструкция түбәндәгечә урнаштырылырга мөмкин::
- декоратив панно;
консоль конструкциясе;
- вывескалар, режим табличкалары, керү группаларының пыяласында ясалганнарыннан тыш;
-эре форматтагы күләм-киңлек композициясе.
Әлеге пунктта каралган үзенчәлекләрне саклап, модульле конструкцияләргә мәгълүмати конструкциянең тиешле төре өчен билгеләнгән таләпләр кагыла.
Модульле конструкцияләр урнаштыру рөхсәт ителми:
1) биеклеге 6,0 м дан артыграк һәм 2,0 м дан кимрәк булган (консоль конструкциясе);
2) биеклеге биш каттан арткан биналарда (консоль конструкциясе);
3) күпфатирлы торак йортларның фасадларында, кушып төзелгән-янкормалы биналардан тыш (консоль конструкциясе);
4) модульле элементларның мәгълүмат кырын әзерләүнең төрле материалларыннан һәм бер блокта һәм бер бинада яктырту ысулларыннан файдаланып;
5) Бер конструкциядә өч модуль элементтан кимрәк булган;
6) декоратив панно рәвешендәге модульле конструкция булганда консольле;
7) кронштейн рәвешендәге модуль конструкциясе булганда декоратив панно рәвешендә;
8) бер бинада бер конструкция рәвешендә икедән артык блок;
9) биеклеге һәм озынлыгы 1,5 м дан артык (учреждение тактасы, режим табличкасы);
10) урнаштырыла торган стенаның озынлыгы озынлыгының 2/3 тән артыграк (учреждение тактасы, режим табличкасы);
11) керү урынының бер ягында бердән артык (учреждение тактасы, режим табличкасы).
210.5.8. Күләм-киңлек композициясе - кече (биеклеге 6,0 м дан артмаган) яки эре (6,0 м дан артмаган) форматта индивидуаль башкарылышта эшләнгән, фундаменттан, нейтраль төсләр материалы (соры, көрән, графит, кара, көрән һ.б.) белән тышланган каркастан торган аерым торучы декоратив-мәгълүмати конструкция, анда оешманың фирма исеме, ә 1500 кв. м. дан артык мәйданлы биналар, корылмалар өчен - бренд.
Күләм-киңлек композицияләрен урнаштыру рөхсәт ителми:
1) оешма, индивидуаль эшкуар бинасы һәм урнашу урыны урнашкан милекчегә, хуҗага, файдаланучыга караган җир кишәрлеге, шулай ук аннан файдалану яисә парковка урыннары оештыру өчен бирелгән җир кишәрлеге чикләреннән читтә;
2) фундаментны декоратив бизәүдән башка тирәнәйтүнең техник мөмкинлеге булмаган очракларда;

3) гамәлдәге төзелеш, янгын сүндерү һәм санитария нормаларын һәм кагыйдәләрен исәпкә алып башкарылган территорияне төзекләндерү бинасының проект карары белән нигезләнмичә, бер җир кишәрлеге чикләрендә бердән артык йә башка аерым торучы мәгълүмати конструкция булганда;
4) җир кишәрлегенең мондый объект проектында каралмаган чикләрендә бердән артык йә башка аерым торучы мәгълүмат конструкциясе булганда;
5) стационар булмаган сәүдә объекты, индивидуаль яисә күпфатирлы торак йорт били торган җир кишәрлеге чикләрендә;
6) конструкция фундаментыннан бина фундаментына кадәр 6,0 м дан якынрак ераклыкта;
7) тротуарларда һәм җәяүлеләр юлларында, юлларда, автомобильләрне парковкалау һәм кую өчен билгеләнгән урыннарда;
8) яшел утыртмалар (агачлар, куаклар)урынына;
9) фундаменты тирәнәйтелгән агач кәүсәләреннән 5,0 м дан да якынрак булган агачлар;
10) әзерләгәндә профнастил, тукылган материаллар кулланып;
11) алмаш сурәте булган мәгълүмат өслекләрен, шулай ук медиа-экраннар белән берләштерелгән мәгълүмат өслекләрен урнаштырып, кече форматта;
12) мәгълүмат кырында фотосурәт белән;
13) гомуми мәйданы 5000,0 кв. м дан кимрәк булган биналар өчен эре форматлы, автозаправка станцияләреннән тыш;
14) мәгълүматны тапшыруның динамик ысулын кулланып, медиа-экраннардан, ягулыкка бәяләр турында мәгълүмат булган автозаправка станцияләре стелаларыннан тыш;
15) гомуми мәйданы 1500 кв.метрдан артыграк булган биналар, корылмалар өчен бренд кулланмыйча.
210.5.9. Щитлы конструкция-эчке яисә тышкы яктырткычлы, биеклеге 4,0 м дан артмаган, фундаменттан, каркастан, декоратив элементлардан, каты нигездә 6,0 кв. м дан артмаган мәгълүмат кырыннан торган аерым торучы мәгълүмати конструкция.
Калкан конструкцияләрен урнаштыру рөхсәт ителми:
1) оешма, индивидуаль эшкуар бинасы һәм урнашу урыны урнашкан милекчегә, хуҗага, файдаланучыга караган җир кишәрлеге, шулай ук аннан файдалану яисә парковка урыннары оештыру өчен бирелгән җир кишәрлеге чикләреннән читтә;
2) фундаментны декоратив бизәүдән башка тирәнәйтүнең техник мөмкинлеге булмаган очракларда;
3) гамәлдәге төзелеш, янгын сүндерү һәм санитария нормаларын һәм кагыйдәләрен исәпкә алып башкарылган территорияне төзекләндерү бинасының проект карары белән нигезләнмичә, бер җир кишәрлеге чикләрендә бердән артык йә башка аерым торучы мәгълүмати конструкция булганда;
4) җир кишәрлегенең мондый объект проектында каралмаган чикләрендә бердән артык йә башка аерым торучы мәгълүмат конструкциясе булганда;
5) стационар булмаган сәүдә объекты, индивидуаль яисә күпфатирлы торак йорт били торган җир кишәрлеге чикләрендә;
6) конструкция фундаментыннан бина фундаментына кадәр 6,0 м дан якынрак ераклыкта;
7) тротуарларда һәм җәяүлеләр юлларында, юлларда, автомобильләрне парковкалау һәм кую өчен билгеләнгән урыннарда;

8) яшел утыртмалар (агачлар, куаклар)урынына;
9) фундаменты тирәнәйтелгән агач кәүсәләреннән 5,0 м дан да якынрак булган агачлар;
10) әзерләгәндә профнастил, тукылган материаллар кулланып;
11) мәгълүмат конструкциясен декоратив-сәнгати бизәмичә;
12) гомуми файдаланудагы территория чикләрен билгеләүче торган кызыл сызык белән чиктәш җир кишәрлеге чигеннән 6,0 м якынрак ераклыкта;
13) мәгълүматны тапшыруның динамик ысулын кулланып.

210.5.10. Флаг композициясе-нигездән, бер яки берничә флагштоктан һәм йомшак тукымадан (мәгълүмат кырларыннан) торган аерым торучы мәгълүмати конструкция.

Флаг композицияләрен урнаштыру рөхсәт ителми:
1) оешма, индивидуаль эшкуар бинасы һәм урнашу урыны урнашкан милекчегә, хуҗага, файдаланучыга караган җир кишәрлеге, шулай ук аннан файдалану яисә парковка урыннары оештыру өчен бирелгән җир кишәрлеге чикләреннән читтә;
2) фундаментны декоратив бизәүдән башка тирәнәйтүнең техник мөмкинлеге булмаган очракларда;
3) гамәлдәге төзелеш, янгын сүндерү һәм санитария нормаларын һәм кагыйдәләрен исәпкә алып башкарылган территорияне төзекләндерү бинасының проект карары белән нигезләнмичә, бер җир кишәрлеге чикләрендә бердән артык йә башка аерым торучы мәгълүмати конструкция булганда;
4) җир кишәрлегенең мондый объект проектында каралмаган чикләрендә бердән артык йә башка аерым торучы мәгълүмат конструкциясе булганда;
5) стационар булмаган сәүдә объекты, индивидуаль яисә күпфатирлы торак йорт били торган җир кишәрлеге чикләрендә;
6) конструкция фундаментыннан бина фундаментына кадәр 6,0 м дан якынрак ераклыкта;
7) тротуарларда һәм җәяүлеләр юлларында, юлларда, автомобильләрне парковкалау һәм кую өчен билгеләнгән урыннарда;
8) яшел утыртмалар (агачлар, куаклар)урынына;
9) фундаменты тирәнәйтелгән агач кәүсәләреннән 5,0 м дан да якынрак булган агачлар;
10) киңлеге буенча флагштоклар арасындагы арадан артып киткән мәгълүмат кыры габаритлары белән.

210.5.11. Махсуслаштырылган конструкция – халыкны яклау һәм иминлекне тәэмин итү өлкәсендәге социаль әһәмияткә ия мәгълүмат, шулай ук спорт, мәдәни-массакүләм чаралар турында халыкка хәбәр итү өчен билгеләнгән аерым торучы мәгълүмати конструкция, ул фундаменттан, нейтраль төсләр материалы белән тышланган каркастан, видеосурәтләр күрсәтергә мөмкинлек бирә торган электрон экран рәвешендәге мәгълүмат кырыннан, зур сәүдә һәм спорт, мәдәни-күңел ачу комплексларының 3 гектардан артык мәйданлы җир кишәрлекләрендә урнаша.

Махсуслаштырылган конструкцияләрне урнаштыру рөхсәт ителми:
1) оешма, индивидуаль эшкуар бинасы һәм урнашу урыны урнашкан милекчегә, хуҗага, файдаланучыга караган җир кишәрлеге, шулай ук аннан файдалану яисә парковка урыннары оештыру өчен бирелгән җир кишәрлеге чикләреннән читтә;
2) фундаментны декоратив бизәүдән башка тирәнәйтүнең техник мөмкинлеге булмаган очракларда;

3) гамәлдәге төзелеш, янгын сүндерү һәм санитария нормаларын һәм кагыйдәләрен исәпкә алып башкарылган территорияне төзекләндерү бинасының проект карары белән нигезләнмичә, бер җир кишәрлеге чикләрендә бердән артык йә башка аерым торучы мәгълүмати конструкция булганда;
4) җир кишәрлегенең мондый объект проектында каралмаган чикләрендә бердән артык йә башка аерым торучы мәгълүмат конструкциясе булганда;
5) стационар булмаган сәүдә объекты, индивидуаль яисә күпфатирлы торак йорт били торган җир кишәрлеге чикләрендә;
6) конструкция фундаментыннан бина фундаментына кадәр 6,0 м дан якынрак ераклыкта;
7) тротуарларда һәм җәяүлеләр юлларында, юлларда, автомобильләрне парковкалау һәм кую өчен билгеләнгән урыннарда;
8) яшел утыртмалар (агачлар, куаклар)урынына;
9) фундаменты тирәнәйтелгән агач кәүсәләреннән 5,0 м дан да якынрак булган агачлар;
10) әзерләгәндә профнастил, тукылган материаллар кулланып.

VI. Коммуникацияләр төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә җир эшләрен башкаруга төп таләпләр

211. Җир асты коммуникацияләрен салу, реконструкцияләү яки ремонтлау, свайлар һәм шпунт салу, электр тапшыру, элемтә, яктырту линияләре терәкләрен урнаштыру (алмаштыру), җирне планлаштыру, инженерлык эзләнүләрендәге эшләр һәм башка эшләр) белән бәйле эшләр бары тик язма рөхсәт (производствога ордер) булганда гына башкарыла.җир эшләре), Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы башкарма комитеты тарафыннан бирелгән.
212. Торак пункт территориясен төзекләндерүгә бәйле Җир, төзелеш һәм ремонт эшләрен оештыру һәм үткәрү тәртибе, җир эшләрен башкаруга ордер рәсмиләштерү һәм алу Саба муниципаль районы җирле үзидарә органнарының билгеләнгән хокукый актлары таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.
213. Агач һәм куакларны кисәргә, ябалдашларга яисә утыртырга кирәк булганда, билгеләнгән тәртиптә җирлек Башкарма комитетының агачларны кисүгә, ябалдашларга яисә утыртуга рөхсәтен рәсмиләштерергә кирәк.
214. Торак пункт юллары буйлап хәрәкәтне вакытлыча чикләү яисә туктату авыл җирлеге Башкарма комитетының вәкаләтле органы тарафыннан бирелә торган рөхсәт нигезендә, юлның ике ягында да заказчылар һәм эшләр башкаручылар, эш сроклары, әйләнеп чыгуның мөмкин булган маршрутлары турында барлык кирәкле белешмәләрне үз эченә алган мәгълүмат щиты урнаштыру мәҗбүри рәвештә гамәлгә ашырыла. Күрсәтелгән щитның рәвеше һәм эчтәлеге рөхсәт бирү буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең тиешле административ регламенты белән билгеләнә.
215. Коммуникацияләрне төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә вакыты чыккан ордерлар буенча җир эшләрен башкару ирексез дип таныла.

VII. Уңайлы мохиткә аерым таләпләр

216. Торак мохитне төзекләндерү объектларын, урамнарны һәм юлларны, мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларын проектлаганда, өлкәннәр һәм инвалидлар өчен торак пунктлар мохитеннән файдалану мөмкинлеген, бу объектларны картлар һәм инвалидлар хәрәкәтенә ярдәм итә торган элементлар һәм техник чаралар белән тәэмин итүне күз алдында тотарга киңәш ителә. Өлкән яшьтәге затларның һәм инвалидларның хәрәкәтенә ярдәм итә торган техник чараларны һәм җиһазларны проектлау, төзү, урнаштыруны заказчы яңа төзелештә расланган проект документациясе нигезендә башкарырга тәкъдим итә.

VIII. Милекчеләрнең катнашу тәртибе биналар (алардагы урыннар) һәм корылмалар тирә-яктагы территорияләрне төзекләндерүдә

217. Авыл җирлеге һәм торак пунктлары территорияләренең тиешле санитар торышын тәэмин итү, әйләнә-тирә мохитне авыл җирлеге территориясен пычратудан саклау һәм яклау чараларын гамәлгә ашыру максатларында аларны җыештыру һәм санитар карау өчен хуҗалык итүче субъектларга һәм физик затларга янәшәдәге территорияләр буларак беркетелә.
218. Территорияләрне (җир кишәрлекләрен) җыештыру, чистарту һәм санитар карап тоту эшләрен башкару бурычлары, әгәр законда яисә шартнамәдә башкасы каралмаган булса, барлык оештыру-хокукый рәвешләрдәге физик һәм юридик затларга түбәндәге тәртиптә йөкләнә:
218.1. идарәче оешмалар-күпфатирлы йортларның йорт яны территориясе, шулай ук күпфатирлы йорт территориясе каршындагы җир кишәрлеге төп фасад ягыннан 10 м радиуста йә урамның машина йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);
218.2. социаль өлкә учреждениеләре (мәктәпләр, мәктәпкәчә учреждениеләр, мәдәният, сәламәтлек саклау, физкультура һәм спорт учреждениеләре) - бирелгән җир кишәрлеге чикләрендәге территорияләр, шулай ук учреждение территориясе алдындагы җир кишәрлеге төп фасад ягыннан 10 м радиуста йә урамның машина йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта) башка яклардан - 10 м радиуста;
218.3. күпфатирлы торак йортларда төзелгән торак булмаган биналардан файдаланучы затлар, идарәче оешма белән шартнамә булмаган очракта, янәшәдәге территорияне – биналарның бөтен озынлыгы буенча, киңлеге буенча – 10 м ераклыкта йә машина йөрү өлеше бордюрына кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта) җыештыралар.;
218.4. барлык милек рәвешләрендәге сәнәгать предприятиеләре һәм оешмалары - аларга керү юллары, тротуарлар, аларга тоташкан коймалар, санитар-саклау зоналары. Предприятиеләрнең санитар-яклау зоналары гамәлдәге санитария кагыйдәләре һәм нормалары таләпләре нигезендә билгеләнә;
218.5. төзүче-гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре нигезендә 50 м радиустагы төзелеш мәйданчыкларының янәшәдәге территорияләре һәм аларга 50 м радиустагы керү юллары;
218.6. торак йортлар хуҗалары-бирелгән җир кишәрлеге чикләрендәге территорияләр (йә җир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта җир кишәрлегенең фактта барлыкка килгән чиге буенча) һәм йорт

биләмәсе периметры буенча 10 м ераклыктагы территория йә урамның машина йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);
218.7. стационар булмаган объектлар (лотоклар, киосклар, павильоннар һәм башка стационар булмаган сәүдә объектлары) һәм сезонлы кафелар хуҗалары-объектны урнаштыру өчен бирелгән җир кишәрлеге территориясе һәм урынның тышкы чигеннән урамның машина йөрү өлешенә кадәр 10 м ераклыкта урнашкан янәшәдәге территория (объект юл буенда урнашкан очракта);
218.8. базарларның идарәче компанияләре, сәүдә һәм җәмәгать туклануы оешмалары (рестораннар, кафелар, кибетләр) - бирелгән җир кишәрлеге чикләрендәге территорияләр һәм участок чикләреннән алып урамның машина йөрү өлешенә кадәр 50 м радиустагы янәшәдәге территория (объект юл буенда урнашкан очракта);
218.9. биналарның, корылмаларның милекчеләре яисә башка хокук ияләре-бина, корылма яисә бирелгән җир кишәрлегенең чиге периметры буенча һәм участок чикләреннән алып урамның машина йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта)10 м радиустагы янәшәдәге территория (объект юл буенда урнашкан очракта);
218.10. автомобиль юлының бүлеп бирелгән полосасы чикләрендә һәм башка җир кишәрлекләрендә урнашкан ягулык салу станцияләре - бирелгән җир кишәрлеге чикләрендәге территорияләр һәм участок чикләреннән алып урамның машина йөрү өлешенә кадәр 50 м радиустагы янәшәдәге территория;
218.11. гараж кооперативлары-бирелгән җир кишәрлеге чикләрендәге территорияләр, кишәрлек чикләреннән алып урамның машина үтә торган өлешенә һәм аларга керү юлларына кадәр 50 м радиустагы янәшәдәге территория;
218.12. гражданнарның коммерциягә карамаган бакчачылык, яшелчәчелек һәм дача берләшмәләре-бирелгән җир кишәрлеге территориясе һәм участок чикләреннән алып урамның машина йөрү өлешенә кадәр 10 м радиустагы янәшәдәге территория (объект юл буенда урнашкан очракта);
218.13. җирләү урыннары-бирелгән җир кишәрлеге чикләрендә һәм кишәрлек чикләреннән 10 м радиустагы янәшәдәге территория;
218.14. гомуми файдаланудагы территорияләр-бурычлар вәкаләтле органнарга йөкләнә;
218.15. җир кишәрлекләренең хокук ияләре-бирелгән җир кишәрлеге чикләрендәге территорияләр (йә җир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта җир кишәрлегенең фактта барлыкка килгән чиге буенча) һәм җир кишәрлегенең тышкы чигеннән йә урамның машина йөрү өлешенә кадәр 10 м ераклыктагы янәшәдәге территория (объект юл буенда урнашкан очракта);
218.16. автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау урыннары хуҗалары-бирелгән җир кишәрлеге чикләрендәге территория һәм җир кишәрлегенең тышкы чигеннән урамның машина йөрү өлешенә кадәр 10 м ераклыктагы янәшәдәге территория (объект юл буенда урнашкан очракта).

IX. Кагыйдәләр таләпләренең үтәлешен контрольдә тоту.

219. Физик һәм юридик затлар, вазыйфаи затлар авыл җирлеге территориясен төзекләндерү буенча әлеге Кагыйдәләрдә билгеләнгән таләпләрнең үтәлешен тәэмин итәләр.

220. Әлеге кагыйдәләрне бозу административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексы нигезендә җаваплылыкка китерә (әлеге кагыйдәләрнең федераль законнарда һәм Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актларында каралган нормаларны һәм кагыйдәләрне үз эченә алган нигезләмәләреннән тыш, аларны үтәмәгән өчен административ хокук бозулар турында Россия Федерациясе Кодексы нигезендә җаваплылык билгеләнгән).

221. Төзекләндерү өлкәсендә законнар һәм муниципаль хокукый актлар таләпләрен үтәмәгән яисә тиешенчә үтәмәгән өчен җаваплылыкка тарту затны күрсәтелгән таләпләрне үтәүдән һәм җибәрелгән хокук бозуларны бетерүдән азат итми.

222. Торак йортның, торак йортның бер өлешенең, ике яисә өч фатирлы йортның бер яисә берничә фатирының, торак булмаган бинаның (урынның) милекчесе (милекчеләре) объектны эксплуатацияләүне һәм карап тотуны тиешенчә башкармаган очракта, бу объектның фасадына, тышкы кыяфәтенә, түбәсенә (түбәсенә), башка конструкцияләренә карата әлеге кагыйдәләр таләпләрен күп тапкырлар бозуда, шул исәптән гамәл кылмау аркасында китерелгәндә дә чагыла. объектны тузган, яраксыз яки авария хәленә китерәләр) , әгәр әлеге хәлләр алты календарь ай эчендә кимендә ике тапкыр рәттән административ җаваплылыкка тарту турында законлы көченә кергән карарлар белән расланса, - вәкаләтле орган милекченең (милекчеләрнең) объектка капиталь ремонт ясау (ремонт ясау) йөкләмәсе хакында яисә милекченең (милекчеләрнең) объектны җимерү йөкләмәсе хакында дәгъва таләпләре белән судка мөрәҗәгать итәргә хокуклы.әлеге объектның территориясе әлеге кагыйдәләргә туры китерелде.